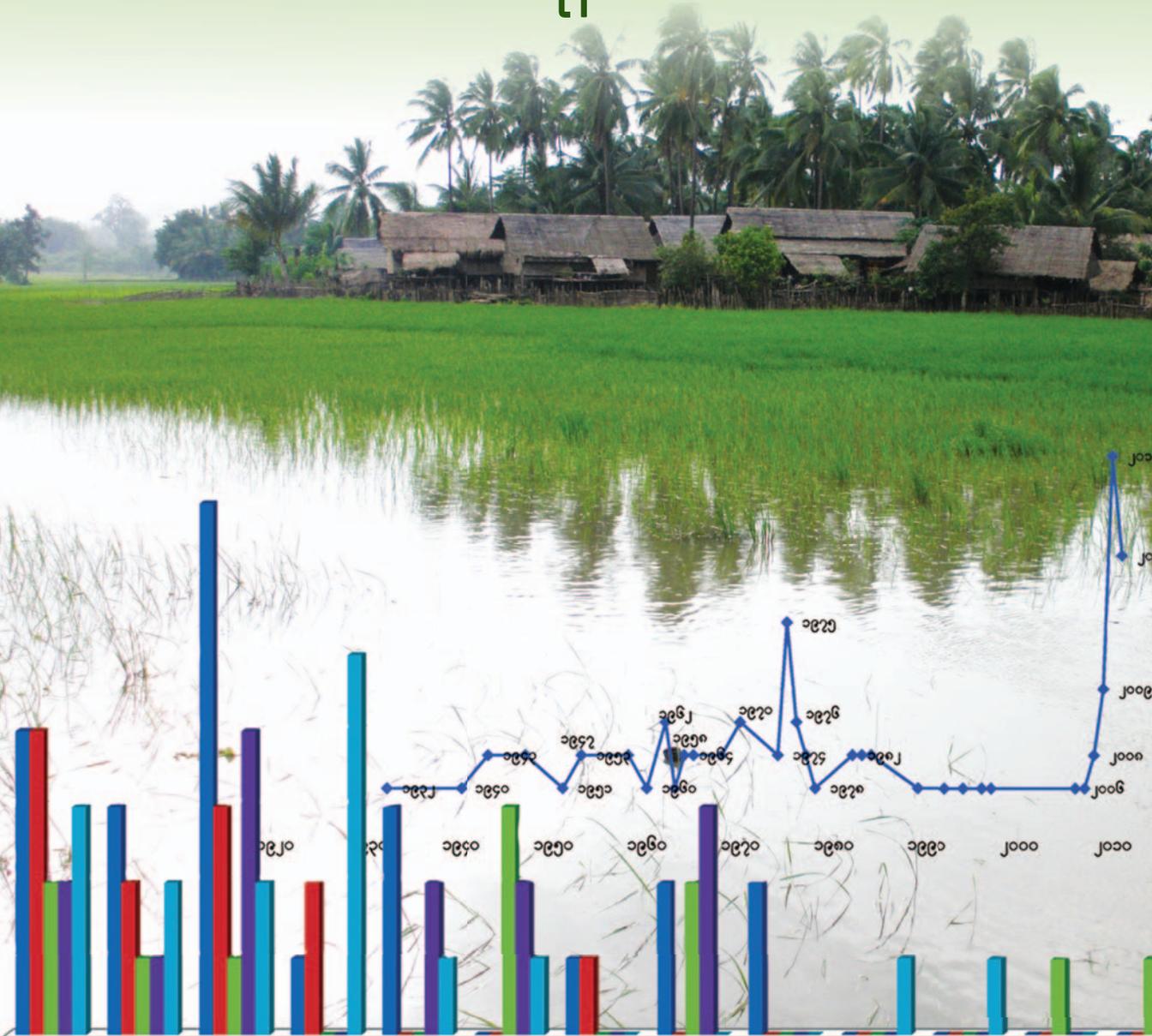

ပျာထူလံးဖိပိညါတံးသုန်ညါဘန်ထွဲ တံးကသုန်ကသံးတံးဆီတလဲ

ကညိဖိခိန်ဃားဒီးပျာဂံးဝိတံးမာပုဂံးဘျးစဲကရု

KESAN

တၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါ

ပစံးဘျူးဘၣ်ကညီဖိခိၣ်ဃၢၤဒီးပျၢၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပျၢၣ်ဘျူးစဲကရၢ, ပျၢၤယုသ့ၣ်ညါ မူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤအတၢ်ဆီတလဲသးအကရူၢ် လၢလီၤကဝီၤပျၢၤ, ကီၢ်ရၢၣ်ကီၢ်ဆၣ်အပျၢၤ, ယုၣ်ဒီးခ့ၣ်အပျၢၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်အဒိၣ်အအါ မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ဟ့ၣ်ထီၣ်အတၢ်ဆၢကတီၢ်အဂံၢ်အဘါ လၢတၢ်ထၢဖျိၣ်သကိးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢ လံာ်တဘျုးအံၤအဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ပစံးဘျူးဘၣ်လီၤဆီဒၣ်တၢ်ဖါတၢ်စီၤအဲၣ်ကလုာ်ဒီးစီၤစီၣ်ခ့ၣ်ခံၤ ဘၣ်ဟဲဒၣ်ဖးယံၤလၢသုက့ (၁) တုၤလၢသုက့ (၅) ဒ့ၣ်ဘျူးနီၣ် လၢပကမၤန့ၢ်တၢ်ကစီၣ်အံၤအဂီၢ်လီၤ.

တကးဘၣ်, ပစံးဘျူးဘၣ်မိၢ်သးပျၢ်ပၢ်သးပျၢ်ကိးဂၤဒဲး လၢအဟ့ၣ်နီၤလီၤ က့ၤတၢ်သ့ၣ်ညါလၢအအိၣ်ဒီးအီၤတဖၣ် လၢဖိလံၤလၢခံတစီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပသးအုးတမံၤဖဲလၢပလဲၤယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဒီးပျၢၤလၢအဒီးသမံထံအသးအကျါ ပျၢၤလၢအဟ့ၣ်ပျၢၤတၢ်သ့ၣ်ညါအဒိၣ်အအါ ဖုစီၤအဲၣ်မ့ၢ် (ဖုဖးလဲၢ်) တက့ၤက့ၤသဒၣ်ကွံာ်ပျၢၤ ဒီးပၢ်တ့ၢ်ကွံာ်ဟီၣ်ခိၣ်လၢမ့ၢ်တုၢ်ပျၢ်တီၤအယီၤ ပသးအုးယုၣ်ဒီးဟံၣ်ဖိယီၤဖိခိၣ်မးန့ၣ်လီၤ.

ပစံးဘျူးဘၣ်စ့ၢ်ကိး ခုစဲၢ်ပျၢၤမၤသကိးတၢ်လၢကံၣ်မဲဲဲၤဒဲးကိးဂၤ လီၤဆီဒၣ်တၢ်စီၤမၤဘျုးထု, စီၤဝဲအဲၣ်ထုယုၣ်ဒီးပျၢၤဖဲလံးပံးဖိ ရိၣ်မံၤယီၢ် (ပျၢၤမုာ်သးမၤကလီတၢ်ဖိ) လၢအဟ့ၣ်စၢၤပျၢၤတၢ်မၤလီၤ ဘၣ်ဃးမူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤအတၢ်ဆီတလဲအိၣ်ထီၣ်အဂ့ၢ်လၢခ့ၣ်အပျၢၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢခံကတၢ်ပစံးဘျူးဘၣ်လီၤကဝီၤဖိ, လီၤကဝီၤခိၣ်န့ၢ်, ဖူဖိသဝီဖိ, သရၣ်သမၢလၢအတၢ်ဆီၣ်ထွဲဒီးမၤစၢၤပျၢၤလၢတၢ်ယုသ့ၣ်ညါတဘျီအံၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးပစံးဘျူးဘၣ်တံပဒိၣ်ရွာ်ယၣ်ဟဲလၢ ဟ့ၣ်ထီၣ်အတၢ်ဆၢကတီၢ်လၢတၢ်ဖးဘျူမၤလီၤစၢၤန့ၢ်ပျၢၤလံာ်တဘျုးအံၤဒ်သိးကကဲထီၣ်အဂီၢ်အယီၤန့ၣ်လီၤ.

ဘဉ်တၢ်ထုးထီၣ်ရၢလီၤအီၤလၢ

ကညီဖိခိၣ်ယၢၤဒီးပှၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပှၢ်ဘျးစဲကရၢ

တၢ်ဆဲးကျိးဒီးလံာ်ဒၢးနီၣ်ဂံၢ်

KESAN

P.O Box 204, Prasing Post Office

Muang, Chiang Mai, Thailand 50205,

Email: info@kesan.asia

Website: www.kesan.asia

ပှၤကွဲးတၢ်ဖိ - စီၤဘျီထူ (ခ့ၣ်စါ)

ပှၤဃုသုၣ်ညါတၢ်ကရူၢ်ဃုၣ်ဒီးတၢ်ဂီၤ - ခ့ၣ်ဒီးပှၤလီၢ်ကဝီဖိ

အဲးဒံးထၢၣ်ဃုၣ်ဒီးဖးဘျးလံာ် - တံပဒိၣ်ရွၢၣ်ယၢ်ဟဲ

ပှၤဒဲးကံၣ်ဒီးရဲၣ်လံာ် - နီၢ်ဆံးဆံး

လံာ်ကုခိၣ်တၢ်ဂီၤ - ထံလုၢ်ဘၢစံာ်လီၢ်ပှၤလီၢ်လၢဘံလုၢ်ကီၢ်ဆၢၣ်, ဣသထူၣ်ကီၢ်ရၢၣ်

လံာ်ကုချၢတၢ်ဂီၤ - ထံလုၢ်ဘၢဒီးမၤဟးဂီၢ်စံာ်လီၢ်ပှၤလီၢ်လၢ လူၤသီကီၢ်ဆၢၣ်, မုၢ်တြီၤကီၢ်ရၢၣ်

တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီတဖၣ်

တၢ်ဂ့ၢ်

ကဘျံးဟ

တၢ်ကတိၤဆှၢန့ၣ်.....	၅
တၢ်ကတိၤလၢညါ.....	၇
တၢ်မုၢ်လၢ်ကွၢ်စိလၢလံာ်တဘျီအံၤအဖီခိၣ်.....	၉
တၢ်ကဲထီၣ်သးအဂ့ၢ်.....	၁၁
မူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤအတၢ်လဲလိာ်သး.....	၁၂
တၢ်ဖဲးတၢ်မၤလၢအဒူးအိၣ်ထီၣ်မူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤတၢ်လဲလိာ်သး.....	၁၃
တီၣ်ခိၣ်ကိာ်သးထီၣ်.....	၁၄
ပှၤလၢတၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်လၢအဂီၢ်တဖၣ်.....	၁၅
ကညီမိအတၢ်အိၣ်မူ ပှၤပတီၢ်မုၢ်အတၢ်အိၣ်မူ.....	၁၇
တၢ်ဃုသ့ၣ်ညါအကျိၤအကျတဖၣ်.....	၁၉
တၢ်ထံၣ်န့ၢ်အစၢ ၂၃	
တၢ်တတၢ်တနီၤအကလုာ်လၢအညီန့ၢ်မၤအသးလၢကညီကိာ်စၢအပူၤ.....	၂၃
တၢ်တတၢ်တနီၤအကလုာ်လၢအမၤညီန့ၢ်အသးတဖၣ်.....	၂၅
ထံၣ်ဒိၣ်ဒီးထံၣ်ကၢ်တီၣ်လၢ်.....	၂၆
တၢ်ယီၤဃု.....	၂၈
ယုာ်ဟဲ.....	၂၉
သံခိၣ်ပီၤလီၤ.....	၃၁
ကလံၤမုၢ်လီၤ.....	၃၂
တၢ်တတၢ်တနီၤအါကလုာ်အကျိၤ.....	၃၃
ဘုလၢ်ဝါ.....	၃၇
တၢ်အိၣ်ကတိၤသး.....	၃၈
ပှၤထူလံၤသးပှၤအတၢ်ထံၣ်ပာ်ပနီၣ်.....	၃၈
ဒုၣ်မုၢ်ဘၢ.....	၃၉

ဟိန်နီဒါ.....	၄၀
ဟိန်ခိန်သဒိန်နီဒါ.....	၄၀
ဟိန်ခိန်မိ.....	၄၁
ဟိန်ခိန်ဝံပံဆိန်.....	၄၁
ဟိန်ခိန်ဝန်ဘိန်လီဆူ လီတလူ.....	၄၂
ဟိန်ခိန်ထံကွန်ကချီပူ (ဂု်သုန်ဘျိန်).....	၄၂
တံအဂူ.....	၄၃
ထံနုန်ဟးထိန်အကဟ.....	၄၃
ထိန်လွံ်ပူလီကလံတံလီ.....	၄၃
တံအိန်မူဒိသး ဒီးတံသုကတီတံအိန်ယံ.....	၄၄
တံမအဂလကဒုးကူအိန်ကူအိန်န.....	၄၅
တံဝံတံကံအိန်ထိန်ဝံအလီခံ တံအိန်မူဝံထိန်ကုသး.....	၄၆
တံဒီးသနုလိန်သးဒ်တံအလုအလံအသီး.....	၄၇
တံစံးပံဆိတံ	၄၈
တံဖးဆိဒွဲး ဆိကလံဆူ, ထံဒိန်ကံလံ.....	၄၉
တံစံးပံဆိတံဖိပံလီ ဒီးတံမု်တံဘိအတံဟးဂုန်ဟးဂီ.....	၅၀
တံပနီဒုးနုန်ပလီဆိအသး.....	၅၃
တံကတီတံတံပီ.....	၅၄
တံဟုန်ကုန်မဂူထိန်.....	၅၅
တံကတီလံခံကတံ 	၅၈
တံထံနုန်အစလံတံဟး ၁.	၆၂
တံထံနုန်အစလံတံဟး ၂.	၆၃
တံသံကွံးဆဲးအလံတံဟး.....	၆၅

တၢ်ကတိၤဆှၢန့ၢ်

လံာ်တဘျီအံၤမ့ၢ်လံာ်အဆိကတၢ်တဘျီ လၢအဖုးဖျါထီၣ်က့ၤဟီၣ်ခိၣ်ကိာ်သွး ထီၣ်အတၢ်ဆိတလဲ လၢအကဲထီၣ်က့ၤဆူမူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤအတၢ်ဆိတလဲ လၢမ့ၢ်မဆါတ နံၤအံၤဘၣ်ထွဲဒီး ပဲပုၤကညီပုၤထူလံၤဖိတဖၣ်ထံၣ်ဝဲဒ်လဲၣ်, ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်တၢ်လဲဝဲဒ်လဲၣ်, ဒီးဟူးဂဲၤတၢ်ဝဲလၢအလုအလၢအသန့ၣ်ဒၣ်ဝဲ လၢတၢ်ဘျီလီၤတၢ်ဂ့ၢ်ကိာ်ဒ်လဲၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

လံာ်တဘျီအံၤ အတၢ်မ့ၢ်ကွၢ်စိမ့ၢ်ဒ်သိး ပကယုသ့ၣ်ညါက့ၤတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ထူလံၤ လၢပမံၤပပုၤလၢပုၤသ့တၢ်ဝဲ လၢတၢ်ဒီသဒးလၢန့ၣ်ဆၢၣ်အတၢ်တတၢ်တနါတဖၣ် ဒီးတဘျီ ဃီလံာ်တဘျီအံၤ ဒီဖျါလၢပဟ်ဖျါဃာ်စ့ၢ်ကိးတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤတဖၣ်လၢ မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုသ့တၢ် ဝဲတနီၤအယိ ကကဲဘျးဝဲဒၣ်လၢဖိလံၤလၢခံတစါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ယုသ့ၣ်ညါတဘျီအံၤ ပမၤဒၣ်ထဲကိာ်ရၣ် ၅ ဘၣ် ဒီးတၢ်လီၤစ့ၢ်တီၤလၢတၢ်ဘၣ် တၢ်ဘၢဂ့ၤအလီၢ်တဖၣ်အယိ ဆူမဲာ်ညါတၢ်ကဘၣ်မၤဂ့ၤထီၣ်က့ၤအီၤ ဒီးယုသ့ၣ်ညါအါထီၣ် က့ၤအီၤန့ၣ်တၢ်မ့ၢ်လၢအိၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ယုသ့ၣ်ညါအကျိၤအကျဲတဖၣ် ပမၤဒၣ်ဒ် မ့ၢ်ဆၢၣ်မ့ၢ်ဂီၤအတၢ်သံကွၢ်သံဒီး ဒ်သိးညီန့ၢ်ပဝဲဖိလံၤတဖၣ်သံကွၢ်တၢ်လၢပမိၢ်ပပၢ်တဖၣ် အသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်သံကွၢ်အံၤတနီၤပမၤန့ၢ်အတၢ်တီၤယုအယိ ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်ကတိၤသ ကိးတၢ်ပိၣ်သကိးတၢ်ဝဲ ဒီးမၤပုၤက့ၤတၢ်လီၤဟိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ယုသ့ၣ်ညါတဘျီအံၤ တၢ်ထံၣ်န့ၢ်ဘၣ်လၢ န့ၣ်ဆၢၣ်အတၢ်တတၢ်တနါလၢအဘၣ် ထွဲဒီးတၢ်ဆၢကတီၢ် တၢ်ကိာ် တၢ်စ့ၢ် တဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးအဖီခိၣ်န့ၣ်အိၣ်ဝဲ ၁၃ ခါန့ၣ်လီၤ. တၢ် ၁၃ ခါအံၤတၢ်ထံၣ်န့ၢ်လၢ တနီၤမၤအသးခဲအံၤခဲအံၤ ဒီးတနီၤမၤအသးယံာ်ယံာ်တဘျီ ဖဲ လၢတၢ်ယုသ့ၣ်ညါအစၢ အဆၢဒိၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်အံၤ တၢ်ထံၣ်ဘၣ်ဝဲလၢအအိၣ်ဒီးအဘျးအဖျိၣ်လၢပုထူ လံၤဖိအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်တၢ်သးအုးဖးဒိၣ်တမံၤ မ့ၢ်ဝဲဒၣ်လၢတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤတဖၣ် အံၤ လီၤမၢ်ဝဲအါမးလံၤ ဒီးကလီၤမၢ်အါထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲန့ၣ်ဖျါဝဲစီၣ်ဝဲလဲၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၤမၢ်အ တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်ဝဲဒၣ်လၢပဝဲပုကညီဖိတနီၤ ပဘၣ်စံၣ်မ့ၢ်ဟးဖျိးအယိ ပုလၢအသ့ၣ် ညါတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤတဖၣ်သံပုၢ်ဝဲချ့, ပုဖိသၣ်တနီၤတအဲၣ်ဒီးမၤလိန့ၢ်လၢတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဘၣ် ဝဲအံၤလၢဘၣ် ခိဖျိလၢတနီၤအိၣ်ဘၣ်ဒၣ်လၢဘၣ်ကီဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤပု ဒီးတဖံးအိၣ်မၤအိၣ် ဘၣ်ဘျးဘျးဆီဆီအယိ အတၢ်လဲၤခိဖျိဘၣ်ယးတၢ်မၤခးမၤစံၣ်အတၢ်တတၢ်တနါတဖၣ် စ့ လီၤဝဲအယိန့ၣ်လီၤ. တကးဘၣ် ပုဖိဒံဖိသၣ်လၢအအိၣ်ဒီးလၢတၢ်ဖဲးခးဖဲသံၣ်အတၢ်လီၤတ နီၤ ခိဖျိလၢတၢ်ထုသိၣ်ဟီၣ်ခိၣ်(ဟီၣ်ခိၣ်တၢ်ဘၣ်ထွဲဘၣ်ယးလိၣ်သး)အိၣ်ထီၣ်, တၢ်ကူၣ် ဘၣ်ကူၣ်သ့ၣ်လၢမုၢ်န့ၣ်ထံၣ်ကီၢ်တဖၣ်ဖိထီၣ်ဖးထီၣ်အယိ ပုဖိသၣ်လၢခံတစါ တပၢ်လုၢ်ပၢ်ပု လၢတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤဝဲအံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်အနီၢ်နီၢ်တခါ ထဲတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤတဖၣ်အံၤဖိန့ၣ် မၤပုမၤဖျဲးပုလၢဆၢကတီၢ် ခဲအံၤန့ၣ်သ့ဝဲဒၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်ညါလၢမုၢ်န့ၣ်ထံၣ်ကီၢ်မၤပုဖျဲးပုလံၤန့ၣ် ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤလၢပဝဲ ပုကညီလၢကစၢ်ခိၣ်ကလိကျါအဂီၢ်န့ၣ် တၢ်တထံၣ်ဘၣ်ဒီးနီတၢ်ဘျီဘၣ်န့ၣ်ပစံးသ့လီၤ. လၢ ခံကတၢ်ပုသးပုၢ်အတၢ်ကတိၤအိၣ်ဝဲလၢ “ပတုၣ်တၢ်န့ၢ်ပဟးတၢ်ဖျဲး, ပကီၤထံၣ်န့ၢ်အိဘၣ်ထံ ဆ့ ” န့ၣ်လီၤ. အယိတၢ်လၢကြးဟးဆဲးန့ၣ် ပကဘၣ်ဟးဆဲးအိတုၤအန့ၢ်, မ့ၢ်လၢအဝဲန့ၣ် ကမၤပုဖျဲးပုအယိလီၤ. တၢ်ကတိၤက့ၤန့ၣ်ဆၢလၢအဂ့ၤ ဒီးတုၢ်ဖျိၣ်တုၢ်ယၢ်သးလၢတၢ်ကတိၤ က့ၤန့ၣ်ဆၢန့ၣ် ပခိၣ်ဖးကမ့ၢ်ဝဲဒၣ် ပကသ့ဘၣ်က့ၤန့ၣ်ဆၢလၢအဂ့ၤ ဒီးအယုၣ်ကၢ လၢပဂီၢ်ဒီး ဖိလံၤလၢခံတစါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကတိၤလၢညါ

ပဝဲပုၤကညီဖိတကလုာ်အံၤ, ပမ့ၢ်ကွၢ်လၢပလုာ်ပလၢပထုပထံးထုလံၤတဖၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ် ပမ့ၢ်ပုၤမၤကစုအိၣ်ကစု ပတမ့ၢ်ပုၤဂုၢ်ဆူၣ်ဖျိဆူၣ်တၢ်ဘၣ်, ပအိၣ်မုၢ်ဒၣ်လၢတနံၤအဂီၢ်တနံၤအဂီၢ် ဒီးပတၢ်သ့ၣ်ညါဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်ဘၣ်ယးဟီၣ်ခိၣ်ဒီတဘျီအတၢ်အိၣ်သးစ့ၢ်ကိးတအိၣ်ဝဲအါအါဘၣ်. ထဲဒၣ်ပဖံးအိၣ်မၤအိၣ်လၢတနံၤအဂီၢ်တနံၤအဂီၢ်န့ၣ် တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢန့ၢ်ပုၤအယိ, လၢပကဘၣ်ဃုသ့ၣ်ညါဆိတၢ်ဘၣ်ယး တၢ်တတၢ်တနါကကဲထီၣ်အသးဒီးပုၤဆူညါဒ်လဲၣ်န့ၣ် ပမၤအိၣ်ကိးနံၤဒီးဒ်သိးပုၤမုၢ်န့ၣ်ဖိပုၤသ့ပုၤဘၣ်, ပုၤစဲအ့ၣ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အသိးတသ့ ဒီးတချုးစ့ၢ်ကိးဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

တမံၤဂ့ၤတမ့ၢ်ဂ့ၤ, မုၢ်မဆါတနံၤအံၤ တၢ်ဆၢကတီၢ်တဖၣ်သိးလၢပုၤလၢဘၣ်. ဟီၣ်ခိၣ်အံၣ်လီၤပုၤကညီအါထီၣ် တၢ်ဖံးတၢ်မၤအိၣ်အလီၢ်အံၣ်လီၤ, တကးဒီးဘၣ်, တၢ်သ့ၣ်လီၤသးကွံၤဟီၣ်ခိၣ်အတၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်အါထီၣ်, ပုၤတဂၤဒီးတဂၤတၢ်အဲၣ်တၢ်ကွံၤ တၢ်သးကညီလီၢ်သးစ့ၤလီၤ, ဒီးအိၣ်ဒၣ်ထဲတၢ်အဲၣ်ဒီးဒိၣ်စိဒိၣ်ကမီၤလီၢ်သး, ဒီးလၢအဖီခိၣ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ်လီၢ်အသး ဒီဖျိလၢဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်န့ၣ်ဆၢၣ်အတၢ်အိၣ်ယၢအယိန့ၣ်လီၤ. လၢထံကီၢ်တနီၤနီၤအပူၤန့ၣ် တၢ်သ့ၣ်လီၤသးကွံၤအိၣ်တုၤဒၣ်လဲၣ်တၢ်သ့ၣ်ခိၣ်န့ၣ်နကဘၣ်ပုၤ, အခိပညီ နသံဝံၤအလီၢ်ခံမးပုၤမၤအိၣ်တၢ်လၢနဖိခိၣ်သ့ဒီးန့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်သ့ၣ်လီၤသးကွံၤဒ်သိးအံၤအယိ တၢ်ဃုကျိၣ်ဃုစုအါအါဂီၢ်ဂီၢ် ဒီးပုၤဒိၣ်စိဒိၣ်ကမီၤတဖၣ် အိၣ်ထီၣ်ဝဲဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်အယိ မၤဘၣ်ဒိၣ်က့ၤတၢ်အိၣ်မူတၢ်မဲတၢ်မၤ, ဒီးတၢ်မူအါကလုာ်, အကတၢ်န့ၣ်ကဲထီၣ်က့ၤန့ၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ယၢအတၢ်ဟးဂူၣ်ဟးဂီၤ ဒီးတၢ်လၢပကဘၣ်ကူးက့ၤအဘျုးအဖျိၣ်န့ၣ် မ့ၢ်န့ၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ယၢတၢ်တတၢ်တနါတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤစဲအ့ၣ်ဖိတဖၣ်ကအုကစုဝဲဒၣ်လၢ ဟီၣ်ခိၣ်ကိၢ်သွးထီၣ်အတၢ်တတၢ်တနါ, ဒီဖျိပုၤကုပုၤကညီအတၢ်ဖံးတၢ်မၤတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအယိ ကဲထီၣ်မူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤအတၢ်ဆၢကတီၢ် တကတီၢ်ဘၣ်တကတီၢ်တဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးလၢဘၣ်. နါတ်ကစၢ် (ထံချိၣ်ကိၣ်လိၣ်)

အကစာ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဖျၢၣ်အကလံၤထံး ဒီးကလံၤစိးအကတၢ်တဖၣ် လီၤဘျၢၣ်ဝဲဒၣ်အတၢ်
လၢအကကွၢ်တဖၣ်အကကွၢ်အယိ ပီၣ်လဲၣ်ထံအါထီၣ်ဒီးလုၣ်ဘၢဝဲဒၣ်ပီၣ်လဲၣ်ကၢ်နံၤတနီၤ
သ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢန့ၣ်အမဲၣ်ညါ, ဒီဖျိလၢတၢ်ကီၢ်ဒိၣ်ထီၣ် တၢ်စူတဘၣ်ယီၤတသ့, တၢ်ဆၢ
ကတီၢ်ပျီၤဒံပျီၤဝုၤ တၢ်ကီၢ်ခါကဲတၢ်စူခါ, တၢ်စူခါကဲတၢ်ဂီၢ်ခါ, တၢ်ဂီၢ်ခါကဲထီၣ်တၢ်ကီၢ်ခါ
အယိ, ဘၣ်ဒိဝဲဒၣ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိလၢကသၣ်ကဖိ, ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိကဒံၣ်ကဖိ, ဒီးအဒိၣ်ကတၢ်
တမံ ဘၣ်ဒိဝဲဒၣ်တၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အတၢ်လဲၤတရံးသးဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဆၢကတီၢ်တဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးတဖၣ်အံၤ ပဝဲပျၢဖံးအိၣ်မ့ၢ်မၤအိၣ်ဝဲၤတဖၣ် ပမ့တ
မ့ၢ်ပျၢဖုးအိၣ်ထီၣ်အီၤဘၣ်ဆၣ်သနၣ်က့ ပမ့ၢ်ပျၢတဖၣ်လၢအကဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်အီၤသပျၢက
တၢ်န့ၣ် ပသမၤအလီၢ်တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ, ဖဲတၢ်တတၢ်တနါအံၤ မ့ၢ်တုၤ
အိၣ်ဘၣ်ဖုးပျၢသၢပျၢန့ၣ် ပကဘၣ်မၤကျၢၤလဲၣ်, ပတမ့ၢ်ပျၢသ့ပျၢဘၣ်ဘၣ်အမဲၣ်ညါ, ပက
ယုၢ်ပျၢဖျဲးပသးဆူထံကီၢ်အဂၤတဖၣ်တသ့စ့ၢ်ကီးဘၣ်, ပကျိၣ်ပစ့တအိၣ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်ဘၣ်, ပ
တမ့ၢ်ပျၢဖဲအ့ၣ်ဖိလၢအသ့တၢ်စုကဝဲလၢအလိၣ်ဘၣ်တၢ်သ့တၢ်ဘၣ် ဒီးလၢ်ဘျၢၣ်လၢ်စ့အါ
အါဂီၢ်ဂီၢ်ဘၣ်အယိ, ပကဘၣ်မၤကျၢၤလဲၣ်. တၢ်သံကွၢ်အံၤ တၢ်စံးဆၢအိၣ်ဒၣ်ဒီးပျၢထဲတဘီ
ဇီၤလၢ မိၢ်သးပျၢပၢ်သးပျၢ ပျၢခိၣ်သၢဖျၢၣ်တဖၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်အဆိကတၢ်လၢပကဘၣ်ယုၢ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်ယုၢ်ဟံးန့ၢ်က့တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢ အ
လၢ်လုၢ်လၢ်ပျၢစ့ၤ လၢပမၤသ့ ဒ်သိးပကမၤလိန့ၢ်က့ဒၣ်တၢ်လၢပမိၢ်ပၢ်ဖံဖုတဖၣ်သိၣ်လီၤသီ
လီၤပျၢၤလဲၣ်, အဝဲသ့ၣ်လဲၤဒီဖျိဘၣ်ဝဲဒၣ်လဲၣ်, ဒီးတၢ်ကတီၢ်ဆိသးအဂီၢ်ကျဲမနုၤတဖၣ်အိၣ်
လဲၣ်, ပကဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်လဲၤဒီဖျိတၢ်တတၢ်တနါလဲၣ်, တၢ်မၤဂ့ၤထီၣ်က့ၤသး, တၢ်ဆဲး
ဝံၢ်ထီၣ်က့ၤတၢ်အိၣ် မူလၢတၢ်တတၢ်တနါဝံၤအလီၢ်ခံ သ့ဝဲလၢကျဲလဲၣ်တဖၣ်, ဒီးကသ့ၣ်
ညါဆိတၢ်မၤအသးအံၤအဂီၢ် ကသ့ဝဲကျဲမနုၤတဖၣ်အဂ့ၢ်လဲၣ်န့ၣ်, အလီၢ်အိၣ်ဝဲသပျၢကတၢ်
လၢပကဘၣ်ဂုၢ်ဟံးန့ၢ်က့တၢ်သ့ၣ်ညါတဖၣ်အံၤ တချုးလၢအလီၢ်မၤသဒၣ်ပျၢဖံးဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မ့ၢ်လၢ်ကွၢ်စိလၢလံာ်တဘျီအံၤအဖီခိၣ်

ဒ်သိးပှၤလီၢ်ကဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် ကနၢ်ပၢ်အါထီၣ်တၢ်ကသုၣ်ကသံး (မူခိၣ်ကလံၤ သီၣ်ဂီၤတၢ်လဲလိာ်) အတၢ်ဘၣ်ဒ်ဘၣ်ထံးဆူပှၤကူပှၤကညီ ဒီးပှၤလီၢ်ကဝီပှၤထူလံၤဖိတဖၣ် သ့ၣ်လဲၣ် ဒီးပှၤထူလံၤဖိတဖၣ် လီၤဆီဒ်တၢ်ပှၤကညီတကလုာ်အံၤ လၢအအိၣ်လၢတၢ်ပံး တၢ်စ့အပှၤ ဒီးတၢ်တတၢ်တနါဘၣ်အီၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အမဲာ်ညါကမၤန့ၢ်အါထီၣ် စ့ၢ်ကီး တၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤတဖၣ်လၢတၢ်သ့ၣ်တ့ၢ်ဝဲလၢပှၤလံၤလံၤ လၢတၢ်ဒီသအဆိသးအဂီၢ် န့ၣ်လီၤ. တကးဒံးဘၣ်, တၢ်သ့ၣ်ညါဘၣ်ထွဲတၢ်မၤကဆၣ်လီၤတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤအကလုာ်ကလုာ်မ့ၢ် ဂ့ၤ, တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဘၣ်လၢတၢ်အိၣ်မူဒီသအသး လၢကဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢ တၢ်အိၣ်အဂၤဒ် သိးကမူအဂီၢ်တဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ်လိာ်ဝဲ ဒီးတုၤတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤဝဲအံၤ တၢ်မ့ၢ်ထံၣ်န့ၢ်က့ၤအီၤလံ န့ၣ် တၢ်ကသုၣ်အီၤလၢပှၤကညီဒီတကလုာ်အဂီၢ်ကန့ၢ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်မ့ၢ်လၢ်တခါန့ၣ်လီၤ.

တၢ်မ့ၢ်လၢ်ကွၢ်စိသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ် -

- ဒ်သိးပှၤလီၢ်ကဝီဖိတဖၣ်ကသုၣ်နၢ်ပၢ် ဒီးသ့ၣ်ညါက့ၤတၢ်ကသုၣ်ကသံး (မူခိၣ်က လံၤသီၣ်ဂီၤတၢ်လဲလိာ်) လၢမ့ၢ်မဆါတန့ၢ်အံၤ လၢလီၢ်ကဝီအပတီၢ်တုၤဆူထံဂၤကီၢ် ဂၤအပတီၢ်န့ၣ် တၢ်မနုၤလီၤလီၤဆီဆိတဖၣ်လၢ အဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၤအံၤလဲၣ်.
- ဒ်သိးကပာ်ဖျိာ်ဘၣ်က့ၤတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤ လၢအမ့ၢ်တၢ်ကတီၤဆိသး ဒီးတၢ်ဒီဆိ သးလၢ, တၢ်ကကွၢ်ဆါၣ်မံာ်မူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤတဘျီလီၢ်ဘၣ်စးအတၢ်တတၢ်တ နါကဟဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ဒ်သိးကပာ်ဖျိာ်က့ၤတၢ်သ့ၣ်ညါလၢပှၤထူလံၤဖိသ့ၣ် လၢစိပှၤကွၢ်ဒီးစိၤခဲအံၤတဖၣ်ဒ် အမ့ၢ် တၢ်ပီးတၢ်လီၤမနုၤလၢအဝဲသ့ၣ်သ့ၣ်, တၢ်စုကဝဲမနုၤတဖၣ်လၢအသ့ၣ် ဒီးတၢ် အိၣ်တၢ်အီၤမနုၤတဖၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်သ့ၣ် ဒီးလၢကသ့ၣ်ဝဲတၢ်တတၢ်တနါဟဲတုၤအိၣ် အီၤတဘျီလၢ်လၢအခါန့ၣ်လီၤ.

- ဒ်သိးကမမူထီၣ်ကွၢ်ကညီဖိအတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤလၢအကလီၤမၢ်တဖၣ် ဒီးထီၣ်သတြိၤကွၢ်အိၤဒီး ခုခါခဲအံၤစဲအ့ၣ်အကျဲ ဒီးကသ့သ့သတြိၤကွၢ်အိၤ လၢတၢ်မၤကဆၣ်လီၤတၢ်ကသ့ၣ်ကသံး (မူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၢ်တၢ်လဲၤလိာ်) အတၢ်တတၢ်တနါအတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ် ခိဖျိတၢ်ဟးဟ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၢ် ဆူဖူသဝီဖိတဖၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ဒ်သိးကသ့ၣ်ညါကွၢ် တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲလၢတၢ်အလီၤပျံၤလၢကအိၣ်ကဆိး, တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်န့ၣ်သဝီအဂီၢ်, တၢ်လၢအလီၤဘၣ်ယိၣ်ဒီး တၢ်တတၢ်တနါမနုၤကမ့ၢ်အကါဒိၣ်ကတၢ်လၢ တၢ်ကမၤပူၤဖျဲးဆိပှၢတဖၣ်အံၤလဲၣ်.
- ဒ်သိးတၢ်ကယုကျဲဒီး ငးအိၣ်ထီၣ်ကွၢ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢ တၢ်ကသ့ၣ်ပၤယၢ်ကွၢ်ပကစၢ်ဒၣ်ဝဲ ပလၢ်ပလၢ် ပထူသန့ ဒီးတၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အကျဲ လၢအတူၢ်ယံၣ်ခိၣ်ကျၢတဖၣ်ကသ့အဂီၢ်ဒီး ဆိလီၤပာ်လီၤတၢ်တိာ်ဒီးတၢ်ဖံးတၢ်မၤဆူညါ လၢကဒိသဒးလၢန့ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါတဖၣ်, ဒီးကအိၣ်ကတီၤဆိသးလၢတၢ်တတၢ်တနါမနုၤတကလုာ် လၢအဟဲဘၣ်ပှၢသ့တဖၣ်ဝံၤ သိၣ်လီၤသီလီၤဖိလံၤယုယုဒီးပံးပံးလၢကမၤသကိးတၢ်လၢ တၢ်ဒိသဒးလီၤကွၢ်သးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ဒ်သိးတၢ်ကသ့ၣ်ညါဟံၣ်ကဲကွၢ် ပှၢထူလံၤဖိအတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ ဒီးလၢတၢ်ကပာ်ပနီၣ်လီၤအိၤလၢဖိလဲၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်အပူၤအဂီၢ် ဒီးမၤသကိးတၢ်လၢဒိကလုာ်အပတီၢ် ဒီးလၢန့သဝီအပတီၢ် လၢတၢ်ကယုဆိကျဲ လၢတၢ်ကမၤသကိးတၢ်လၢန့သဝီအတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်လၢအယုာ်ကၢ ဒီးဘၣ်ဒိန့ဆၢၣ်စ့သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်လီၤ.

တၢ်ကဲထီၣ်သးအၣ်

ကီၢ်ပယီၤအပူၤသ့ပူၤဘၣ် ဘၣ်ဃးလၢတၢ်ကွၢ်တီၢ်ထံမူခိၣ်အတၢ်အိၣ်သးတဖၣ်စံး
ဝဲဒၣ်လၢ မူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤအတၢ်အိၣ်သးတဘၣ်လီၤဘၣ်စးတဖၣ်အိၣ်အါထီၣ်ဝဲ ဒီးတၢ်
ကီၢ် တၢ်စူ တၢ်ဂီၢ်တဖၣ် လဲလိာ်မၤအသးအါထီၣ်ဝဲဒၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ်အသိး, တဘျီဘျီမူ
ခိၣ်စူအါတလၢ, တဘျီဘျီစူတလၢတဖၣ်န့ၣ် မၤအသးဒုးထီၣ်ဒုးထီၣ်ကွၢ်ကွၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်
မၤအသးအံၤ, စးထီၣ်အိၣ်ထီၣ်လံဝဲဝဲ ၁၉၇၇ နံၣ်, မ့ၢ်လၢမူခိၣ်ထံစူလီၤ တၢ်စူခါအဆၢက
တီၢ်ဖုၣ်လီၤ, ဒီးကလံၤမ့ၢ်သီၣ်ဂီၤမၤအသးအါထီၣ်လၢဘုကလၢပီၣ်တြီၤပူၤ, တၢ်ကီၢ်ဒိၣ်ထီၣ်
ဒီးတၢ်ကီၢ်အဆၢကတီၢ်ယံာ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. အဒိ, ဝဲ ၂၀၁၀ အနံၣ်န့ၣ် တၢ်စူမူခိၣ်ထံအ
တၢ်ထီၣ်ယူစူလီၤဝဲ ၂၀ မျးကယၤန့ၣ်လီၤ^၁.

မူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤတၢ်လဲလိာ်သးအံၤ, ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်တတၢ်တနါခဲအံၤခဲအံၤ ဒီး
တၢ်တတၢ်တနါတဖၣ်န့ၣ် ဒိၣ်န့ၣ်အါန့ၣ်အလီၤလၢညါန့ၣ်လီၤ. တၢ်တတၢ်တနါတဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်
ဝဲကလံၤမ့ၢ်လီၤ, မူခိၣ်စူဒိၣ်ထီၣ် ဆူၣ်ထီၣ်ဒီးယံာ်ထီၣ်, ပိာ်ထွဲထီၣ်အခံၣ်န့ၣ်သ့ၣ်လီၤအသး
ဒိၣ်ထီၣ်တုၤလၢသ့ၣ်အဖျၢၣ်တဖၣ်အိၣ်တုၤလၢအကံလိဒၣ်လဲာ်န့ၣ်လီၤ. ဝဲ ၂၀၀၉ နံၣ်အပူၤ,
ကညီဖိလၢကီၢ်ကီၢ်တဲာ် ၁၃ ရဲကီၢ်ရဲၣ်ထံၣ်ဘၣ်ဝဲတၢ်အံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကီၢ်အဆၢကတီၢ်ယံာ်
ထီၣ်, ထံလီၤသံးနိလီၤသံး, ဒီးမ့ၢ်အူလဲး, ထံဒိၣ်တပျၢၣ်တပျီၤတဖၣ် ပိာ်ထွဲထီၣ်အခံၣ်စ့ၢ်ကီး
န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဒ်အံၤအယီ, ကီၢ်ပယီၤအပူၤ တၢ်လီၤလၢအဘူးဒီးပီၣ်လဲာ်ကၢ်နံၤ တၢ်လီၤ
လၢအမ့ၢ်ထံထံတၢ်လီၤတနီၤ, နၢ်ကံးကလံၤမ့ၢ်လီၤဝဲဒၣ်ဝဲ လါမ့ၢ် ၂၀၀၈ နံၣ် အပူၤန့ၣ်
တၢ်သံတၢ်ပျၢၣ်တၢ်လီၤမူလီၤမၤ, တၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံး, တၢ်ဟးဂုၣ်ဟးဂီၤ လီၤဘၣ်ပျၢၣ်ပျၢၣ်က
ညီဒီးန့ၣ်ဆၢခိၣ်ဃၢၤတဖၣ်အိၣ်ဝဲဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ကလံၤမ့ၢ်ဝဲအံၤလဲၤတၢ်ဆူၣ်အိၣ်ဝဲတ
န့ၣ်ရံၣ်အတီၢ်ပူၤ ၁၃၅ မံးလၢအယီ, ပျၢၣ်သံဝဲအါန့ၣ်ဒီး ၁၃၈,၃၆၆ ၈ ဒီးလီၤမၤကွံာ် ၅,
၅၀၀ ၈, တကးဒံးဘၣ်, ပျၢၣ်မၤညၣ်ဖိလီၤမၤလၢအကထီတဖၣ် ဒီးပျၢၣ်ဟံၣ်တအိၣ်ယီတ
အိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲလၢအကွၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

¹ Burma Environmental People Policies (BEWG) 2011

မူခိန်ကလံသိန်ဂီအတၢ်လဲလိာ်သး

တၢ်ဆၢကတီၢ်တၢ်ဆီတလဲသးတဖၣ်အံၤအဖီခိန် တၢ်ဆၢကတီၢ် တၢ်ကီၢ် တၢ်ခုၣ်တလဲအသးဘၣ်ဘျီးဘၣ်ဒါ ဒီးတဖၣ်သိးအလီၢ်လၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. မူခိန်ကလံသိန်ဂီတဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးစံးတၢ်န့ၣ်, မ့ၢ်ဝဲတၢ်လီၢ်တနီၤန့ၣ် မူခိန်စူထံဒိန်အါန့ၢ်အလီၢ်, တနီၤကလံမ့ၢ်လီၤဆူၣ်ထီၣ်အါထီၣ်, တနီၤမူခိန်စူထူလီၤန့ၢ်အလီၢ်, ဒီးတနီၤတၢ်ကီၢ်ဃုအါန့ၢ်အလီၢ်, နါဝဲလီၤလၢတကြးလီၤဘၣ်အလီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤဝဲလီၤ.

မူခိန်ကလံသိန်ဂီတဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးန့ၣ် ဟဲကဲထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢ အကစၢ်ဒၣ်ဝဲန့ၣ်ဆၢၣ်အကျဲကသုသုၣ်သုၣ်ဒၣ်ကယၢ် ဘၣ်ဆၢၣ် တၢ်လၢပုၤဖဲအ့ၣ်ဖိဘၣ်ယိၣ်ဝဲ ဒီးပျံၤဝဲဒိန်ကတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ ပုၤကညီဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤ ကံလၢအစုၣ်အာတဖၣ်အူအိၣ်ဒီးအသဝံလဲထီၣ်ဆူမူခိန်အယံ ကလံဘၣ်အဘၣ်သီထီၣ်ဝဲလီၤ. တၢ်တ့ထီၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်ဒီးလၢမဲၣ်ကလၢ, ထးဝါခီ, ကျဲမ့ၢ်ကျဲဘိလၢလၢဘၣ်ဘၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်ဆဲးလီၤဒီးတၢ်ကီၢ်ကသါထီၣ်က့ၤသတးဒီး တၢ်ကီၢ်ဒိန်န့ၢ်ဝဲအလီၢ်န့ၣ်လီၤ. အယံကဲထီၣ်တၢ်ကီၢ်ဒိန်ထီၣ် မ့ၢ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဆူးအီၤတသ့ဘၣ်ဒီးက့ၤဆဲးကဒါက့ၤအသးဆူမူကပိာ်လီၤအယံန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကူၣ်လီၤမၤကၤသ့ၣ်, တၢ်မၤဟးဂီၤကပျၢ, ထံနၢ်ထံကျိတၢ်ခူၣ်လၢါခူၣ်လ့, တၢ်တ့ထီၣ်ထံတမၢ်ဖးဒိန်, တၢ်တ့ထီၣ်နှူကျိၣ်ယါ (Nuclear) ဂံၢ်ဘါအစးဖးဒိန်, ဒီးတၢ်ထုးထီၣ်ကံလၢပိာ်လဲၣ်ပူၤတဖၣ် ဒုးအိၣ်ထီၣ်န့ၣ်ဆၢၣ်ကလံသိန်ဂီအတၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲဖဲအထီၣ်ဆူမူဖးဖီအခါ ဒီးမၤဘၣ်ဒိဝဲမူခိန်အိၣ်စိယၣ်လုး (Ozone layers) လၢအဒီသအဝဲမ့ၢ်အယဲၤဂီၤလုးလၢအစုၣ်အိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဘၣ်ဒိဖဲအံၤတဖၣ် ဟဲအိၣ်ထီၣ်ခိဖျိ ပုၤကူပုၤကညီအတၢ်ဟူးတၢ်ဂၤသတးဒီး ဟီၣ်ခိၣ်မူခိန်ကလံသိန်ဂီအတၢ်လဲလိာ်သးတဖၣ် တဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးလၢဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲလံန့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်ထူၣ်တဖၣ်ထုးထီၣ်ဝဲကံသဝံ (Ozone) အိၣ်စိလၢအကဲထီၣ်အသးဖဲဟီၣ်ခိၣ်အယၣ်လုး, လၢအပျဲၣ်ဝဲမ့ၢ်ယဲၤဂီၤလုးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤသ့ပုၤဘၣ်တဖၣ် ကျဲးစးယုၣ်လီၤဝဲဒၣ်မူခိန်ကလံသိန်ဂီအတၢ်လဲလိာ်သးလၢအတဘၣ်ဘျီးဘၣ်ဒါတဖၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၢၣ်ပဝဲဒၣ်ပုၤပတီၢ်မ့ၢ်ဖိတဖၣ် ထံၣ်သ့ၣ်ညါဘၣ်စီၣ်ဝဲကဲလၢ တၢ်လီၢ်တတီးဒီးတတီး မူခိန်ကလံသိန်ဂီတဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးဒီးသိးလၢပုၤလၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

မှီလှာမူခိၣ်တၢ်စူတၢ်ယီၤတဘၣ်လိာ်ဖိးဒုဘၣ်အယိ၊ တၢ်လိာ်တနီၤမူခိၣ်စူတလၢ ဖဲလၢတၢ်လိာ်တနီၤတၢ်ကိာ်ဒိၣ်တလၢ၊ တနီၤကလံၤမ့ၢ်လီၤခဲအံၤခဲအံၤ၊ တၢ်လိာ်တနီၤတၢ်စူတလၢ ဝဲဒၣ်ဒိၣ်မးဒီးတဘျီတခိၣ်လၢတနံၣ်အတီၢ်ပူၤ လီၤကၢ်လၢတၢ်ကိာ်ခါ မ့တမ့ၢ်တၢ်စူခါအကတီၢ်အါန့ၢ်ဒီးခါလၢပူၤကွံာ်တနံၣ်တဘျီအယိလီၤ. တကးဒီးဘၣ်, တၢ်ဆၢကတီၢ်ဆီတလဲလၢပကွၢ်ဆိတဲဆိတသ့တဖၣ်, လီၤဆီဒၣ်တၢ်လၢတၢ်စူခါဖဲတုၤဆိ, တၢ်ကိာ်တၢ်စူအကတီၢ်တဘၣ်လိာ်ဘၣ်စး ဒ်ပစံးတၢ်အသိးဖျၢၣ်တလၢ မ့တမ့ၢ်ထီတလၢကွံာ်အခးအိၣ်ထီၣ်ဝဲလီၤ.

လၢတၢ်န့ၣ်အယိ, လၢပူၤလၢသီန့ၣ်မူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤတဘၣ်လိာ်ဘၣ်စးတဖၣ်ဖဲဝဲဒၣ်လၢအဆၢကတီၢ် ဒီးတကတီၢ်စုာ်စုာ်န့ၣ်အိၣ်ဒီးအဘၣ်စၢၤလၢပထီၣ်ဒူးပာ်အီၤသ့န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ခဲကနံၣ်အံၤတခီ, မ့ၢ်လၢပူၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိတဖၣ်ထူးထီၣ်တၢ်သဝံသပျီၣ်လၢကလံၤကျါလၢအအိၣ်ဒီးအစုာ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်အယိ ကဲထီၣ်တၢ်ကီတၢ်ခဲလၢကလံၤ, မ့ၢ်အတၢ်ကိာ်, ထံသဝံဒီးတၢ်စူတၢ်ယီၤကျဲၣ် ကျီလိာ်အသးတဖိးမံလိာ်သးလၢဘၣ်အယိ ဘၣ်ဒိက့ၤဝဲတၢ်စူတၢ်ကိာ် တၢ်ခုၣ်အလုၢ်အလၢအကျါအကျဲညီန့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဖိးတၢ်မၤလၢအဒူးအိၣ်ထီၣ်မူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤတၢ်လဲလိာ်သး

တၢ်သဝံလၢပူၤကညီဒူးအိၣ်ထီၣ်တဖၣ် ဖဲကဲထီၣ်တၢ်အလုၢ်ခုၣ် ဒ်မ့ၢ်အုလုၢ်ခုၣ်လၢအလဲထီၣ်ဆူကလံၤကျါ ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ဒွဲၣ်သွဲၣ်လး, သ့ၣ်မ့ၢ်, လၢၢ်သွဲၣ်လး, မ့ၢ်အုလဲအစုာ်, တၢ်ဒွဲၣ် သိအကလုာ်ကလုာ်, တၢ်သူတၢ်လဲတၢ်က့ၤဒ်အမ့ၢ်သိလ့ၣ်အသိ, ဖဲဖိကဟၣ်အသိ, တၢ်သူကလံၤခုၣ်, တၢ်သူထံချံၣ်အ, တၢ်ခုၣ်လၢၢ်ခုၣ်လ့, တၢ်ဟးတၢ်ကွံာ်တၢ်တယာ်လၢတၢ်တ့ အီၤလၢသးတူး အကလုာ်ကလုာ် ဒီးတၢ်ဒူးတၢ်ယၤ အပူၤတၢ်သူ ဘျါအ့ၣ်ပုၣ်သၣ်အကလုာ် ဒီးအဂုၤအဂၤအါမး လၢအဒူးအိၣ်ထီၣ်ဝဲဟီၣ်ခိၣ်ကိာ်သူးထီၣ်အတၢ်ဂ့ၢ်ကီန့ၣ်လီၤ. တကးဒီးဘၣ်, တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအဘူးကတၢ်လၢပထံလိာ်ကီၢ်ပူၤ လၢအဒူးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲဒ်အပျါလၢလၢအံၤအသိးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

- တၢ်တိာ်ကျဲၤဖးဒိၣ်အတၢ်ဖိးတၢ်မၤ လၢတၢ်ထူးထီၣ်တၢ်အိၣ်ယၤအါအါဂီၢ်ဂီၢ် ဒ်အမ့ၢ်တၢ်တီထံတမၢ်, တၢ်ခုၣ်လၢၢ်ခုၣ်လ့, တၢ်ထူးထီၣ်မၤကၤသ့ၣ်, ဒီးတၢ်သူၣ်တၢ်ဖျးလၢကူၣ်ပနံၣ်ဖးဒိၣ်မၤဝဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

- တၢ်သုတၢ်ဂံၢ်တၢ်ဘါအါဒီးတၢ်သုအိၣ်န့ၣ်ဆၢတၢ်အိၣ်ယၤအါတလၢကွၢ်အခါအယံ န့ၣ်လီၤ.
- ပှၤနီၣ်ဂံၢ်အါထီၣ်အယံ တၢ်သုအိၣ်ဟီၣ်ခိၣ်တၢ်အိၣ်ယၤအါထီၣ်ဒီးတၢ်သုးလီၤသုး ကျဲ, တၢ် ယုၢ်မံၤပးဖျိးအိၣ်ထီၣ်အယံတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဟီၣ်ခိၣ်ကိၢ်သုးထီၣ်

ဟီၣ်ခိၣ်ကိၢ်သုးထီၣ်န့ၣ်, မ့ၢ်ဝဲဟီၣ်ခိၣ်ကိၢ်ဒိၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်ကွၢ်ကွၢ် လၢတနံၣ်ဘၣ်တ နံၣ်အတီၢ်ပုၤအဒိ, ကိၢ်ကွီၣ်တဲၣ်အပူၤမူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤတၢ်ကိၢ်အတၢ်ထီၣ်ယုၤလၢအပူၤကွၢ် န့ၣ်တုၤဒၣ်ဖဲ (၄၀) ဒိၣ်ကရံၣ်ဖဲလံၤစံးယး (Celsius) လီၤ. ဘၣ်ဆၢတၢ်အတီၢ်ပုၤအံၤတၢ် ကိၢ်အသဟီၣ်ထီၣ်တုၤလၢ (၄၂)^၂ ဒိၣ်ကရံၣ်လံၤန့ၣ်လီၤ. တနံၣ်ဘၣ်တနံၣ်ခိၣ်ဖျိၣ်တၢ်သဝံသပျီၣ် လၢ ပှၤကညီၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အါန့ၣ်အါထီၣ်ဝဲဒၣ်ကွၢ်ကွၢ် ဒီးမူခိၣ်အိၣ်စိကဘျဲးတဖၣ်ဘူလီၤဝဲ ဒၣ်ကွၢ်ကွၢ်, ဒီးတနီၤထူၣ်ဖျိၣ်ကွၢ်အယံ မ့ၢ်ယဲၤဂီၤလုးဆဲးဘၣ်ပဖံးဘၣ်, ဒီးဖံးဘၣ်ပးဂီၤအ ယံတၢ်ဆုးတၢ်ဆါဘၣ်ပး ဖံးဘၣ်ခဲစၢ်ကဲထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. တုၤလၢဟီၣ်ခိၣ်အံၤကိၢ်သုး ထီၣ်ကွၢ်ကွၢ်လံၤန့ၣ် န့ၣ်ဆၢတၢ်တတၢ်တနီၤအမ့ၢ်ထံဒိၣ်ယိၣ်ယုၤ ဒီးမူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤတၢ် ကိၢ်တၢ်စူၤတဘၣ်လီၤဘၣ်စးအံၤဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဖိယၢ်လၢအိၣ်ဂီၤတၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိတဖၣ်လီၤ, ဒီး တၢ်ဆုးတၢ်ဆါတဖၣ်အါထီၣ်ဝဲကွၢ်ကွၢ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

² Bangkok post 27 April 2012

ပျာလှေတပ်တပ်ယိုအိတ်လှေအင်္ဂါတဖန်

ပျာဖိုင်ဖိအကျါ ပျာလှေအဖိုင်ကတော်တဖန်ကဘဉ်ကွါဆာဉ်မဲဒီးတော်ဆိတလဲအံ၊ အဒိုင်ကတော်၊ ဒီးပျာအဂတဖုန့ဉ် ကမ့ၢ်ပျာလှေအိတ်လှေထံကီၢ်လဲထီၣ်လဲထီၣ်သီတဖန် အပျာ ဖိုင်ဖိတဖန်န့ဉ်လီၤ.

ပျာလှေကဘဉ်ကွါဆာဉ်မဲဒ်တဖန် မ့ၢ်စ့ၢ်ကီးပျာလီၢ်ကဝိဖိတဖန်လှေ အဒီသအသ သးသ့စ့ၢ်ကတော်တဖန်န့ဉ်လီၤ. ပျာသ့ဉ်တဖန်အံၤအကျိၣ်အစ့တအိတ်ဘဉ်, ဒီးကဘဉ်ယုၢ် ထီၣ်ပးလီၤမတော်မအဂုအဂု လှေအတမ့ၢ်တၢ်သ့ဉ်တၢ်ဖျးတဖန်န့ဉ် အတၢ်သ့တၢ်ဘဉ်စ့ၢ်ဝဲ အယိန့ဉ်လီၤ. တကးဒံးဘဉ်, တၢ်လီၢ်လှေအလီၤဘဉ်ယိုအိတ်လှေတတၢ်တနါအလီၢ်တဖန်, အါတက့ၢ်မ့ၢ်ဝဲပိၣ်လဲၣ်ကၢ်နံၤ, ထံကျိနံၤတၢ်ပၤခိၣ်, ကစၢ်ဘံအလီၢ်ဒီးတြီပူတဖန်န့ဉ်လီၤ. တၢ်လီၢ်တဖန်အံၤ, အါတက့ၢ် တၢ်သးပၢ်ဝဲပျာဖိုင်ဖိယၢ်ဖိလှေ အဟီၣ်ခိၣ်ကပံၢ်လီၤမၢ်ကွံၣ် လှေပဒိၣ်ဒီးပျာဒိၣ်ကျိၣ်ဒိၣ်စ့တဖန်အစုပူန့ဉ်လီၤ. ဒ်န့ဉ်အသိး, ပျာကလုၢ်လှေအအိတ်မူ ဒီး အမ့ၢ်ကျိၣ်ဝဲကွံၣ်လှေအအိတ်မဲဘူးလိၣ်အသးဒီးန့ဆာဉ်တၢ်အိတ်ယၤတဖန် တၢ်ဘဉ်ယိုအိတ် လှေအင်္ဂါန့ဉ်လီၤ. တၢ်လီၢ်လှေတၢ်ဘဉ်ဒိသ့စ့ၢ်ကီးလှေတၢ်တၢ်တနါအဂတဖန်န့ဉ် မ့ၢ်ဝဲတၢ် လီၢ်လှေကစၢ်ကလိကျါ, ဒီးမ့ၢ်ဝဲတၢ်လီၢ်လှေ တၢ်လဲထီၣ်လဲထီၣ်အိတ်ထီၣ်သီအလီၢ်တဖန်န့ဉ် လီၤ. လှေတၢ်န့ဉ်အယိ, ပျာကညီကလုၢ် လှေအါတက့ၢ်လီၤစၢ်လှေပျာသ့ဉ်အိတ်ဖျးအိတ်တဖန် ကတူၢ်ဘဉ်တၢ်အါထီၣ်ဝဲဒ်န့ဉ်လီၤ.

ပျာမအိတ်တၢ်ဖိဒီးပျာမစံၣ်မးဒုးသ့ဉ်တဖန် အါတက့ၢ်အိတ်ဆိးတၢ်လှေ ပၤထံးတၢ်ပၤ ခိၣ်အလီၢ်ဒီးကစၢ်ကလိကျါ ဒီးအါတက့ၢ်အတၢ်လုၢ်အိတ်သးသမုန့ဉ်ဒီးသန့ထီၣ်အသးလှေ တၢ်သ့ဉ်တၢ်ဖျးအယိ, မ့ၢ်စ့ၢ်ကီးတၢ်လှေအဒီးသန့ထီၣ်အသးလှေမူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤအတၢ် အိတ်သးကြးဝဲဘဉ်ဝဲအဖိခိၣ်န့ဉ်လီၤ. တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲ (မူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤ တၢ်လဲၣ်လိၣ်သး)လှေအဟဲဘဉ်ဒိပျာသ့ ဖဲကညီကီၢ်ဖဲၣ်ပူအံၤ, အါတက့ၢ်တၢ်ဘဉ်ဒိအဒိုင်က တၢ်လှေအဘဉ်ပျာသ့န့ဉ် မ့ၢ်ဝဲဒ်တၢ်အိတ်တၢ်အိတ်အတၢ်အိတ်ယၤန့ဉ်လီၤ. ဘဉ်ဆဉ်တၢ်အိတ် ဆူၣ်အိတ်ချုဒီးတၢ်မူအါကလုၢ်အတၢ်ဘဉ်ဒိစ့ၢ်ကီးမ့ၢ်ဝဲတၢ်ဘဉ်ယိုအဒိုင်ကတၢ်ခံခါတခါ န့ဉ်လီၤ.

ကညီဖိအတတ်အိန်မူ ပှပတီၢ်မုၢ်အတတ်အိန်မူ

ပဝဲပှကညီဖိပှထူလံၤဖိတဖၣ်အံၤ ပမ့ၢ်ပှမၤအိန်မုၢ်ဆ့ၣ်မုၢ်ဂီၤအတတ်မၤ, ပတမ့ၢ်ပှကဲဒိၣ်ကဲပှၢ်ကဲဆိးဘၣ် ပအဲၣ်ဒီးအိန်ဖျၢ်လၢသ့ၣ်လၢအူဝဲလၢအူတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပမ့ၢ်တ့ၢ်ပှလုၢ်အိန်သးသမူအါတက့ၢ်လၢတၢ်သ့ၣ်အိန်ဖျၢ်အိန် တၢ်ဘုၣ်တၢ်ဖီၣ်, တၢ်ဖီၣ်အိန်ဖျၢ်ဖီၣ်အိန်ဖျၢ်ညၣ်ဒီးတၢ်ဆဲးအိန်ခးအိန်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိ, တၢ်ယုအိန်ပးအိန်လၢကုၤပှပှပှ ပှမ့ၢ်ကနၢ်ဒီးတၢ်အိန်အကလုၢ်ကလုၢ်လၢပှပှအယိ, အါတက့ၢ်ပအိန်ဆိးဖျၢ်လၢထံကျိနံၤဘူးဒီးပစံၣ်ပျီ, သဲးကျိး, ကထံကျိး, နိၣ်, အီကပၤ, ဒီးကျိးအဂၤတဖၣ်အယၢန့ၣ်လီၤ. မ့မ့ၢ်ပှလၢအအိန်လၢဒုသဝီခိခိၣ်ကစၢ်ကလိကျါတခီ အိန်ဘူးဒီးအရးအသံၣ်လၢအတဘူးဒီးခူဒီးဝဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဖဲအိန်ဆိးတပူၤလၢလၢန့ၣ်, လိၣ်ဘၣ်ဝဲဒၣ်တၢ်စူတၢ်ကီၢ်လၢအဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးဒိၣ်မး လၢတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျၢ်ကဂၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

လီၢ်ကဝီထူလံၤဖိတဖၣ်သ့ဝဲမိၢ်လုပၢ်လၢတၢ်စ့ၢ်တၢ်နၢ်လၢတၢ်သ့ၣ်အိန်ဖျၢ်အိန်ဒီးတၢ်ဖိးအိန်မၤအိန်အဆၢကတီၢ်လီၤ.

လာတင်နဲ့အယ်၊ ပျာသွန်တဖန်အံ့သ့အိပ်ဝဲဒေဝ်ထံနီထံကျိ၊ သွန်ဒိပ်ဝဲပျာလာအကစာအကျဲဒေဝ်ဒီး သူအိပ်ဝဲလာတင်ကတဲာ်ကတီးအပူ လာအကဲဘျူးသ့လဲခဲယာ်ဘးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသွန်ဒီးသန့ထီၣ်အသးလာသွန်ဒိပ်ဝဲပျာ ဒီးဟံးန့ၣ်တင်အိပ်တင်အီအကလုာ်ကလုာ်ဒ်အမ့ၢ်သွန်သ့ဝဲသ့ၣ်အမံၤ, တင်အိပ်တင်အီဒ်အမ့ၢ်ကျဲ, ကနဲစီ, တင်မ့ၢ်တင်ဘိသွန်ဒီးဝဲလုာ်အကလုာ်ကလုာ်တဖန်န့ၣ်လီၤ. တကးဒီးဘၣ် အဝဲသွန်သူအိပ်ဝဲတင်မ့ၢ်တင်ဘိတဖန်လာကသံၣ်ကသီအဂီၢ်, တင်ကတဲာ်ကအဂီၢ် ဒီးတင်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျိထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသွန်တဖန်, တစါဘၣ်တစါ သိၣ်ဖိဆီလံးဘၣ်ပးတင်ကတဲာ်ကတီးကျဲသ့ၣ်ဒိပ်ဝဲပျာ, ကပျာ, နိၣ်အီ, ဒီးထံနီကွာ်စိးလီၤ. အဝဲသွန်နဝဲလာတင်ဘၣ်တ့သ့ၣ်တဖန်အံ့ ဒီးသ့ၣ်ပျာလာထံကါဟီၣ်လုာ်, ထံသံးနိသံးဒီး တင်တတဲာ်တနါအဂၤအကလုာ်ကလုာ်တဖန်န့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်ဆၣ်လာကီၢ်ပယီပဒိပ်ပပျာတခီ အဲၣ်ဒီးန့ၣ်ဘၣ်ဝဲစ့အါအါ ဒီးခိဖျိလာတင်သ့ၣ်လီသးကွံလုာ်ဘာအီအယ်, ဟ့ၣ်ဝဲဒေဝ်ထံဂၤကီၢ်ဂၤအကျဲပနံၣ်တဖန်အခွဲးလာ တင်ကမၤကသ့ၣ်, တင်ကချဲထီၣ်တင်ထူးတင်တီးလာဟီၣ်ခိၣ်လုာ်, လါၣ်လုာ်တဖန်အကျိ ဒီးတင်သ့ၣ်တင်ဖျးဖးလဲၣ်ဖးထီၣ်အမ့ၢ်ကျိဝဲကွာ်လာအမၤဟးဂီၤသ့ၣ်ပျာအါအါဂီၢ်ဂီၢ်သ့လီၤဆီဒေဝ်တင်, တင်သ့ၣ်ရီဘၣ်ကျိး, သ့ၣ်ဂၤကျိး, ကထံကျိးဒီးဘိးကွာ်ကျိးအါအါဂီၢ်ဂီၢ်အံၤ, ဂုာ်န့ၣ်သဝီဖိဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ် ဒီးတမ့ၢ်ထဲအဒုးကဲထီၣ်ပျာလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်လာတင်ဂုာ်ဟီၣ်ခိၣ်အယ်ခိးဘၣ်, မ့ၢ်မၤဘၣ်ဒိဒီးမၤဟးဂီၤစ့ၢ်ကီးတင်သးသမ့အိၣ်အါကလုာ်အတင်အိၣ်တင်ဆိး ဒီးသ့ၣ်ပျာဝဲပျာလာအဂ့ၤတဖန်အလီၢ်အယ်ကဲထီၣ်တင်လီၤဟီၣ်လီၤပျိကွံၣ်လံအါအါဂီၢ်ဂီၢ် ဒီးဆဲးမၤဒီးဝဲအသးကွာ်ကွာ်န့ၣ်လီၤ.

အဒိ, လာကညီကီၢ်ဝဲၣ်ပျာ, တင်ကတ့ထီၣ်ဝဲယိၣ်လိာ်ကျိထံတမၢ်ဖးဒိပ်အံၤ ကဒုးအိၣ်ထီၣ်တင်ဂုာ်ကီၢ်ဖးဒိပ်တဖန်လာ ပျာကျဲပျာကညီတဖန်အတင်အိၣ်မူလာအဒီးသန့ထီၣ်အသးလာန့ဆၣ်တင်အိၣ်ယၤတကးဘၣ်, ယုာ်ဒီးတင်မူအကလုာ်ကလုာ်တဖန်ကလီၤမူလီၤမၢ်ကွံၣ်ဝဲလာထံတမၢ်အံၤအယ်န့ၣ်လီၤ. တင်တ့ထီၣ်ကျဲမ့ၢ်ကျဲဘိဒိပ်ဒိပ်မ့ၢ်မ့ၢ်လာပနံၣ်တင်ကအဂီၢ် ဒီးတင်ချဲဟီၣ်လုာ်တင်ထူးတင်တီးလာကျဲပနံၣ်တဖန် မၤဟးဂီၤကွံၣ်သ့ၣ်ပျာဆူအက့အခီ ဒီးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတင်မံၤလုာ်လာအဒိဒ်ဒဲးတဒိၣ်, ကဆီမံၤ, ဘိၣ်သိၣ်, တင်ကွီဒီးအဂ့ၤအဂၤတဖန်ကဘၣ်အိၣ်မူက့ၤကီၢ်ခဲခဲ, ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးသံပျာဝဲ ဒီးလာခဲကတင်အစၤလီၤတူာ်ဝဲသ့ဒေဝ်လဲာ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဃုသ့ၣ်ညါအကျိအကျဲတဖၣ်

လၢတၢ်ဃုသ့ၣ်ညါတၢ်အံၤအပူၤ, ပုၤဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ကရူၢ်တဖၣ် ဃုထာဝရ်တၢ်လီၤလၢတၢ်မၤတၢ်ဃုသ့ၣ်ညါသ့အလီၤ လၢအပူၤဖျဲးဒီးဒုၣ်ဒါ လၢဒဲကဝီၤပူၤဒီးလၢကညီကီၢ်ပူၤတနီၤလီၤ. တၢ်ဃုသ့ၣ်ညါမၤနီၣ်မၤပါက့ၤကညီထူလံၤအတၢ်လဲၤခီဖျိ လၢတၢ်သူတၢ်ဒီသဒါအကျိအကျဲ ဝဲဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးတၢ်တတၢ်တနါမ့ၢ်ဂ့ၤ တၢ်ထံၣ်ဆိတၢ်ပနီၣ်တချးဒံးလၢတၢ်မၤအသးဒံးဘၣ်တဖၣ်အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤသ့ၣ်က့ၤသးပုၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်လဲၤခီဖျိတၢ်တတၢ်တနါ ဒီးကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဝဲလၢပုၤထူလံၤဖိအကျဲတဖၣ်သူတၢ်ဝဲအကျိအကျဲ လၢတၢ်မၤစၢ်လီၤတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်တဖၣ် ဘၣ်တၢ်သံကွၢ်သံဒီးအီၤလီၤ. မ့ၢ်လၢပုၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်ပုၤလဲၤခီဖျိဘၣ်တၢ်တတၢ်တနါလၢအကစၢ်, ထံၣ်ဘၣ်ဝဲလၢအမဲၣ်ဒီးန့ၢ်ဟူဘၣ်ဝဲလၢအနီၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ပၢ်လီၤတၢ်ဃုသ့ၣ်ညါတၢ်သံကွၢ်အတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်လၢအံၤအသးန့ၣ်လီၤ.

- ဒ်သိးကသ့ၣ်ညါဘၣ်တၢ်တတၢ်တနါအကလုာ် လၢကညီဖိလၢကညီကီၢ်စဲၣ်တူၢ်ဘၣ်တၢ်ဝဲအါမံၤတဖၣ်
- ဒ်သိးကသ့ၣ်ညါဘၣ်တၢ်လီၤဒ်လဲၣ်တကလုာ်, ဟီၣ်ခိၣ်အမဲၣ်ဖံးခိၣ်ဒ်လဲၣ်တကလုာ် လၢတၢ်တတၢ်တနါညီန့ၢ်မၤအသးလဲၣ်
- ဒ်သိးကသ့ၣ်ညါဘၣ်ဝဲတၢ်တတၢ်တနါအိၣ်ထီၣ်လံၤန့ၣ် တၢ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲလၢအဟဲဒီဘၣ်အိၣ်ဒံးအဂၤမနုၤတဖၣ်လဲၣ်.
- ဒ်သိးကသ့ၣ်ညါတၢ်သူတၢ်စုကဝဲဒီးတၢ်ပိးတၢ်လီၤမနုၤ, ဒီးတၢ်အကျိအကွၢ်ဒ်လဲၣ်လၢတၢ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်တၢ်တတၢ်တနါကသ့အဂီၢ်

ဒ်သိးတၢ်ကမၤလိဘၣ်က့ၤတၢ်တတၢ်တနါ, တၢ်ဒီသဒါလီၤက့ၤပသးဒ်ကညီဖိအတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢကညီဖိလၢအိၣ်လၢကညီစဲၣ်ပူၤအဂီၢ် ခုစဲၣ်ဃုထာဝရ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ဖၣ်လၢတၢ်ကနၢ်ပၢ်ဆိတၢ်ဂ့ၢ်နီၢ်နီၢ် လၢအဘၣ်ပးဒီးတတၢ်တနါအတၢ်ကဲထီၣ်သးတဖၣ်အဂ့ၢ်.

တၢ်မၤတၢ်ဃုသ့ၣ်ညါဘၣ်ဃးတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤလၢတၢ်ကဒီသအသးအဂီၢ်န့ၣ် မ့ၢ်ဒၣ်တၢ်ကသုတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤတဖၣ် လၢတၢ်ကဒီသအသးလၢတၢ်တတၢ်တနါအဂီၢ် န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဃုထၢဒၣ်ပှၤလီၢ်ကဝီၤဖိတဖၣ်လၢအသးပှၤ လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤတဖၣ် ဃုၣ်ဒီးပှၤထီၣ်တၢ်မၤလိဖိတဖၣ် လၢဒုစၢ်သိၣ်လိတၢ်လံၤအီၤလၢတၢ်တတၢ်တနါခဲလၢၣ်တဖၣ် စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ. ပှၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ပသံကွၢ်ဒၣ်အီၤလၢကတဲပှၤ ဘၣ်ဃးအတၢ်လဲၤခီဖျိဒီး အတၢ်သ့ၣ်ညါလၢအလဲၤခီဖျိဝဲ တၢ်သ့ၣ်ညါလၢအသုဝဲ လၢကလဲၤခီဖျိတၢ်တတၢ်တနါတဖၣ် အံၤကသုအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

လံာ်တၢ်ဃုတဖၣ်န့ၣ်, တၢ်ကတီၤပာ်အီၤလၢတၢ်ကထၢဖျိၣ်တၢ်ဂ့ၢ်လီၤဆီအဂီၢ်န့ၣ် အိၣ်ဒၣ်လၢလံာ်ကဘျံးအချၢန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်မၤတၢ်ဃုသ့ၣ်ညါတဘျီအံၤ တၢ်သမံထံဝဲဒၣ်ပှၤ ခဲလၢၣ် ၃၈ ၈ လၢအမ့ၢ်ပိာ်ခွါ ၂၈ ၈ ဒီးပိာ်မုၢ် ၁၀ ၈န့ၣ်လီၤ. တၢ်သံကွၢ်တဘျီအံၤ, တၢ် မၤဒၣ်အီၤလၢကီၢ်ရၣ် ၅ ဘ့ၣ် လၢတၢ်လီၢ်လၢအဘူးဒီးကီၢ်ဆၢတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ကီၢ်ရၣ်လၢတၢ် လူၤမၤတၢ်ကသ့ၣ်ကသံး (မုၢ်ခိၣ်ကလံၤသိၣ်ဂီၢ်တၢ်လဲၤလိာ်) အတၢ်မၤလိတုၤတဖၣ်, တၢ်ဃု ထၢထီၣ်ပှၤမၤလိတၢ်ဖိလၢကစံးဆၢတၢ်သမံထံအိၣ်စ့ၢ်ကီးဝဲန့ၣ်လီၤ. ကီၢ်ရၣ်လၢတၢ်ထၢဖျိၣ်တၢ် ဂ့ၢ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲဒုသတုၢ်, ချၢၣ်လွံၢ်ထူၣ်, မုာ်တြီၤ, ဒုပျၢ်ယၢ်ဒီးဖၣ်အၣ်ကီၢ်ရၣ်သ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဃုသ့ၣ်ညါတဘျီအံၤ, ပဃုထၢထီၣ်ပှၤလၢအတၢ်လဲၤခီဖျိအါဒီးအတၢ်သ့ၣ်ညါ ဘၣ်ဃးတၢ်တတၢ်တနါအါကတၢ်တဖၣ်တသ့ဝဲအသ့, လၢပကဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဂ့ၢ်နီၢ်နီၢ် အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သံကွၢ်မိာ်ပှၤ ၅ ထံၣ်လၢတၢ်ဃုထၢထီၣ်အီၤ လၢတၢ်ကမၤန့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်နီၢ်နီၢ်တဖၣ် အံၤပမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးသ့ၣ်ညါန့ၣ် ပကဘၣ်ကွၢ်က့ၤလၢလံာ်ကဘျံးချၢအပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်သံကွၢ်တ ဖျၢၣ်စုာ်စုာ်အံၤ, တၢ်ဒုးကဲထီၣ်က့ၤအီၤလၢတၢ်တၢ်ဃု ဒီးတၢ်ကွဲးဖျိၣ်က့ၤအီၤလၢအကူၣ်တဖၣ် အပူၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်တ့ၢ်တၢ်သံကွၢ်သမံထံအလံာ်တၢ်ဃုဝံၤ တၢ်နီၤလီၤအီၤဆူကီၢ်ရၣ်တဘျီဘၣ်တ ဘ့ၣ် လၢပှၤဒီးသမံထံ(ပှၤလၢတၢ်ထံၣ်လိာ်သံကွၢ်)အသးတဖၣ်ကမၤပှၤက့ၤဝဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်သံ ကွၢ်တဖၣ် တၢ်နီၤလီၤစ့ၢ်ကီးဆူ ပိာ်မုၢ်ပိာ်ခွါလၢအသးပှၤထီၣ်တဖၣ်အအိၣ်ဝံၤတၢ်ထၢဖျိၣ်က့ၤ တၢ်ဂ့ၢ်လၢခံကတၢ် နီၤသိးတၢ်ပာ်ဖးနီၤဖးက့ၤတၢ်စံးဆၢတဖၣ်ကသုအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဃုသ့ၣ် ညါတၢ်ဂ့ၢ်အကူၣ်ဖိတဖၣ်, တၢ်ပာ်ဖျိၣ်က့ၤအီၤဒဲတၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်, ဒီးလံာ်တၢ်ဃုတဖၣ်အံၤတၢ်ဆဲး ရဲအါထီၣ်က့ၤအဂ့ၢ်ဒဲသိးပှၤန့ၢ်ပာ်ကသုအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်မနုၤအယီၤလၢ ပကဘၣ်ယုသ့ၣ်ညါ တၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤလၢပကဒီသအပသး လၢမ့ၢ်ခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤအတၢ်ဆိတလဲအတၢ်တတၢ်တနါအံၤလဲၣ်.

ပဝဲကညီဖိတဖၣ် ပတမ့ၢ်ပုၤတၢ်အိၣ်တၢ်ယၢၤဒီးပုၤကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ၣ်ခိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ် ဘၣ် ဒီးအါတက့ၢ်ပတဖျိထီၣ်ဘၣ်လၢဖျၢၣ်စိမိၤကွီၣ်ကွီၣ်ထီၣ်ဘၣ်အယီၤ. တၢ်လၢပမၤလိသ့ၣ် တဖၣ်တမ့ၢ်တၢ်လၢပဘၣ်ပုၤအိၣ်လၢစ့ၣ်ခိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်ဒီး တမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်သ့ၣ်ညါလၢနဘၣ်ယုန့ၢ် ပၢ်အိၣ်ကိၣ်ခဲဘၣ်. မ့ၢ်တခါ, မ့ၢ်တၢ်သ့ၣ်ညါမ့ၢ်ဆ့ၣ်မ့ၢ်ဂီၤဒီး ပုၤသ့ၣ်လံၣ်ခိၣ်လံၣ်ထီၣ်တဖၣ် တသ့ၣ်ညါဒီးတဟံးသးဝဲဒၣ်ဘၣ်ဒၣ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအံၤ, ပမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုလၢ ပုၤတဖၣ် မၤလိန့ၢ်ဝဲဒၣ်လၢအန့ၣ်လၢအကယၤတဖၣ်, ဒီးအတၢ်မၤပုၤမၤဖျဲးတ့ၢ်လံၣ်အိၣ်အဘျီ တဖၣ်အဘျီန့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤ လၢမ့ၢ်ဟ့ၣ်ယုၢ်ပုၤဟ့ၣ်သါလီၤတဖၣ်အံၤ, တမ့ၢ်တၢ် လၢပကဘၣ်ဟ့ၣ်အပူၤဒီးလၢ်ကျိၣ်လၢ်စ့ဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအံၤ, ပုၤလၢအ တူၢ်လိာ်ဒီးအိၣ်မ့ၢ်ထွဲအခံတဖၣ်, ပုၤဖျဲးဝဲဒၣ်ဒီးတၢ်တတၢ်တနါအါမးန့ၣ် ပထံၣ်ဘၣ်လၢပ မဲၣ်ဒီးပန့ၢ်ဟ့ၣ်လၢပန့ၢ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်, ခဲအံၤဖိလံၤလၢခံတနီၤမၤလိဘၣ်တၢ်လၢ ကွီၣ်ကွီၣ်ထီၣ်ဒီး ဆိကမိၣ်ဆံးက့ၤအကစၢ်ဒၣ်ဝဲအလုၢ်အလၢ်အထုသန့ ဒီးအတၢ်ကူၣ် ဘၣ်ကူၣ်သ့ထူလံၤတဖၣ်လၢအလုၢ်ခိၣ်ပုၤခိၣ်ဝဲဒၣ်မးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သ့ၣ်ညါတဖၣ်အံၤ ပုၤအါဂၤပုၤဖျဲးတ့ၢ်လံၣ်လၢအယီၤဘၣ်ဆၣ်, ပုၤအိၣ်ဒီးဝဲဒၣ် အါဂၤလၢအတနၣ်ဝဲဒီး တမၤလိန့ၢ်ဝဲတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်အံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢအိၣ် ဒီးပမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုအံၤ, မ့ၢ်တၢ်သ့ၣ်ညါလၢအဝဲသ့ၣ်မၤလိန့ၢ်ဝဲအန့ၣ်လၢအကယၤတဖၣ်ဒီးတလၢ် ဘျီလၢ်စ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤပဖိလံၤသ့ၣ်ဘီၣ်သးစၢ်တဖၣ် ဂုၢ်ကျဲးစးမၤလိန့ၢ် ဝဲလၢပုၤမ့ၢ်န့ၣ်ဖိအအိၣ် လၢအလၢ်ဘျီလၢ်စ့အါအါဂီၢ်ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်ဆၣ်တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုဟ့ၣ်ပုၤအံၤ ပုၤကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့တသ့ၣ်ညါဒီး ဘၣ်န့ၣ်အိၣ်ဝဲအါမး ဒီးပဝဲလၢအချးန့ၢ်ဒီးပုၤသ့ၣ်က့သးပုၤတဖၣ် ကြးလၢပဟံးယၢ်ကတီၤ က့ၤအိၣ်ဒီး နီၤဟ့ၣ်လီၤက့ၤအိၣ်ဆူဖိလံၤလၢခံတစါအအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်, ပုၤမၤလိတၢ်ဖိ လၢအကူၣ်တၢ်သ့တဖၣ် ကြးဟံးန့ၢ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ခဲလၢ်လၢအထံၣ်န့ၢ်ဝဲ, ဒီးဟံးန့ၢ်ဝဲ သ့တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မ့ၢ်ဟံးန့ၢ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့လၢအဟဲလၢမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုအအိၣ် ဒီးခ့ၢ်ခါခဲ အံၤအတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ခဲလၢ်န့ၣ် ပကမ့ၢ်မးပုၤကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့နီၢ်နီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သံကွၢ် ၅ ထံၣ်လၢတၢ်သံကွၢ်အီၤဖဲတၢ်မၤတၢ်ဃုသ့ၣ်ညါအခါ

၁. မ့ၢ်န့ၣ်လဲၤခီၣ်ဖျိတၢ်န့ၣ်ဆၢတၢ်တတၢ်တနါတၢ်တၢ်တၢ်တၢ် (လဲၤခီၣ်ဖျိ, တလဲၤခီၣ်ဖျိ) မ့ၢ်လဲၤခီၣ်ဖျိတၢ်တတၢ်တနါမနုၤတကလုာ်လဲၣ် (အဖိ, တၢ်ယံၤဃု, ထံၣ်ခိၣ်, ကၢၢ်လၢ, တၢ်အိၣ်တြၢၢ်ကွၢ်ဟီၣ်စီ, ကလံၤမ့ၢ်, ဟီၣ်ခိၣ်ဟူး, တၢ်ဃၢ်လီၤဆၢဖိကီၢ်ဖိလီၤမၤဟးဂီၢ်တၢ်, တၢ်ဆူးတၢ်ဆါလီၤဒီးအဂ့ၢ်အဂၤတဖၣ်)
၂. တၢ်တတၢ်တနါဝဲအံၤ နကွၢ်ဆၢတၢ်မဲၣ်အီၤကသ့ၣ်နီၣ်တဂၤအဂီၢ် ဒီးနပူၤတဝၢဒီတဖုအဂီၢ်န့ၣ် နကတီၢ်ဟ်နသးဖဲလဲၣ်.
၃. လၢနတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ဟ်အဖိခိၣ်န့ၣ်, နဟီၣ်ဆိ (ခးတယးတဲဆိ) န့ၣ်ဆၢတၢ်တတၢ်တနါသ့ၣ် (နဟီၣ်ဆိမ့ၢ်သ့ၣ်န့ၣ် နဟီၣ်ဆိအီၤဖဲလဲၣ်ဒီးကမ့ၢ်ဝဲန့ၣ်ဆၢတၢ်တတၢ်တနါမနုၤတဖၣ်လဲၣ်)
၄. နတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်လၢ ဆူမဲၣ်ညါ ၅ နံၣ်န့ၣ် တၢ်တတၢ်တနါမနုၤတကလုာ်လၢအကဟဲကဲထီၣ်အသးလၢနဟီၣ်ကဝီၤပူၤလဲၣ်
၅. ဖဲသီးနကွၢ်ဆၢတၢ်မဲၣ်ဒီးန့ၣ်ဆၢတၢ်တတၢ်တနါကသ့ၣ်အဂီၢ် နဆိကမိၣ်လၢ တၢ်မၤမနုၤလၢတၢ်ဒီးသန့ၤထီၣ်သးကသ့ၣ်ခိၣ်ကတၢ်, လၢအယုၣ်ကၢကတၢ် လိာ်ဝဲဒၣ်လၢပပူၤကညီဖိအဂီၢ်လဲၣ်. (ကွၢ်လီၤတၢ်က့ၤလၢလံာ်ကဘျးလီၤခဲကတၢ်)

သးပှ်လၢအတဲ
ယုၤက့ၤအတၢ်
လဲၤခီၣ်ဖျိ ထုလံာ်
တၢ်သ့ၣ်ညါ
ဘၣ်ထွဲမုၢ်ခိၣ်
ကလံာ်သီၣ်ဂီၢ်
တၢ်ဆိတလဲ

တၢ်ဂီၢ် - ခုစဲၢ်

တၢ်ထံၣ်န့ၣ်အစၢ

တၢ်တတၢ်တနီၤအကလုာ် လၢအညီၣ်န့ၣ်မၤအသးလၢကညီၣ်ကီၢ်စဲၣ်အပူၤ

လၢတၢ်ယုသ့ၣ်ညါတဘျီညါအံၤအဖီခိၣ် တၢ်တတၢ်တနီၤလၢအမၤအသးဆူၣ်က တၢ်လၢကညီၣ်ကီၢ်စဲၣ်ပူၤတဖၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်ခဲလၢာ် ၁၃ ကလုာ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်တတၢ်တနီၤတဖၣ် အံၤ, တမ့ၢ်တၢ်လၢအမၤအသးလၢတၢ်လီၢ်ကိးတီးဒဲးလၢကညီၣ်ကီၢ်စဲၣ်ပူၤအံၤဘၣ်. တၢ်တတၢ် တနီၤတဖၣ်အံၤမၤအသးအါဝဲန့ၣ် မ့ၢ်ဝဲသဝီဖိဒီးပုၤထူလံၤဖိအပုၤသ့ပုၤဘၣ် ပုၤလၢအိၣ်ဒီးတၢ် လဲၤခိဖျိအါတဖၣ်ပၢ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

- တၢ်တတၢ်တနီၤ ၁၃ ကလုာ်အံၤမ့ၢ်ဝဲဒၣ်**
၁. ထံၣ်ဒိၣ်ဒီးထံၣ်ကၢၢ်ဟီၣ်လၢာ်,	၇. န့ၣ်လီၤ,
၂. တၢ်ကီၢ်ယုတၢ်ယီၤယု,	၈. ဩၣ်လီၤ,
၃. ကလံၤမ့ၢ်လီၤ,	၉. ဘုလၣ်လီၤဝါ,
၄. တၢ်ဖိတၢ်ပာ်သံမိၢ်ပီၤလီၤ,	၁၀. တၢ်ဒီးပအူးစိာ်ဘု,
၅. ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတၢ်ဆါလီၤ,	၁၁. ဆီမံၤလီၤ,
၆. ယုာ်ဟဲ,	၁၂. ချီၣ်အိၣ်ဘုဒီး
	၁၃. ဟီၣ်ခိၣ်ဟူးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤအသးတဖၣ်အံၤ, တနီၤန့ၣ် မ့ၢ်အမၤအသးလၢအဆၢကတီၢ်ယံာ်အပူၤဒီးတနီၤ န့ၣ်တဖၣ်လဲၣ်အသးလၢကီၢ်ရၣ်ကိးဘုဒဲးအပူၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤအစီ. ၆)

မ့ၢ်လၢကစၢ်မ့ၢ်အူပိၢ်ဖးတၢ်တတၢ်တနီၤတဖၣ် တၢ်တသ့ၣ်ညါဒီးလဲၤခိဖျိဘၣ်အီၤ ဘၣ်, မ့ၢ်လၢကစၢ်မ့ၢ်အူလၢအမူန့ၣ် တၢ်တထံၣ်ဒဲးအီၤလၢကညီၣ်ကီၢ်စဲၣ်အပူၤဒဲးဘၣ်

အယိနှင့်လီး၊ မုမ့်ဟီၣ်ခိၣ်ဟူးတဖၣ် မအသးလၢကီၢ်ရၣ်တနီၤနီၤအါကစီၤ ဘၣ်ဆၣ်တၢ်
ဟးဂၢၢ်ဟးဂီၤဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ။

ဘၣ်ဆၣ်မူခိၣ်စူထံဒိၣ် ထံကၢ်ဟီၣ်လၢတဖၣ်မအသးအါကတၢ်ဒီး, အါန့ၢ်တၢ်
တတၢ်တနါအဂၤခဲလၢၣ် လၢကီၢ်ရၣ်၅ဘၣ်အပူၤကိးဘၣ်ဒဲးန့ၣ်လီၤ။

တၢ်လၢအနးကတၢ်ခံကလုာ်တကလုာ်ပိာ်ထွဲထီၣ်အခံန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်ယီၤယု ဒီးမ့ၢ်လၢမူ
ခိၣ်ကလံၤသိၣ်ဂီၤအတၢ်လဲၤတရံးသးတဘၣ်ဘျီးဘၣ်ဒါဘၣ်အယိ, ကညီပုၤထူလံၤဖိတဖၣ်
ကွၢ်ဆၣ်ခဲဘၣ်တၢ်ကဲထီၣ်အသးအံၤတလီၢ်လီၢ်န့ၣ်လီၤ။ ဘၣ်ဆၣ်တၢ်ကီၢ်ယီၤယုမ့ၢ်ဂုၤ တၢ်
တၢ်တနါတကလုာ်ဒၣ်ဝဲစုာ်စုာ်န့ၣ် အိၣ်ဒီးအစိး ဒီးတကလုာ်ဒၣ်ဝဲစုာ်စုာ်န့ၣ် စးထီၣ်အသး
လၢအဆံးဒီးဒိၣ်ထီၣ်တဆီဘၣ်တဆီ တုၤလၢအယုာ်တုာ်ဝံၤ ဆံးလီၤက့ၤကဒီးတဆီဘၣ်တ
ဆီ ဒ်ထံထီၣ်ထံလီၤအသိးန့ၣ်လီၤ။

ဒ်န့ၣ်အသိး, ယုၢ်လီၤတဖၣ် အံၤအါတက့ၢ်မအသးတဘျီတဘျီ ဒီးတၢ်ဒုၣ်စၢယံာ်
လၢအနံၣ်လၢအဆံတဖၣ်ဒ်အဖျါလၢ (တၢ်ဂီၤအဒီ ၃) အပူၤန့ၣ်လီၤ။ မအသးဒုးကိာ်ဒုးကိာ်
ဝံၤ မၤကဒီးအသးယံာ်ယံာ်တဘျီသ့န့ၣ်လီၤ။ အါတက့ၢ်တၢ်ဖိယာ်လီၤန့ၣ် ပုၤအါဂၤမ့ၢ်တမၤ
လိယုသ့ၣ်ညါလီၤတံၢ်လီၤဆဲးဘၣ်သန့က့ ပုၤအါဂၤန့ၣ်န့ၣ်ဝဲလၢတၢ်ဖိယာ်လီၤန့ၣ် ဘၣ်ထွဲ
လိာ်အသးဒီးမူခိၣ်ကလံၤသိၣ်ဂီၤတဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးအဖီခိၣ် မ့ၢ်လၢမူခိၣ်စူတဘၣ်ဆၢဘၣ်က
တီၢ်အယိန့ၣ်လီၤ။ လၢတၢ်န့ၣ်အယိ ပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိတဖၣ်န့ၣ်ဝဲလၢ တၢ်အိၣ်တၢ်အီအတၢ်ဂ့ၢ်
ကီၢ်လၢကညီကီၢ်စဲၣ်ပူၤအိၣ်ထီၣ်အသးန့ၣ် ဟဲဒီဖျိအသးလၢက့ၤအါဘိဘၣ်ဆၣ်, လၢက့ၤအ
ကျါအဒိၣ်ကတၢ်တဘိန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ကသုၣ်ကသံး(တၢ်သးသဟီၣ်ဘၣ်ဒိ) (psychological effect)
အတၢ်တတၢ်တနါန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်အနးကတၢ်လၢတၢ်တတၢ်တနါခဲလၢၣ်အကျါန့ၣ်လီၤ။

ထံလီၢ်ကီၢ်ပူၤတၢ်ဒုးတၢ်ယၤမ့ၢ်ဂုၤ, တၢ်မၤစူမူခိၣ်မ့ၢ်ဂုၤကအိၣ်ဝဲ ဒီးကဒုးအိၣ်ထီၣ်
တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲအါမးစ့ၢ်ကီးလီၤ။ ဘၣ်ဆၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်ဒၣ်တၢ်လၢပုၤကူပုၤကညီမအိၣ်
ထီၣ်န့ၣ်အီအယိ ပုၤကူပုၤကညီဒၣ်ဝဲကဘၣ်ဘျါရဲၣ်န့ၣ်လီၤ။

တၢ်တတၢ်တနါအကလုာ်လၢအမၤညီန့ၢ်အသးတဖၣ်

တၢ်အစၢလၢပထံၣ်န့ၢ် လၢတၢ်ယုသ့ၣ်ညါတဘျီအံၤဘၣ်ဃးန့ၢ်တၢ်တတၢ်တနါ လၢပုၤကညီထူလံၤဖိထံၣ်သ့ၣ်ညါတဖၣ်န့ၢ် မ့ၢ်ဝဲ တၢ်အၢၣ်ဟဲဆိ မ့တမ့ၢ် ဟဲစဲၤခံတလၢ, လၢတၢ်ကိၢ်တၢ်စူကတီၢ် သံမိၢ်ပီၤလီၤစ့ၢ်ကိးဖဲလၢ တၢ်ဆၢကတီၢ်တၢ်ဆိတလဲအသး, ဒီးတၢ်အဂုၤအဂၤလၢအဘၣ်ထွဲဒီးန့ၢ်တၢ်လဲၤတရံးအသးကြးဟဲဝဲလၢတနံၣ်အတီၢ်ပူၤအဂီၢ်န့ၢ်လီၤ.တၢ်မၤအသးဒ်အံၤတဖၣ်အံၤ အါတက့ၢ်လဲၤတရံးအသးဒီးဆၢက့ၤအလီၢ်လၢအနံၣ်လၢအဆံတဝီ မ့တမ့ၢ် အနံၣ် ၅၀ တဘျီသ့ဝဲဒၣ်န့ၢ်လီၤ.

အါတက့ၢ်တၢ်စူတၢ်ကိၢ်တဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးဟဲကဲထီၣ်အသးန့ၢ် ဆၢကတီၢ်လၢအပူၤကွံာ်တဖၣ်ပုၤထံၣ်ဆိတယးဆိဝဲဘၣ်န့ၢ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ်မဆါတနံၣ်တၢ်ဆိတလဲအသးအံၤတၢ်ထံၣ်ဆိအီၤကီၢ်ဝဲလီၤဆိဒၣ်တၢ် မ့ၢ်တၢ်တတၢ်တနါလၢဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အီၤလၢပုၤကညီအယိန့ၢ်လီၤ. တကးဘၣ်, တၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤလီၤမၢ်ကွံာ်အါမးအယိ တၢ်ထီၣ်က့ၤတဲာ်က့ၤအီၤတဘၣ်ခဲလၢာ်လၢဘၣ်သတးဒီး, မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ကိၢ်တဲာ်ခဲတခါလၢ အမၤစ့ၤလီၤတၢ်သ့ၣ်ညါလၢတၢ်ကဆူးဆိမူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤအတၢ်အိၣ်သးန့ၢ်လီၤ.

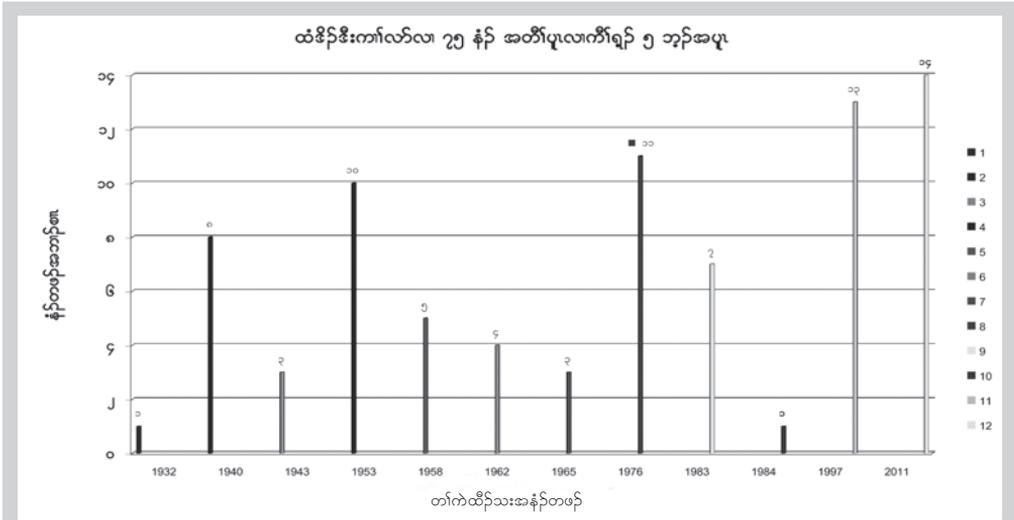
ညီန့ၢ်ပုၤလီၢ်ကဝီဖိတဖၣ် နၢ်ဝဲဒၣ်လၢန့ၢ်တၢ်တတၢ်တနါန့ၢ်လဲၤတရံးအသးတဝီဘၣ်တဝီ ဒီးကတုၤထီၣ်လၢအဒိၣ်ကတၢ်တဘျီ လၢအနံၣ်အစ့ၤကတၢ် ၅၀ တုၤအနံၣ် ၁၀၀ အဘၣ်စၢန့ၢ်လီၤ.

တဘျီတခိၣ်န့ၢ်, တၢ်တတၢ်တနါကဲထီၣ်အသးယံာ်ဝဲဒၣ် ၅ နံၣ်ညါသ့ဝဲ, ဒီးမ့ၢ်ကဲထီၣ်အသးန့ၢ်အါတက့ၢ် စးထီၣ်အသးတချုးဒီးအဒိၣ်ပဲၤမ့ၢ်ဒီးဘၣ်ခံနံၣ်, ဒီးအဒိၣ်ကတၢ်ဝဲတနံၣ်ဝဲအလီၢ်ခံဆူအစ့ၤလီၤတကယ ခံနံၣ်န့ၢ်လီၤ.

တၢ်ကိၢ်အသဟီၣ်ထီၣ်ဘးတုၤလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်အတၢ်ထီၣ်ယုအဖီခိၣ်န့ၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဆိတလဲလၢတၢ်လီၢ်အဂၤတဖၣ်, ဒ်အမ့ၢ် မူခိၣ်စူထံ, ထံလီၤသကၤ, ဒီးတၢ်ကိၢ်အခါအသဟီၣ်လီၤဆိလိာ်အသးန့ၢ်လီၤ. တၢ်တတၢ်တနါ လၢတၢ်ထံၣ်န့ၢ်အီၤလၢတၢ်ယုသ့ၣ်ညါတဘျီညါအံၤအပူၤတၢ်က့ၤပြီၤလီၤကဒါက့ၤတခါစုာ်စုာ်ဒ်လၢာ်အံၤအသးန့ၢ်လီၤ.

ထံဒိန်ဒီးထံကာ်ဟီၣ်လၢ်

ဖဲပစံးလၢထံကာ်ဟီၣ်လၢ်န့ၣ် တမ့ၢ်တၢ်လၢအညီၣ်န့ၢ်မၤအသးဘၣ်, မ့ၢ်တၢ်မၤအသးလၢတၢ်သံခ့ၣ်သံပှၤဒၣ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ထံကဒိၣ်ဝဲကိးနံၣ်ဒဲးဘၣ်ဆၣ်ထံဒိၣ်လၢအလီၤဆီဒီးအသဟီၣ်ဆူၣ်ကတၢ်န့ၣ်အိၣ်ဒၣ်တဘျီတခိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤအသးတဖၣ်အံၤတဘျီတခိၣ်, တၢ်လီၤတနီၤနီၤလၢတကြးကာ်လၢ်ဘၣ်န့ၣ်ကာ်လၢ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးလီၤ. ကာ်လၢ်တဖၣ်အံၤ မၤအသးလီၤလးမး, ဒီးတနီၤနီၤမၤအသးပူၤတီၤပူၤတီၤဇိၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိတၢ်မၤအသးတဘၣ်လီၤဘၣ်စးဒ်အံၤတဖၣ် ပှၤသးပှၤတဖၣ်စံးဝဲဒၣ်လၢ တၢ်မၤအသးအံၤဟဲဝဲလၢအစီၤအဆၢကတီၢ်ဒီးမ့ၢ်ဟဲန့ၣ် တၢ်ပနီၣ်မၤအသးန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်အဝဲသ့ၣ်န့ၣ်ဝဲလၢအနံၣ်လၢအဆံတဖၣ်မးမၤအသးတဘျီန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂီၤလၢတၢ်ဖီလၢ်တဖၣ်အံၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢထံဒိၣ်ဒီးထံကာ်ဟီၣ်လၢ်န့ၣ်မၤအသးလၢကညီၣ်ကီၢ်စဲၣ် ၅ ဘ့ၣ်လၢ် ဒ်တၢ်ထံၣ်န့ၢ်အီၤလၢတၢ်သမံထံတၢ်အဖီခိၣ်အသးန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်မၤအသးဒုးကိၣ်ဒုးကိၣ် ဖဲအဘၣ်ကိၣ်ဘၣ်ဒး(ဖဲအဘၣ်)ဝံမး, မၤလၢဒါ (မၤဖုးဖးဒိၣ်ဝဲ)အိၣ်ပူၤဘျီပူၤဘျီန့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်မၤအသးအံၤအိၣ်ယံၣ်ယံၣ် ဒီးဆၢက့ၤအလီၤဟဲက့ၤမၤကဒီးအသးတဘျီတဘျီ ဒ်ပစံးတၢ်အသးအိၣ်ဒီးအတၢ်ဆၢက့ၤအလီၤဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂီၤအဖီ (၁) ဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ထံဒိၣ်အဘၣ်စၢဒီးတၢ်လၢအမၤအသးအဘၣ်စၢယံၣ်ကတၢ် မ့ၢ်ဝဲဖဲ ၂၀၁၁ လၢအဘၣ်စၢအိၣ် ၁၄ နံၣ်ဝံ. ၁၉၉၇ လၢအဘၣ်စၢအိၣ် ၁၃ နံၣ်. လီၤကဒီးဆူ ၁၁ နံၣ်ဒီးအနံၣ် ၁၀ ဆူဖီလၢ်တဆီတဆီဣာ်ဣာ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤအသးအံၤအဘၣ်စၢစးထီၣ်လၢပနီၣ်ဘျီ (၀) နံၣ်တုၤလၢ (၁၅) နံၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

တင်ဂါ - ခုစဲ

တင်ဂါ - ခုစဲ

တင်ဂါ - KIC

ထံဒိုင်ဘျာတင်လကညီကီၢ်စဲၣ် ဒီးဘၣ်ကီဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤပုၤဖဲ ၂၀၁၁ နံၣ်အတီၢ်ပုၤ

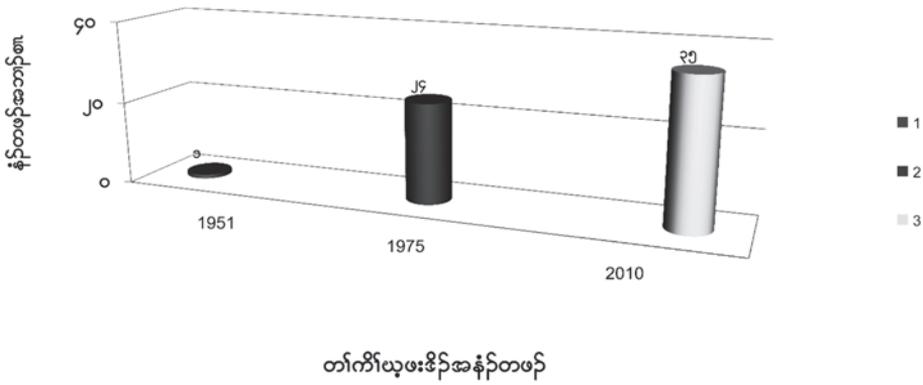
တၢ်ယီၤဃု

တၢ်ယီၤဃုအတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤအံၤ, ပဲပုၤကညီဖိတဖၣ် ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒၣ်အီၤတဖၣ်တဆံးထီၣ်တိလီၤ. ပမ့ၢ်တဆိကမိၣ်ဒူးက့ၤအီၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးဘၣ်န့ၣ်, ပကအုကစ့ၤဒၣ်ထီၣ်တိန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်အကျါတမံၤန့ၣ် မ့ၢ်ဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ဝၣ်တိလီၤစ့ၤဒီးထံသံးနိသံးအါစ့ၢ်ကီး, တဘျီတခိၣ်တၢ်မ့ၢ်တယီၤဃုဒီးတၢ်စ့ၤအလီၢ်ဘၣ်ဆၣ်, ထံနိလၢကပျၢၤ ဒီးသ့ၣ်ဖိဝၣ်ဖိလၢကစ့ၢ်ဃၢ်တ့ၢ်အီၤတဖၣ်တအိၣ်လၢဘၣ်အယီၤ, ပုၤအါဂၤကဇုးကဒ့ၣ်ဒၣ်လၢမူခိၣ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်, လၢတၢ်ဃုသ့ၣ်ညါ တဘျီအံၤအဖီခိၣ်, တၢ်ယီၤဃုဖးဒိၣ်လၢကီၢ်ရၣ် ၅ ဘ့ၣ်လၢာ်အပူၤန့ၣ်အိၣ်ဝဲဒီးအဝီၤကျိးက့ၤအလီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ယီၤဃုဖးဒိၣ်အိၣ်ဝဲသၢဘျီ, ဒီးသၢဘျီလၢာ်အံၤ ပုၤဒီးသံကွၢ်အသးတဖၣ်သ့ၣ်ညါဝဲကိးဂၤဖဲးဃၣ်ဃၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်က့ၢ်တဲၣ်အပူၤတၢ်ကီၢ်ဃုတုၤဒၣ်လဲၣ်စံၣ်ခိးပူၤတဖၣ်ထံလီၤသံးဒီးဃုထီပဲ. ၂၀၁၀ (ဟံးန့ၢ်လၢအ့ထၢၣ်နဲး)

တၢ်ကီၢ်ယုဖးဒိၣ် လၢ ၃၅ နံၣ်အတီၢ်ပူၤလၢကီၢ်ရၣ် ၅ ဘ့ၣ်အပူၤ

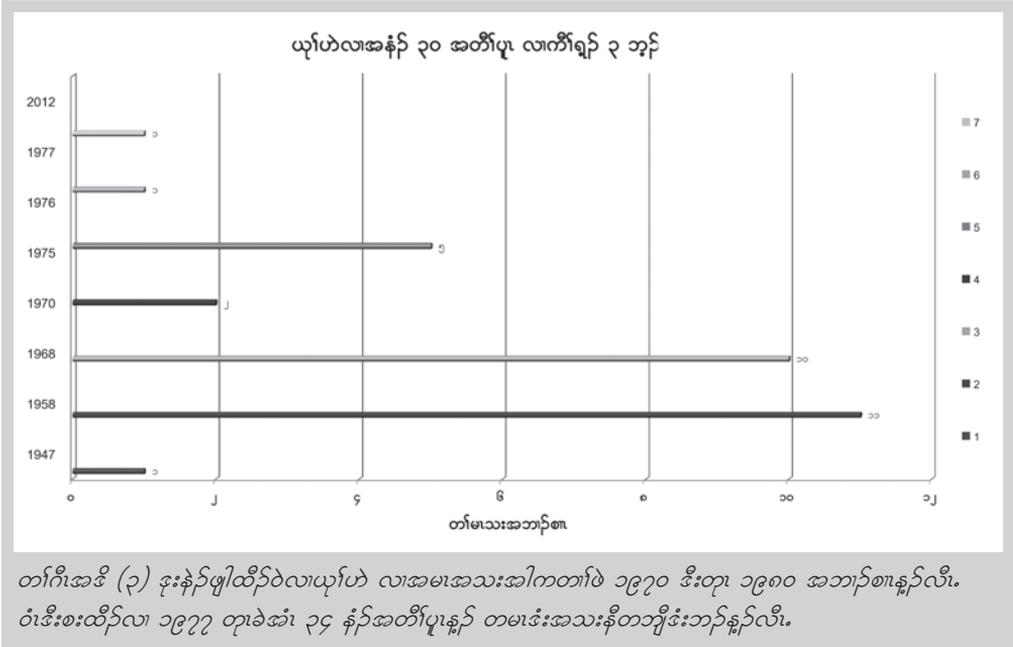

တၢ်ဂီၤအဒိ (၂) တၢ်ကီၢ်ယုဖးဒိၣ်လၢအဘၣ်စၢအိၣ်ယံၣ်ကတၢၢ်မ့ၢ်ဝဲဝဲ (၁၉၇၅-၂၀၁၀) တၢ်ဘၣ်စၢ ၃၅ နံၣ်တဘျီ ဒီး (၁၉၅၁-၁၉၇၅) တၢ်ဘၣ်စၢ ၂၄ နံၣ်တဘျီ. လၢတၢ်ဆၢကတီၢ်အနံၣ်ယဲၢ်ဆံၣ်ဘျီအတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဆၢကတီၢ် ၄၇ နံၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ် တၢ်ယီၤယုဖးဒိၣ်အိၣ်ဝဲ ၃ ဘျီ လၢကီၢ်ရၣ် ၅ ဘ့ၣ်လၢလၢကညီကီၢ်စံၣ်ပူၤန့ၣ်လီၤ.

ယုၢ်ဟဲ

တၢ်လၢယုၢ်ဟဲန့ၣ်တမ့ၢ်ယုၢ်ဟဲမ့ၢ်ဘၣ်, မ့ၢ်တခီမ့ၢ်ယုၢ်လၢအဟဲလၢတခီထံတခီ ကီၢ်ဒီးအါအါဂီၢ်ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ယုၢ်တဖၣ်အံၤအိၣ်ဝဲဒၣ်အါတုၤဒၣ်လဲၣ်မၤဟးဂီၤတၢ်သျှ်တၢ်ဖျးခဲ လၢၣ် သ့ ဝဲ န့ၣ် လီၤ. ဘၣ် ဆၣ် ယုၢ် လီၤ န့ၣ် အါ တ က့ၢ် အိၣ် ဝဲသၢ က လုၢ် လၢ အ မ့ၢ် ယုၢ် ဟဲ ဝၣ်မ့, ဝၣ်သိ, ဝၣ်ဘျ့,ယုၢ်ဟဲသီယဲၣ်, ဒီးယုၢ်ဟဲအယၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ယံၣ်ဝဲတုၤလၢ ၅ နံၣ် အတီၢ်ပူၤသ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. အါတက့ၢ်ယုၢ်ဟဲဝၣ်သိမ့တမ့ၢ်ဝၣ်ဘျ့ဝံၤအလီၢ်ခံ ၂ နံၣ်ဝံၤဒီး,ယုၢ် ဟဲသီယဲၣ်ဟဲတုၤကဒီးန့ၣ်လီၤ. လီၢ်ခံတနံၣ် မ့တမ့ၢ် ခံနံၣ်န့ၣ်ယုၢ်ဟဲအယၢ် (အိၣ်တုၢ်အ ဘျီအဲၣ်) သ့ဝဲလီၤ. ယုၢ်ဟဲတဖၣ်အံၤအါတအါန့ၣ် ဟဲဝဲတုၤလၢယုၢ်ဟဲသီယဲၣ်ဝံၤဝဲဒၣ်န့ၣ် လီၤ.ယုၢ်ဟဲတဖၣ်န့ၣ် ဟဲတုၤဝဲအဆၢကတီၢ်သ့ခဲလၢၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်တၢ်ကိးဝဲဒၣ်လီၤ ဆိဒ်အမ့ၢ်ယုၢ်ဟဲဘုချံ, ယုၢ်ဟဲဘုသၣ်ဒီးယုၢ်ဟဲလီၢ်ခိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်မနုၤတၢ်ယုၢ်န့ၣ်အမံၤလီၤဆီလဲၣ်န့ၣ်, မ့ၢ်လၢအတၢ်ပနီၣ်လီၤဆီလိာ်သးအယိ ဒီး ယုၢ်အကလုာ်လီၤဆီလိာ်အသးအယိန့ၣ်လီၤ. ယုၢ်ဟဲဝၣ်မ့န့ၣ်ယုၢ်ဒိၣ်ဝဲဒီးယုၢ်ဟဲသီယဲၣ်န့ၣ်

ယုာ်ဆံးဝဲဒၣ်န့ာ်လီၤ. **ဒ်တၢ်ဂီၤအိ ၃** အသးယုာ်ဟဲဝဲဒၣ်ခဲလၢာ်န့ာ်ဖျါလၢအနံာ် ၃၀ အတီာ်ပူ လၢကီာ်ရၢာ် ၃ ဘ့ာ်လၢအမ့ၢ်ဖၣ်အၣ်, မ့ၢ်တြီၤဒီးချၢာ်လွံာ်ထုာ်ကီာ်ရၢာ်န့ာ်လီၤ.

ပမ့ၢ်ကွၢ်လၢအဖီခိာ်ဒ်တၢ်ဂီၤပာ်ဖျါထီာ်ဝဲအသး, ကီာ်ရၢာ်လၢကစၢာ်ကလိကျါအါအလီၤ, ဒ်မ့ၢ်တြီၤ, ချၢာ်လွံာ်ထုာ်ဒီးဖၣ်အၣ်တဖၣ် ကစၢာ်ကလိအါအလီၤန့ာ် ဖျါဒ်သးလၢယုာ်ဟဲတဖၣ်အံၤလူကစၢာ်ကလိ ဒီးပူလၢအသ့ညါဝဲတဖၣ်အါတက့ၢ်န့ာ် မ့ၢ်ပူလၢအဟဲလၢကစၢာ်ကလိတဖၣ်အကျါန့ာ်လီၤ. ပူလၢအဒီးသံကွၢ်အသးတဂၤစံးဝဲလၢ ပူသးပျာ်တဲတုာ်အါလၢယုာ်န့ာ်အါတက့ၢ်ဟဲဝဲအနံာ် (၅၀) ဆံ တဘျီလၢတၢ်လီၤတကဝီၤအပူဒီးဆၢက့ၤအလီၤမၤအသးထီာ်န့ာ်လီၤ. ဘၢာ်ဆၢပမ့ၢ်ကွၢ်ကဒီးယုာ်ဟဲအါအါဂီၢ်ဂီၢ်ဖဲ ၁၉၅၈ နံာ်ဝဲဖဲ ၂၀၀၈ နံာ်န့ာ်ယုာ်လီၤကဒီးဖဲကီၤလၢသူကီာ်ဆၢအယီယုာ်ဟဲအဝဲအံၤအနံာ် ၅၀ ပျဲဝဲဖဲန့ာ်စ့ၢ်ကီးန့ာ်လီၤ. ဘၢာ်ဆၢယုာ်ဟဲအလီၤခံကတၢာ်တဘျီလၢကညီကီာ်စဲာ်ပူန့ာ်မ့ၢ်ဖဲ (၁၉၇၇) ဒီးတုၤခဲအံၤအိာ်လံ (၃၅) နံာ်လံန့ာ်လီၤ. လၢတၢ်န့ာ်အယီတၢ်လီၤဘၢာ်ယီာ်ဝဲဒၣ်လၢ ယုာ်ဟဲအနံာ်ဆၢက့ၤအလီၤကတုၤအိာ်က့ၤပူလၢအဆိအချၢ န့ာ်လီၤ. ဘၢာ်ဆၢယုာ်ဟဲတဘျီလၢလၢတဘၢာ်ကိးတီၤဒီးဘၢာ်အယီ ဆၢက့ၤအလီၤတဒီးသးလီာ်အသးလၢတၢ်လီၤကိးတီၤဘၢာ်. တၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်အံၤအဖီခိာ် တၢ်ကြးကတီၤသးလီၤတၢ်လီၤဆဲး ဒီးဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤပူသ့က့ၤသးပျာ်အတၢ်သ့ညါထုာ်လံတဖၣ်အံၤ ဆူဖိသၣ်လၢခံတစါအအိာ်အဂီၢ်န့ာ် တၢ်ဆၢကတီၢ်ဘၢာ်ဝဲဒၣ်လံန့ာ်လီၤ.

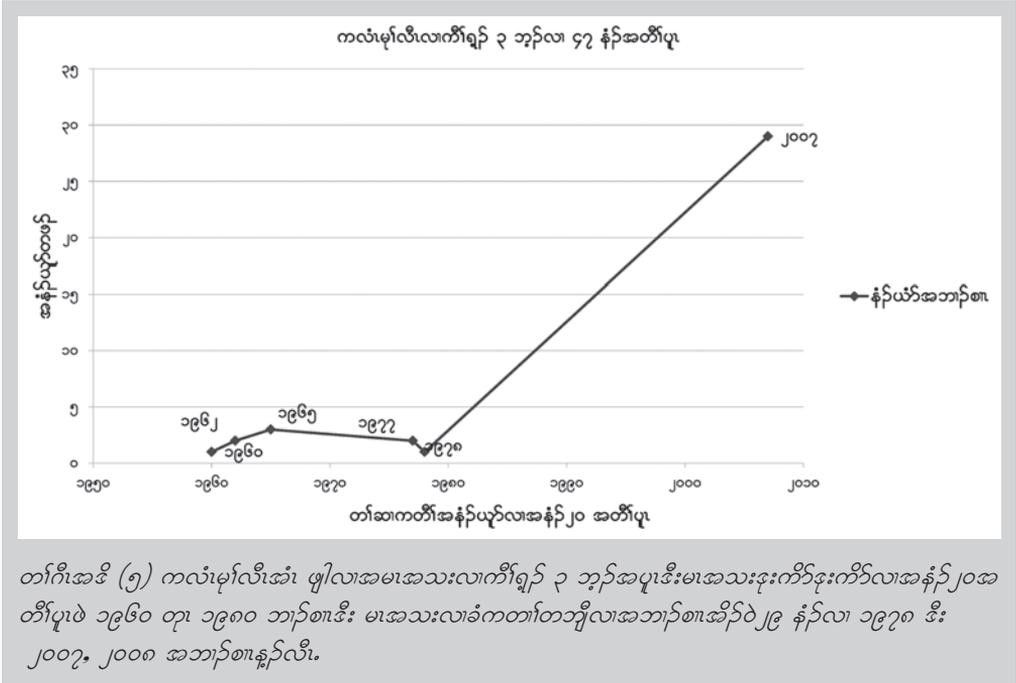

စာနဲ့လီ၊ သံမိာ်ပီအတၢ်ဂ့ၢ်ကီတဖၣ်အိၣ်လၢကီၢ်ရၣ် ၅ ဘ့ၣ်လၢအပူၤန့ၣ်လီ၊ လၢတၢ်ယု သ့ၣ်ညါက့ၤအတၢ်အိၣ်သးအဖီခိၣ်လၢ ၆၇ နံၣ်အတီၢ်ပူၤမၤအသးခဲလၢအိၣ်ဝဲ ၁၈ဘျီန့ၣ် လီ၊ ဘၣ်ဆၣ်တၢ်မၤအသးအနံၣ်တဖၣ်အဘၣ်စာန့ၣ် ပကထံၣ်ဘၣ်အီၤဖဲ **တၢ်ဂီၤအဖီ (၄)** အပူၤန့ၣ်လီ၊

ကလံၤမ့ၢ်လီၤ

ကလံၤမ့ၢ်လီၤန့ၣ်မၤအသးစ့ၤဘျီန့ၣ်လီ၊ ကလံၤမ့ၢ်လီၤတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်အံၤ မၤအသးလၢ ကီၢ်ရၣ်သၢဘ့ၣ်အပူၤအဂ့ၢ်န့ၣ်, ပဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ကစီၣ်လၢပုၤဒီးသမံသမိးအသးတဖၣ်အအိၣ် န့ၣ်လီ၊ တၢ်လီၢ်အဂၤ လၢအလဲၤခီဖျိဘၣ်ကလံၤမ့ၢ်လီၤလၢကီၢ်ရၣ်အဂၤတဖၣ်အပူၤသ့စ့ၢ်ကီး ဘၣ်ဆၣ်တၢ်လၢပကွဲးဖျါထီၣ်အံၤ မ့ၢ်ဒၣ်တၢ်လၢအဟဲလၢသဝီဖိပူၤလီၢ်ကဝီဖိတဖၣ်အအိၣ် န့ၣ်လီ၊ ကလံၤမ့ၢ်လီၤအတၢ်တတၢ်တနါအံၤ ဒိၣ်ဒီးလီၤပျံၤဝဲဒိၣ်မးလီၤ, အယိ တၢ်လၢပက ဘၣ်ပလီၢ်ပသးအဂီၢ်န့ၣ် မ့ၢ်ပသ့ၣ်ညါဆိအီၤလၢကျဲတဘိဘိကသ့ၤ, မ့တမ့ၢ် ပမၤလိ သ့က့ၤပသးလၢပုၤသးပျၢ်အအိၣ်လဲၣ်ဒီး အက့ၢ်အဂီၢ်လဲၣ်န့ၣ် ကြားပသ့ၣ်ညါက့ၤအီၤ န့ၣ်လီ, လၢ ၄၇ နံၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ် တၢ်မၤအသးခဲလၢ ၆ ဘျီလီၤ, ဘၣ်ဆၣ်ယနၢ်လၢတၢ်မၤ အသးအိၣ် ၇ ဘျီလီၤ, တၢ်မၤအသးအံၤအါတက့ၢ်ဆဲးမၤအသးလၢခံနံၣ်သၢနံၣ်အတီၢ်ပူၤဝံၤ အိၣ်ပတုၣ်ဝဲ ၁၂ နံၣ်ဝံၤ မၤကဒီးအသးတဘျီလၢခံနံၣ်အတီၢ်ပူၤဝံၤ အိၣ်ပတုၣ်ကဒီးဝဲတ စီၢ်, ယံၣ်ဝဲ၂၉ နံၣ်ဒီးမၤကဒီးအသးတဘျီဖဲ ၂၀၀၇ ဒီး ၂၀၀၈ နံၣ်န့ၣ်လီ၊

၂၀၀၈ နံၣ်တၢ်မၤအသးန့ၣ် ပူၤလီၢ်ကဝီဖိတဖၣ်ဖျါနီတဂၤဘၣ်ဆၣ်, အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ် အိၣ်ဘၣ်လၢအလီၢ်အကျဲန့ၣ်ကတူၢ်ဘၣ်ဝဲသ့ၣ်သ့ၣ်လီ, ဘၣ်ဆၣ်လၢဒဲကဝီပူၤပုၤတနီၤ န့ၣ်တသ့ၣ်ညါတၢ်မၤအသးခဲလၢလၢဘၣ်န့ၣ်လီ, ကလံၤမ့ၢ်လီၤတၢ်ပၢ်ဖျါအံၤအိၣ်ဝဲဒၣ်လၢ ကီၢ်ရၣ်သၢဘ့ၣ်လၢအမ့ၢ်ဇုၤထူၣ်, ဖၣ်အၣ်ဒီးချၢၣ်လွံၣ်ထူၣ်ကီၢ်ရၣ်တၢ်ပၤအလီၢ်တဖၣ်န့ၣ် လီ, အယိဖျါလၢကလံၤမ့ၢ်လီၤအတၢ်တတၢ်တနါန့ၣ် တၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်လၢတၢ်လီၢ်လၢ တၢ်ပၤအလီၢ်တဖၣ်အါတက့ၢ်န့ၣ်လီ၊

တံတတံတနီအါကလုအကျါ

တံတတံတနီအါကလုအကျါ, တံလအတလီကလီအသးအိဉ်စွာကီးဝဲတနီ, ဒီးတံတတံတနီတနီမအသးလတံလီ စုတုဒေလဲမအသးထဲကီရုပ်တဘုတ်ဇီ, ဒီးမစွာကီးအသးထဲစုဘျီဇီန့လီ. ဘုတ်ဆုတ်မအသးဒ်အံတဖဉ် ပတုာနအီလတံတတံတနီအကျါ ဒ်သီးပူဖးတံဖိတဖဉ်ကပလီအသးဆူညါအဂီစွာကီးန့လီ.

လီဆီဒ်တံချိဉ်အိဉ်ဘုအတံဂီကီန့တမ့န့ဆုတ်အတံတတံတနီဘုတ်မ့ဒ်ပူကူပူကညီစိဉ်စိတံချံတံသုလအယဲလလီအဂ နီးတံအိဉ်အီတအိဉ်လလတံလီသီအံအပူနီတမံဘုတ်အယိကဲထီဉ်တံဂီကီန့လီ.

တံတတံတနီအဂဒ်သီးဩဉ်လီ, ဆီမံလီ, ဘုလုလီဝါ, ဇွဲဉ်လီ, ပအူးတံစိဉ်ဘုတဖဉ် မအသးကီရုပ်စုဘုတ်အပူအီးတဘုတ်စုစုမအသးတခါဇီန့လီ. တံမအသးတဖဉ်အံ မ့တံတတံတနီအစန့လီ. ပကွာလ တံဂီအဒိ (၆) အ

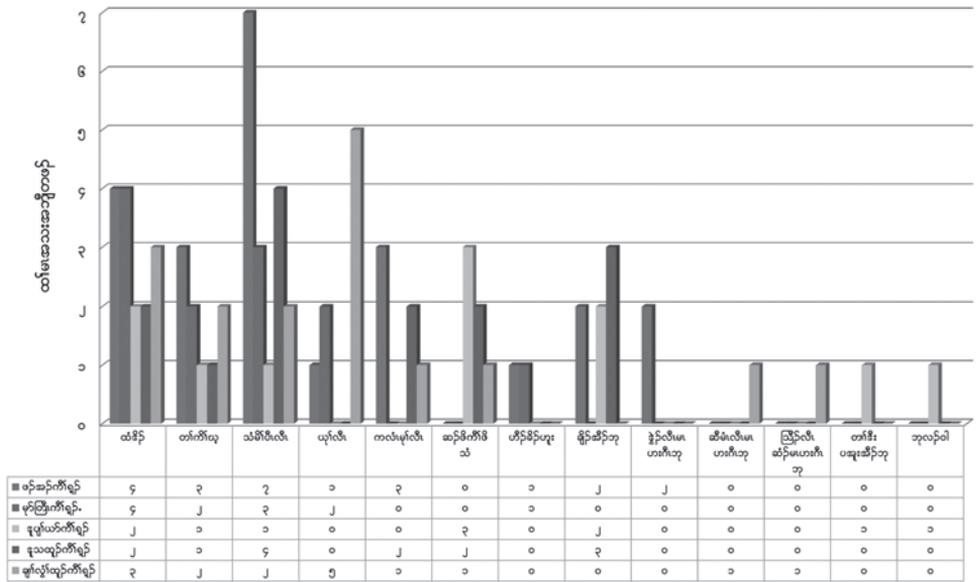
ပူ၊ ပထံဘၣ်လၢကီၢ်ရှၢ်တနီၤနီၤအပူ တၢ်တတၢ်တနီၤမၤအသးတၢ်သးကီၢ်ရှၢ်အဂၤဘၣ် ဒီးအတၢ်လီၤဆီတဖၣ်န့ၣ် တၢ်ဂီၤအဒိတဖျါထီၣ်ဝဲခဲလၢန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဂီၤစၢဖျိၣ်တဖျါအံၤအဖီခိၣ် သံမိၢ်ပီၤလီၤအိၣ်ဘုန့ၣ်အိၣ်မၤအသးအါကတၢ်ဖဲဖၣ်အၣ်ကီၢ်ရှၢ်ကစၢ်ကလိကျါတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပူတနီၤနီၤစံးဝဲလၢသံမိၢ်ပီၤလီၤတကလုာ်အံၤ တၢ်ခးသံအီၤလၢကသံဘၣ်ဆၣ် အါထီၣ်ဝဲကွၢ်ကွၢ်တခီန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ထံဒိၣ်ကၢ်လၢအတၢ်တတၢ်တနီၤတခီ မၤအသးအါကတၢ်မ့ၢ်ဝဲမ့ၢ်တြီၤဒီးချၢ်လွံၤထုၣ်လၢကစၢ်ကလိကျါအါအလီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တကးဒံးဘၣ်, ဖၣ်အၣ်ကီၢ်ရှၢ်တူၢ်ဘၣ်စ့ၢ်ကီးတၢ်ယီၤယုအတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်အါကတၢ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ.

ကျိၢ်ပနၢ်သံတဖၣ် ကဲထီၣ်အသးမ့ၢ်ဒၣ်ထဲစ့ၢ်နံၣ်ဇိၤ စးထီၣ်ဖဲ၂၀၀၉, ၂၀၁၀ ဒီးတူၤဖဲ၂၀၁၁ နံၣ်ပူအံၤ မၤအသးစးထီၣ်လၢကီၢ်ရှၢ်တဘျီလၢဒုပျၢ်ယၢ်, ဒုသထုၣ်ဝံၤပိာ်ထီၣ်အခံလၢမ့ၢ်တြီၤကီၢ်ရှၢ်န့ၣ်လီၤ.

မွဲၣ်လီၤအိၣ်ဘုလၢ (ဟံးန့ၢ်လၢအ့ထၢ်နဲး)

တၢ်တတၢ်တနါမၤအသးလၢကီၢ်ရၣ် ၅ ဘၣ် လၢကညီကီၢ်ဖဲၣ်အပူ

တၢ်ဂီၤအိၣ် (၆) တၢ်တတၢ်တနါ ၃ ကလုာ်လၢအမ့ၢ်တၢ်ကီၢ်လှဖးဒိၣ်, ထံခိၣ်ဒီးကၢၢ်လၢ, ဒီးသံမိၣ်ပီၤလီၤတဖၣ်မၤအသးလၢကီၢ်ရၣ်၅ဘၣ်လၢန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ယုၢ်လီၤ, ကလံၤမုၢ်လီၤ,ပနာ်သံ, ဒီးချိၣ်ဆိၣ်ဘုတဖၣ်မၤအသးလၢကီၢ်ရၣ်သးဘၣ်အပူလီၤ. မ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ပုၤတခါမၤဒၣ်အသးထဲကီၢ်ရၣ်ခံဘၣ်ခိၣ်အပူန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ထွဲဩၣ်လီၤ, ဆိမံလီၤ, န့ၣ်လီၤ, တၢ်စိၣ်ဘု,ပဆးဒီးဘုလၢဂီၤလီၤတဖၣ်န့ၣ် မၤအသးလၢကီၢ်ရၣ်တဘၣ်စ့ၣ်စ့ၣ်အပူန့ၣ်လီၤ.

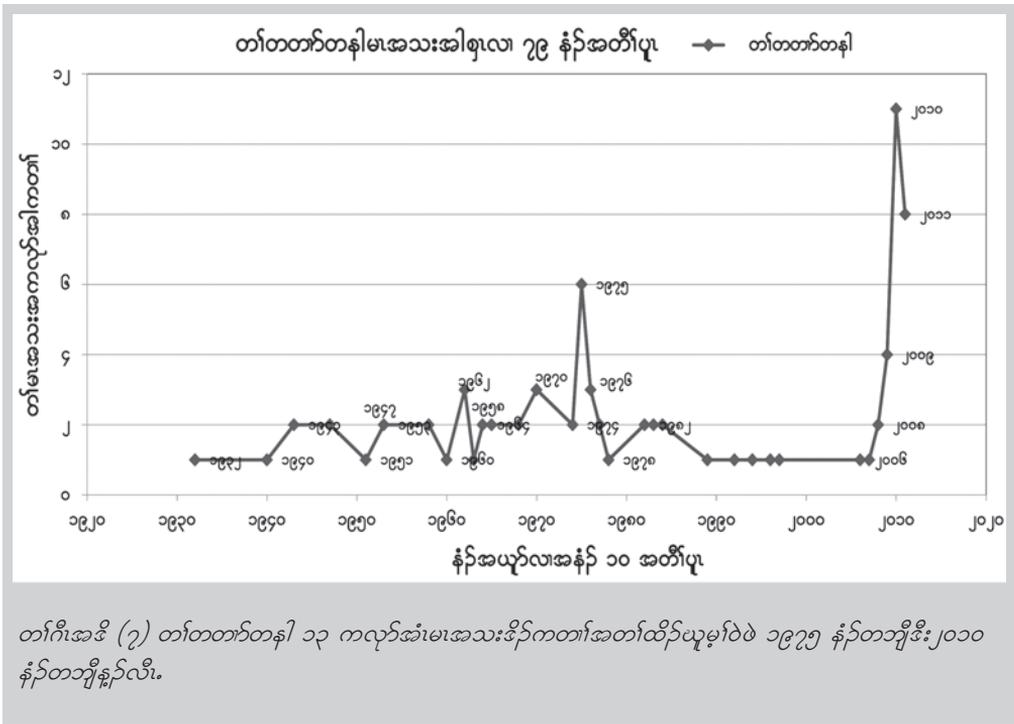
တၢ်တတၢ်တနါ

တၢ်တတၢ်တနါ အါ ကတၢ် အနံၣ် တဖၣ်န့ၣ်, ဒီးသ န့ၣ်ထီၣ် အသးလၢတၢ်ကီၢ်လှထီၣ်အပီၤန့ၣ်လီၤ. ပမ့ၢ်ကွၢ်ကဒါက့ၤလၢ **တၢ်ဂီၤအိၣ် (၂)** န့ၣ်ပထံၣ်ဘၣ်လၢတၢ်ကီၢ်လှဒိၣ်ကတၢ်လၢကီၢ်ရၣ်၅ဘၣ်အပူန့ၣ်, မၤအသးဖဲ(၁၉၇၅)တဘျီဒီး(၂၀၁၀)နံၣ်တဘျီန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်အံၤအပီၤပထံၣ်ဘၣ်လၢ **တၢ်ဂီၤအိၣ် (၇)** အပူန့ၣ်, တၢ်တတၢ်တနါအကလုာ်အါကတၢ်ကထီၣ်အသးဖဲတနံၣ်ခံနံၣ်အံၤအတီၢ်ပူန့ၣ်လီၤ.

လၢန့ၣ်အမဲၣ်ညါ, ဖဲ (၁၉၇၆) နံၣ်န့ၣ်လၢ **တၢ်ဂီၤအိၣ် (၁)** ဟ်ဖျါဝဲလၢတၢ်စုၤအတၢ်တတၢ်တနါမၤအသးအသး ဖဲ(၂၀၁၁)နံၣ်စ့ၢ်ကီးတၢ်စုၤအတၢ်တတၢ်တနါမၤအသး

စွဲကီးန့ၣ်လီၤ. ဒီးလၢတၢ်ဂ့ၢ်အံၤအဖီခိၣ် တၢ်ကြးဆိကမိၣ်ဆိတၢ်တတၢ်တနါလၢအဟဲဘၣ် ပှၤတခါအံၤဝံၤအလီၢ်ခံၤ,တၢ်တတၢ်တနါအသီမနုၤမၤအသးကသ့ဝဲအဂ့ၢ်န့ၣ်ပသ့ၣ်ညါတယး ဆိအီၤသ့တဖဲလံၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်ပထံၣ်ဘၣ်လၢတၢ်ယီၤယုဖးဒိၣ်မၤအသးလၢခံၣ်ဘျီအံၤအဒ့ၣ်စၢ အိၣ်ဝဲ (၃၅) နံၣ်ညါန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ, တၢ်မၤအသးအံၤဆၢက့ၤအလီၢ်ချ့န့ၣ် (၃၅) နံၣ်သ့စွဲကီးဝဲန့ၣ်လီၤ.

ပမ့ၢ်ကွၢ်ထံဒီးဆိကမိၣ်က့ၤတၢ်တတၢ်တနါမၤအသးလၢတၢ်ကီၢ်ခါခံၣ်ဘျီလၢအံၤ, တၢ်ကီၢ်လုအတၢ်တတၢ်တနါအကလုာ်လၢအမၤအသးလၢ ၁၉၇၅နံၣ် န့ၣ် စ့ၤန့ၢ်ဒီးတၢ်တတၢ်တနါအကလုာ်လၢတၢ်ကီၢ်လုဖးဒိၣ်လၢ ၂၀၁၀ နံၣ်အပူၤ ခံစးညါန့ၣ်လီၤ. တၢ်စ့ၤဖးဒိၣ် အတၢ်တတၢ်တနါအကလုာ်လၢမူခိၣ်စ့ၤအါလၢ ၁၉၇၆နံၣ်န့ၣ် စ့ၤန့ၢ်ဒီးတၢ်စ့ၤအတၢ်တတၢ် တနါလၢ၂၀၁၁ နံၣ် ခံစးအဘျဲၣ်ညါန့ၣ်လီၤ. သတးဒီး, ပကဘၣ်သ့ၣ်ညါဒီးတယးဆိလၢ တၢ်ကီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၢ် တၢ်စ့ၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်အတၢ်တတၢ်တနါမ့ၢ်ဟဲဘၣ်ဖုးဆူညါတဘျီန့ၣ် ကဒိၣ်ထီၣ်န့ၣ် တၢ်မၤအသးခံၣ်ဘျီအံၤသ့ဝဲစွဲကီးန့ၣ်လီၤ.

ဘုလင်္ဂဝါ

ဘုလင်္ဂဝါ၊ ဘုယာ်လီၤတဖၣ်မၤအသးကိးနံၣ်ဒဲးယၣ်ယၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သုဝဲသး (တၢ်အဒိပနီၣ်)မ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ဖဲဒုးလၢဘီၣ်ဆံၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, သ့ၣ်ဘ့ၣ်အကလုာ်ကလုာ်တဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ န့ၣ် ကဒိးသန့ထီၣ်အသးလၢသဝီတဖျၢၣ်ဘၣ်တဖျၢၣ်အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ် ဒီးတၢ်လၢအဝဲသ့ၣ် မၤတၢ်ဝဲအဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ. နီၢ်နီၢ်တခါဘုလင်္ဂဝါတၢ်တတၢ်တနါအံၤကဲထီၣ်အသးလၢ တၢ်စူ တၢ်ကိာ်တဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးအယိန့ၣ်လီၤ. အါတက့ၢ်ဘုလင်္ဂဝါအတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်အံၤ မ့ၢ်အိၣ်ထီၣ် လံန့ၣ်, တၢ်လၢအပိာ်ထွဲထီၣ်အခံန့ၣ် မ့ၢ်ဝဲဒၣ်တၢ်ယံၤဒီးပအူးတဖၣ်အိၣ်ကွံာ်ဘုအဂံၢ်သ့ဝဲ ဒၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

ဘုယာ်လီၤလၢကညီကီၢ်ဖဲတၢ်လီၢ်အါတီၤအပူၤ နးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ကိတၢ်ခဲလၢတၢ်အိၣ်တကူအိတလၢ လၢလီၢ်ကဝီဖိတဖၣ် အဂီၢ် ၀၂၀၁၁ နံၣ် ဒီးတၢ်အိၣ်တကူအိတလၢတဂ့ၢ်ကိပိာ်ထွဲထီၣ်အခံလၢန့ၣ်လၢအဟဲစ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်အိၣ်ကတီၤသး

ကညီပှၤထူလံၤဖိဒီးပှၤထူလံၤဖိအဂၤတဖၣ် အတၢ်ထံၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါဘၣ်ဃးန့ၣ်ဆၢၣ် တၢ်တတၢ်တနါ ဒီးအတၢ်ဘၣ်ထွဲလိာ်အသးလၢတၢ်ဆၢကတီၢ်ဆီတလဲအသးအံၤအဖီခိၣ်, အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လီၤလး လၢအထံၣ်ဆိဒီးကတီၢ်ဆိအသးလၢတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤလၢ အကဟဲဘၣ်အဝဲသ့ၣ်အပှၤတၢ်တဖၣ်သ့အယီၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်အိၣ်မူဒီးဆိသးဒီးကတီၢ်ဆိသး ဘၣ်ဃးတၢ်ကဒိသအဆိသးအဖီခိၣ် လၢတၢ်တ တၢ်တနါလၢအကဟဲဘၣ်ပှၤသ့တဖၣ်တၢ်ဟးဂ့ၢ်ဟးဂီၤကစၢၤလီၤ ဒီးတၢ်လၢပကဘၣ်မၤဆိ တဖၣ်မ့ၢ်မနုၤလဲၣ်န့ၣ် ပှၤထူလံၤဖိလၢအအိၣ်မူဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တဖၣ်မၤတၢ်လံၤဝဲအနံၣ်လၢအကယၤ တဖၣ်အပှၤလံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်အံၤ အိၣ်တၢ်ဖးယံၣ်လံၤဘၣ်ဆၢၣ် ပှၤလၢအလဲၤထီၣ် လဲၤထီၣ်တဖၣ်ဖုသံနီၣ်ထီၣ်သီဒၣ်ခဲအံၤန့ၣ်လီၤ.

မ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤ, လၢထံၣ်ကီၢ်တနီၤအသးထူးဟံၢ်ထီၣ် လၢ ကဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ထူး ထီၣ်တၢ်သဝံသပျီၣ်အတၢ်ဘျၢၤ ဒ်သိးကမၤစၢၤလီၤတၢ်တသဝံသပျီၣ် တၢ်ဘၣ်အဘၣ်သီအဂီၢ် န့ၣ်လီၤ. အဒိ,ဟ်လီၤအသးလၢ တၢ်ကသုဝဲတၢ်ကုၢ်သ့ၣ်လး, လၢသ့ၣ်လးဒီးသိဒ့ၣ်အါအါ ဂီၢ်ဂီၢ်အလီၢ်န့ၣ်, တၢ်ကသုဝဲစိၣ်လၢ (Solar) မ့ၢ်ဂံၢ်ဘါ, မ့တမ့ၢ် ဝုဒ်မုၢ် (Wind Mill) က လံၤဂံၢ်ဘါစးဒီးထံၣ်ဂံၢ်ဘါစးအဆံးတဖၣ် လၢတၢ်ကိးအီၤလၢဟၣ်ဒြီၣ် (Hydro-power) တဖၣ် န့ၣ်လီၤ.

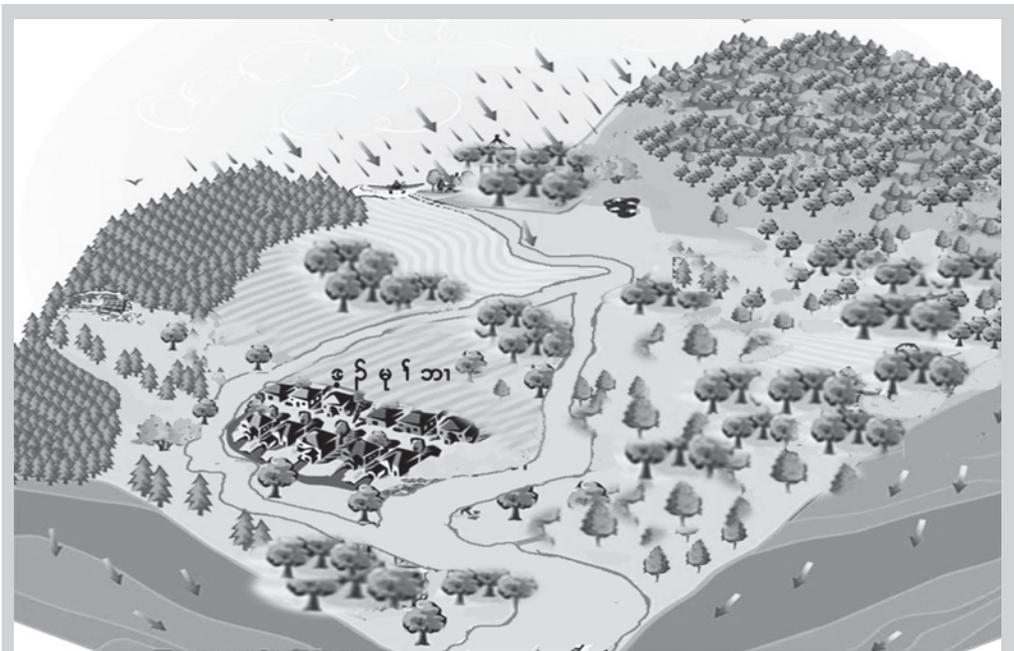
ပှၤထူလံၤသးပှၤအတၢ်ထံၣ်ပာ်ပနီၣ်

ပှၤအါကလုာ်န့ၣ်အတၢ်ကုၢ်ဘၣ်ကုၢ်သ့ထူလံၤစုာ်စုာ်အိၣ်ဝဲဒၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၢၣ်ပဝဲ ကညီဖိတကလုာ်အံၤ ပဘၣ်တၢ်မၤလိာ်ပိာ်လီၤတၢ်ပှၤလၢပမံၤပှၤတဖၣ် ဒ်သိးပကပူၤဖျဲးဒီး တၢ်တတၢ်တနါအကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤလိာ်ပိာ်လီၤတဖၣ်အကျါ တၢ်အိၣ်ဟံၣ်ဆိး ယီၤတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဒုသဝီဂ့ၢ်တဂ့ၢ်, ပူၤဖျဲးတပူၤဖျဲးအလီၢ်တဖၣ် ဟံၣ်လၢအမ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်က တၢ်တမံၤန့ၣ်လီၤ.

လာတၢ်အိၣ်ဟံၣ်ဆိးဃီတဖၣ်အကျါ, လီၤဆီၣ်တၢ်လာကစၢ်ခိၣ်ကလိကျါန့ၣ် တၢ်လီၤလာ ပတကြးသ့ၣ်ထီၣ်ပဇူပသဝီတဖၣ် အဝဲသ့ၣ်တဲဆိဟ်ပျၢၤဒ်လၢအသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၤလာပကဘၣ်ဟးဆွဲးအီၤလာတၢ်သ့ၣ်လီၤဟံၣ်ဆိလီၤဃီ, ဆီလီၤဇူသဝီတဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲဒၣ် ဒုၣ်မုၢ်ဘၢ,နါဒိ, သဒိၣ်နါဒု, ဟီၣ်ခိၣ်မိၤ, ဝံၣ်ဆိၣ်, ဝၣ်ဘီၣ်လီၤဆူ, ဂုၢ်သ့ၣ်ဘျီၣ်, ထံန့ၣ်အလီၢ်, တၢ်အရူၤဒီးထီၣ်လွံၢ်ပျၢၤလီၤကလာ(တၢ်လီၤလာတၢ်သိၣ်ဩိကျၢ် echo) အလီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဒုၣ်မုၢ်ဘၢ (ထံဖၢၣ်ဆူး)

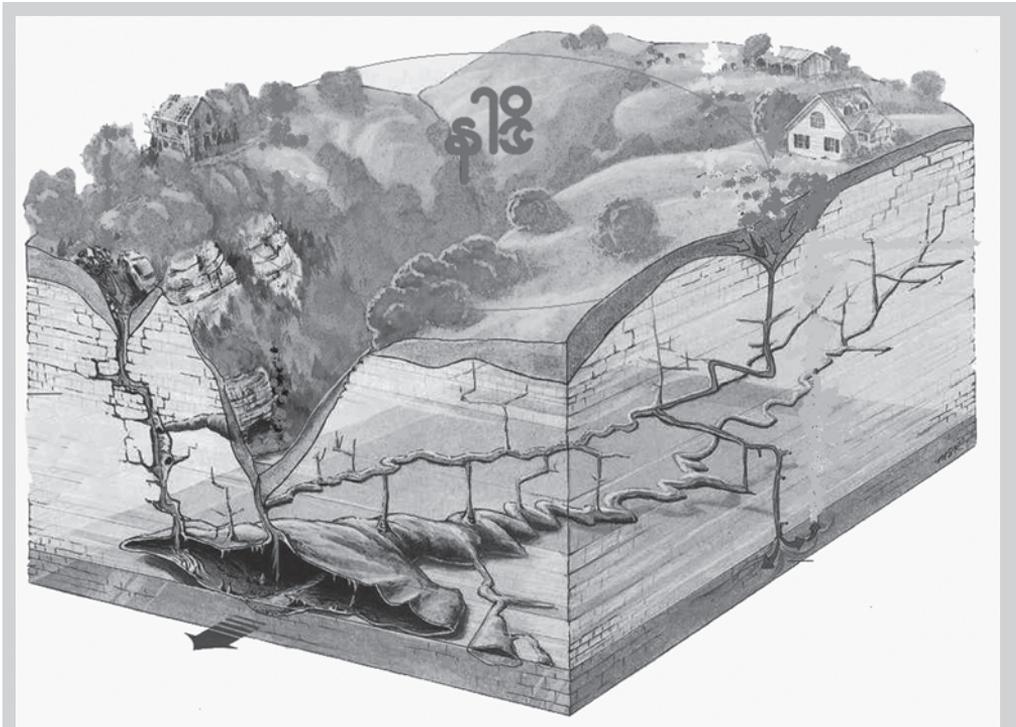
ဒုၣ်မုၢ်ဘၢန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လီၤလာထံကျိတဘိဃီယျာဖးဒုထီၣ်ဝဲဒီး ကအိၣ်လာတလီၢ်ဒူခံလီၢ်ဒူဝံၣ်ကျၢ်ယျာဆဲးလိာ်ကျၢ်အသးတပူဃီ, မ့ၢ်တၢ်မုၢ်, ထံကျိတဘိဃီယျာဖးဒုထီၣ် လဲၤအယံၤကအိၣ်လာအလီၢ်ဒူတဖၣ် ဝံၣ်ကျၢ်လီၤဆဲးဝဲထံမိာ်ပျၢၤဖးဒုတဘိဃီ ဒ်အဖျါလာဟီၣ်ခိၣ်အိၣ်ဘၢဝီၤကွံာ်လာထံကျိယျာတဖၣ်အကဆူးပူၤန့ၣ်လီၤ.

ဒုၣ်မုၢ်ဘၢထံအကဆူးပူၤ

ဟိန်နါဒိ

နါဒိ, မှာဝဲတၢ်လီၢ်တဖၣ်လၢအဘူးဒီးထံလီၤဆူကပိာ်ကယဒီးတၢ်သုကပိာ်ကယတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်တဖၣ်အံၤပှၤသ့ၣ်က့သးပှၤလၢပှၤတဖၣ်ဒုၣ်ဝဲဒီးတဟ့ၣ်အခွဲးလၢပှၤကဆီထီၣ်ဟံၣ်ယီၤ ဒီးဒူသဝီတဖၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

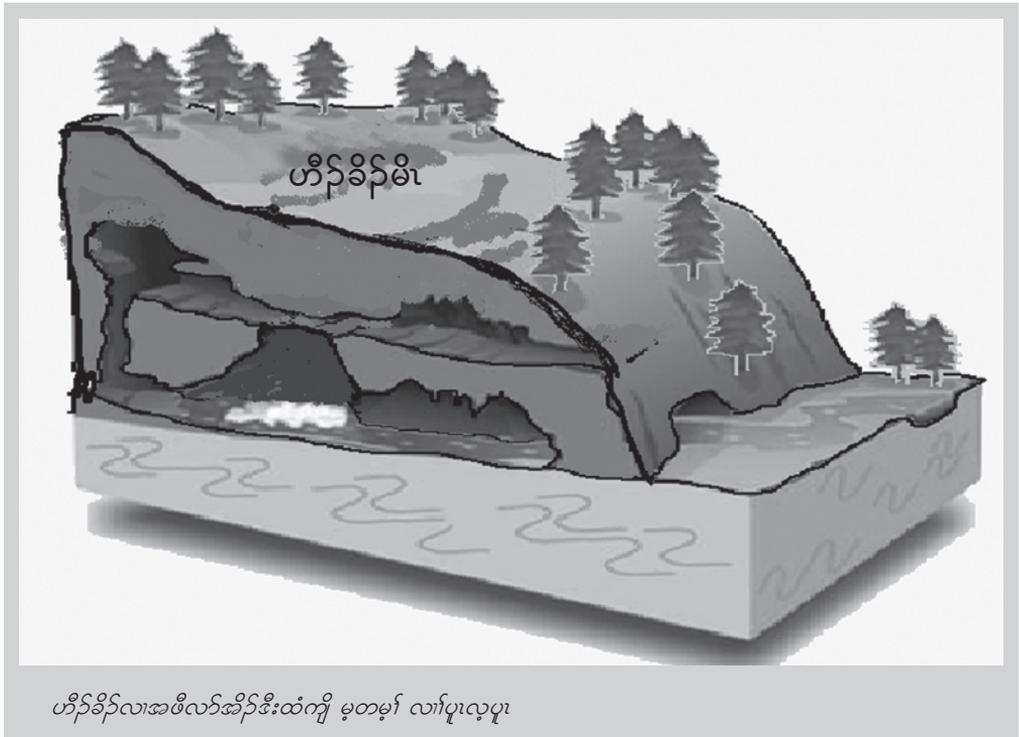
တၢ်လီၢ်လၢအဘူးဒီးထံလီၤဆူကပိာ်ကယဒီးတၢ်သုကပိာ်ကယ

ဟိန်ခိၣ်သဒိၣ်နါဒိ

သဒိၣ်နါဒိ, မှာထံကျိၣ်ကျိၣ်တချုးဆဲးလိာ်အသးဘၣ်အကဆူးန့ၣ်တၢ်လုၢ်ပျီၢ်အိၣ်တဖဲဖိ, တလုၢ်လီၤအသးဒီး လီၤဟဲကယီကယီတုၤထံခံကျိၣ်ဆဲးလိာ်အသး, လီၤကံၤဒ်သိးသဒိၣ်အခိၣ်သ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်ဝဲအံၤစ့ၢ်ကီးတၢ်ဒုၣ်ဝဲလၢတၢ်ကသ့ၣ်ထီၣ်ဟံၣ်ယီၤဒူသဝီတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဟိန်ခိန်မိ

ဟိန်ခိန်မိစံးတၢ်န့ၣ် မ့ၢ်ဟိန်ခိန်လၢနဟးအဖီခိန်အခါမ့ၢ်ဂ့ၤ, နမ့ၢ်ဆျၢနခိန်လၢအဖီခိန်အခါမ့ၢ်ဂ့ၤ အသီၣ်မၤအသးဒ်သိးဟိန်ခိန်န့ၣ်အဖီလၢအိၣ်ဟိကလိၤဘူတလါန့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၤဒ်အံၤတဖၣ်အဖီလၢလၢမ့ၢ်တၢ်ပုၤအိၣ်ဝဲသ့အယီၤ ပုၤန့ၣ်ဝဲလၢကတုၤထီၣ်ဟံၣ်ယီၤသုဝီန့ၣ်လီၤ.

ဟိန်ခိန်ဝံၤဝံၤဆိၣ်

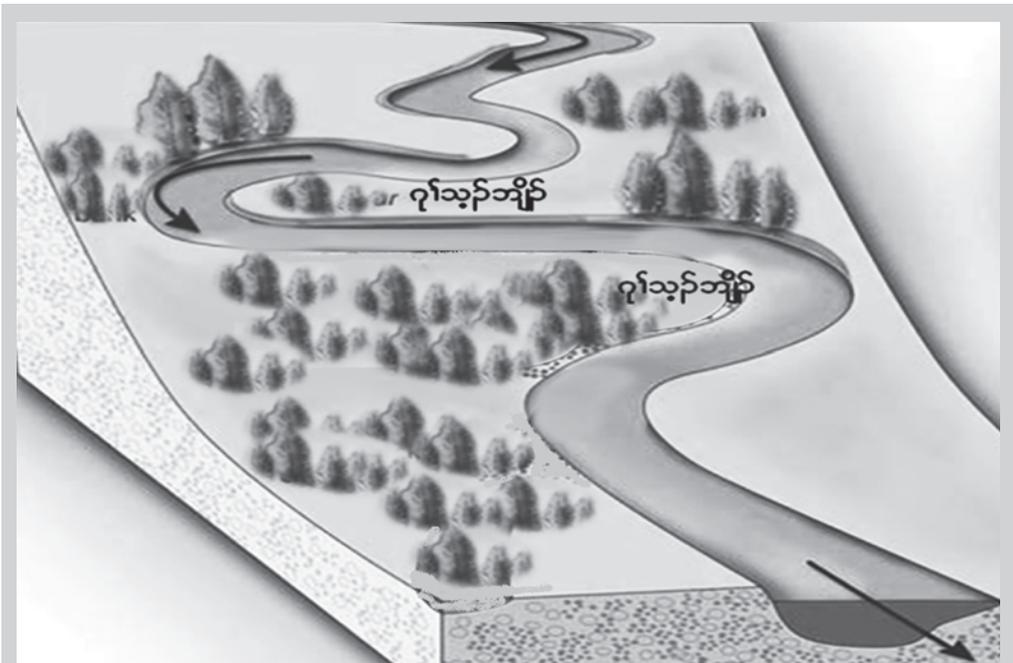
တၢ်လီၤတဖၣ်အံၤ, လီၤကၢ်လိာ်အသးဒ်သိးဒီးဝံၤအဝံၤလၢတၢ်ကပၤလီၤ ဒီးကစၢ်ဘံၤလီၤဝဲကအိၣ်လၢတဘျုးလီၤန့ၣ်ဝံၤ ဟဲၤဒ်သိးဒီးဝံၤဝံၤကအိၣ်ဝဲဟ့ၣ်ကလၢ် မ့တမ့ၢ်ဟဲဘံၤတစးတစးကတြီၢ်ဒီးလၢအဆံတဖၣ်ဝံၤ, လီၤဘံကဒီးအသီတဘျီ ဘံလီၤဝဲဒိၣ်ဒိၣ်ကလဲၣ်ကအိၣ်လၢအအ့ၣ်ကး(ကိုက်)လၢအကယၤဆူအဖီခိန်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၤအံၤအိၣ်တသ့ဘၣ်မ့ၢ်လၢဟိန်ခိန်လၢညိဝဲအယီၤန့ၣ်လီၤ.

ဟိန်ခိန်ဝန်ဘိန်လီဆူ လီတလှ်

တၢ်လီၤတဖၣ်အံၤ ပှၤတနီၤကိးဝဲလၢကစၢ်ခိန်ထံးန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ကစၢ်ခိန်ထံးဝဲအံၤအဖီခိန်န့ၣ်ဘဲဒိန်ဒိန်ကလဲၣ်, တၢ်မ့ၢ်ဖျိးလီၤဝန်ဘိန်န့ၣ် ကတလှ်လီၤချ့သဒံးဒံထံလီၤဆူအသိး ဒီးကလီၤဆဲးဝဲကစၢ်ခိန်ထံးအံၤ တုၤဒၣ်လဲၣ်ကန့ၣ်ဆူဟိန်ခိန်လၢဖးယိၣ်န့ၣ်လီၤ. မၤအသးဒံလုကပၤထံလီၤဆူဝံၤအခိန် ထံးတဒီပၤဝဲဒံးဒီးကွံၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၤတဖၣ်အံၤဟိန်ခိန်လၢညိဝဲဒၣ်အပိ, အိၣ်တဂ့ၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဟိန်ခိန်ထံက့ၣ်ကျိၤပူၤ (ဂုၢ်သ့ၣ်ဘျိၣ်)

ဂုၢ်သ့ၣ်ဘျိၣ်အံၤ မ့ၢ်ဝဲထံက့ၣ်ကျိၤဒံးဂုၢ်အသိးအပိ လၢထံက့ၣ်ကျိၤအလီၤန့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ဟံၣ်သ့ၣ်ပီၤအဂီၢ်တၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ် မ့ၢ်လၢညိၣ်န့ၣ်ထံပိအကျိၤ, ဆိတလဲအယုၤကျိၤန့ၣ်လီၤ.

ဂုၢ်သ့ၣ်ဘျိၣ်တၢ်လီၤန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်လီၤတဖၣ်လၢထံဆိတလဲအကျိၤသ့ထီၣ်အလီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်အရူ

တၢ်အရူန့ၣ် အါတက့ၢ်မ့ၢ်တၢ်လူၢ်ခိၣ် မ့တမ့ၢ် တၢ်ကပၤလၢပှၤပၢ်တ့ၢ်ယၢ်သ့ၣ်ပှၢ်ဖဲ ပှၤဖဲခူးအဆၢ လၢတၢ်မံၤလၢ်ကခိထီၣ်ခိလီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်ဒ်အံၤတဖၣ်သ့ၣ်ပှၢ်ဒိၣ်ဒီး တီၣ်ဝဲဘၣ်ဆၣ်အကပၤယၢ်ခိယၢ်ခိန့ၣ်ဖူဘီၣ်လီၤဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢဖူဘီၣ်လီၤအယီၤ, အဝဲ အိၣ်ထီစီရိၣ် ဒီးကလံၤမ့ၢ်လီၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, လီၤမ့ၢ်ဖျးတၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ ဘၣ်ဝဲတၢ်လီၢ်တဖၣ်န့ၣ်အါကတၢ်အ ယီၤ, သ့ၣ်ကၢ်ဝၣ်ကၢ်အိၣ်ထီၣ်အါအါကလဲၣ်သ့ဒီး လီၤပျံၤလၢတၢ်ကအိၣ်ကဆိးဝဲန့ၣ်လီၤ.

ထံန့ၣ်ဟးထီၣ်အကပၤ

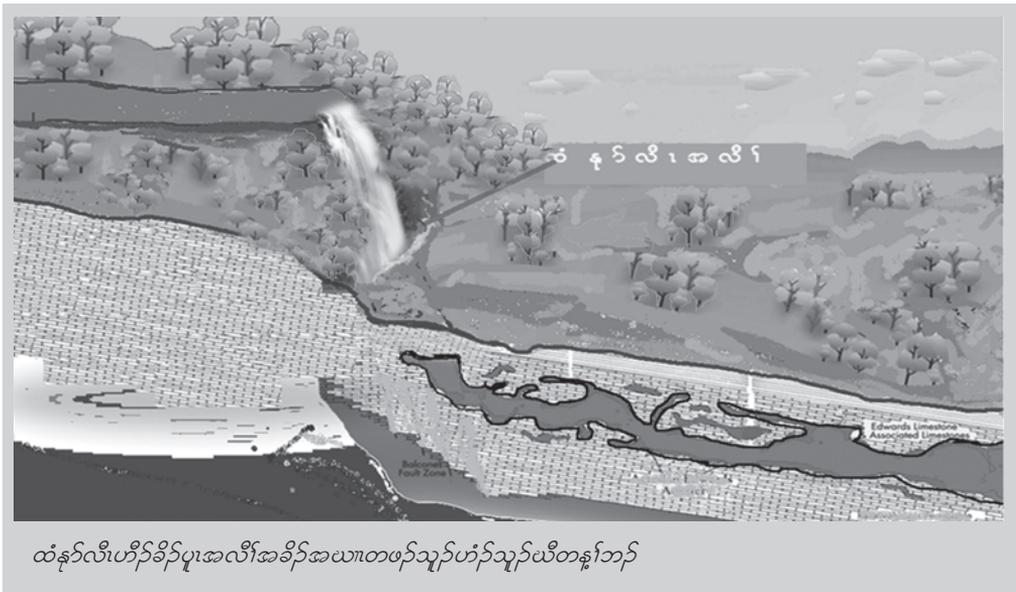
ထံန့ၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ထံဝၣ်ဖျိကစၢ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးအါတက့ၢ်ထံဝၣ်န့ၣ်လီၤအပူၤန့ၣ်အံၣ် ဝဲအယီၤ တဘျီတခိၣ်သ့ၣ်ထူၣ်ဝၣ်ဘိဒီးဟီၣ်ခိၣ်မ့ၢ်ဆွံတံၢ်အသးန့ၣ် ထံတီၤတအၢၣ်အသးဒီး ပှၤမ့ၢ်အိၣ်ဆိးဘူးဒီးတၢ်လီၢ်ဝဲန့ၣ်ဒီးဟံၣ်ခိၣ်လီၤဘျၢဝဲဒၣ်သ့န့ၣ်လီၤ.

ထီၣ်လွံၢ်ပှၤလီၤကလၢတၢ်လီၢ်

ထီၣ်လွံၢ်ပှၤလီၤကလၢတၢ်လီၢ်န့ၣ်, မ့ၢ်ဝဲတၢ်လီၢ်ကစၢ်ကစီထီၣ်ထီအိၣ်ဝးတရံးအီၤ တၢ်တြီၤပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်ဒ်သိးအံၤတဖၣ်နမ့ၢ်ကိးပသုမ့ၢ်ဂ့ၤ, နမၤသီၣ်မၤသဲတၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, အ သီၣ်န့ၣ်တြီၤက့ၤဒီးနနၢ်ဟူကဒါက့ၤနကလုၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်ဒ်သိးအံၤ, ပှၤသးပှၢ်ဒုၣ်ဝဲလၢက သူၣ်လီၤဟံၣ်ဆိလီၤယီၤန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်လီၢ်လၢကလံၤသုကလံၤဝီၢ်ဝံးအသး, မ့တမ့ၢ် ကလံၤ လီၤတဲၣ်သ့အလီၢ်န့ၣ်လီၤ.

အဝဲသ့ၣ်စံးဟ်တၢ်လီၢ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်-ဒုၣ်မ့ၢ်ဘၢ(ထံခံကျိအဖၢၣ်ဆူး), နါဒိ(ထံလီၤ ဆူအကျိကပၤ), သဒိၣ်နါဒု(ထံဆဲးလိာ်အသးခံကျိလီၤကံၤသဒိၣ်ခိၣ်စူ), ဟီၣ်ခိၣ်မိ (ထံ န့ၣ်လီၤလၢဟီၣ်ခိၣ်ပူၤအကပၤနယီၢ်အီၤသီၣ်), ဝံၤဝံၤဆိၣ် (တၢ်ဖၢၣ်မၢၣ်ခိၣ်အဖီခိၣ်ဘံ, ဖီ လၢဘံ), တၢ်အရူ, ဝၣ်ဘီၣ်လီၤတလူၢ် ဒီးထံက့ၣ်ကိာ်ဒ်ဂ့ၢ်သ့ၣ်ဘျီၣ်, ဒီးထီၣ်လွံၢ်ပှၤလီၤက လၢအလီၢ်(တၢ်လီၢ်လၢတၢ်သီၣ်တၢ်သဲတြီၤက့ၤ)တဖၣ်န့ၣ်တၢ်သူၣ်ဟံၣ်သူၣ်ယီၤ ဆိလီၤဒုသဝီ တဂ့ၤဘၣ်အလီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်လီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤအဝဲသ့ၣ်တအဲၣ်ဒီးလၢအဖိအလံၤကအိၣ်ဘၣ်. မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်မၤလိဘၣ် ထံၣ်ဘၣ်တ့ၢ်လံၤဝဲလၢ တၢ်မၤအသးတဖၣ်အဖီခိၣ်အယိလံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်တဖၣ်အံၤ, မ့ၢ်တၢ်လီၢ်တဖၣ်လၢအလီၤပျံၤလၢ ထံၣ်ဒိၣ်ယိၣ်ယွၤဟီၣ်ခိၣ်လၢ, လုကွးသူကွးဂီၤ, သ့ၣ်လီၤလီၤဖျး, ကလံၤမ့ၢ်လီၤ, မ့ၢ်တၢ်လီၢ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဟူးဒီးတၢ်တတၢ်တနါအဂုၤအဂၤကဲထီၣ်အသးသ့အလီၢ်အယိန့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်ဒ်အံၤတဖၣ် တၢ်မ့ၢ်တမၤဘၣ်အသးလၢအနံၣ်လၢအဆံအတီၢ်ပူၤဘၣ်ဆၣ်လီၢ်ခံအနံၣ်လၢအကယၤန့ၣ်မၤအသးသ့ဒၣ်ထီၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ, မ့ၢ်မၤအသးန့ၣ်မၤအသးသတူၢ်ကလၢ် လၢပုၤတသ့ၣ်ညါချူးနီၣ်တဂၤဘၣ်ဒၣ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်အိၣ်မူဒီးသး ဒီးတၢ်သူကတီၤတၢ်အိၣ်ယၤ

တၢ်အိၣ်မူလၢအကြား, ဒီးဖိမံလိာ်အသးဒီးတၢ်ကတီၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၤစံးတၢ်န့ၣ်, မ့ၢ်ပတၢ်အိၣ်ယၤအိၣ်ထဲလဲၣ်န့ၣ်, ပနီၣ်ဂံၢ်အိၣ်ထဲလဲၣ်, ပသုအီၤကသုဒီးမူကသုအဂီၢ်ပကဘၣ်ကတီၤသုအီၤဒ်လဲၣ်န့ၣ်, ပမ့ၢ်ပၢ်လီၤပတၢ်ပၤဆျၢရဲၣ်ကျဲၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးဒီး ကမ့ၢ်တၢ်လၢအကြားအဘၣ်ကတၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အိၣ်မူသယံၤ ဒီးသးဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်လၢပကဘၣ်သ့ၣ်ညါအီၤ ဒီးမ့ၢ်တၢ်တခါလၢပကဘၣ်မၤအီၤတဂၤလၢပသန့ၣ်တသ့ဖဲအသ့, ပကဂုၢ်ကျဲးစးပးဆဲးတၢ်မၤဘၣ်ဒိန့ၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ယၤဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ် လၢအဖုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီ

လၢမူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤတဘၣ်လီၤဘၣ်စးသ့သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်လၢအတကြးတဘၣ်တဖၣ် ပကဘၣ်ပလီၢ်ပသး ဒ်သိးတၢ်တတၢ်တနါဘၣ်ပုၤသုတညီတဂ့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢပတၢ်အိၣ်မူဖံးအိၣ်မၤအိၣ် ကအိၣ်ဒီးအယုၣ်ကဒီးဘၣ်ဒိန့ၣ်ဆၢၣ်ကစ့ၤအဂီၢ် ပကဘၣ်မၤသယဲၤယုၣ်အိၣ်ဒီး တၢ်မၤတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်လၢအယုၣ်ကလၢအကၢကိၣ်ဒီးဖိးမံလိာ်အသးဒီးပတၢ်အိၣ်သး, ဒီးကဘၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢပမၤအိၣ်သ့ဒီးတူၢ်ယံာ်ခိၣ်ထာတဖၣ်န့ၣ်လီၤ

တၢ်မၤအဂၤလၢကဒုးကူအိၣ်ကူအိၣ်န့ၣ်

ပကဘၣ်ယုကျဲအကလုာ်ကလုာ် လၢတၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အဖိခိၣ် ဖဲလၢတၢ်ကိာ်တၢ်စ့ၤတဘၣ်လိာ်ဖိးဒု, တဘၣ်လီၤဘၣ်စးအဆၢကတီၢ်, ပကဘၣ်မၤတၢ်လုာ်အိၣ်ကုၤသးသမူဒ်လဲၣ်, ဒီးတမ့ၢ်ထဲဘုဇိၤဟုဇိၤဘၣ်, တၢ်မၤအဂၤလၢအကြးအဘၣ်တဖၣ် ကဘၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်ပကဘၣ်ယုကျဲထီၣ်ဘိန့ၣ်လီၤ.

ပုၤသးပုၤအတၢ်မၤလိာ်အိၣ်တ့ၢ်ဝဲဒၣ်လၢ တၢ်ကကတီၢ်တၢ်ချံတၢ်သၣ်(နပာ်တၢ်အသ့ၣ်), ဒီးနကတီၢ်သးခဲလၢာ်အဖိခိၣ်န့ၣ် မ့ၢ်နကတီၢ်တၢ်အလွဲၢ်ဝါသၢကလုာ်, ဒီးကတီၢ်အိၣ်မ့ၢ်လၢပုၤန့ၣ် နမူလဲၤခိဖျိတၢ်တတၢ်တနါသ့န့ၣ်လီၤ. တၢ်အလွဲၢ်ဝါသၢကလုာ်အံၤ မ့ၢ်ပုၤသးပုၤအတၢ်မၤလိာ်ပိာ်လီၤအယိ ပုၤအါဂၤတနၢ်ပာ်အခိပညီလီၤတၢ်လီၤဆဲးဘၣ်, ဘၣ်ဆၣ်ပုၤတနီၤန့ၣ်ဝဲလၢအမ့ၢ်ဟုသး, အံသၣ်, ဒီးဘဲ တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တကးဒီးဘၣ်, နကဘၣ်ကတီၢ်စ့ၢ်ကိးခုၣ်ချံန့ၣ်ချံ ဒီးတၢ်ချံအကလုာ်ကလုာ် တုၤလၢနပာ်ဖျိၣ်အိၣ်န့ၣ်အစ့ၤကတၢ်အကလုာ်သၢဆံန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်န့ၣ်တဘျီန့ၣ်ဖဲတၢ်ကၤ (တၢ်သၣ်ဝံၤလီၤဒိအိၣ်ထီၣ်) အဆၢကတီၢ်ဘၣ်ဆၣ်ပတသံဘၣ်. ဒ်အဝဲသ့ၣ်စံးဝဲလၢနဖျိၣ်ထဲလဲၣ်ဖျိၣ်, နဒးဒိၣ်ထံးထံၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, သၣ်မံယီၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, မ့ၢ်အိၣ်ဒီးဒီးန့ၣ်နတဖျိၣ်တုာ်ဘၣ်, အခိပညီ တၢ်ဘုၣ်တၢ်ဖိၣ်အကလုာ်ကလုာ်မ့ၢ်အိၣ်ဒီးန့ၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ် နတလီၤဒိသံဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဘုၣ်တၢ်ဖိၣ်ဒ်အမ့ၢ်ကသ့ၣ်, ကဆိ, ကျိာ်, ပနၢ်, ထိးဆိမဲာ်တဲးလဲး, ထီၣ်ဒုၣ်ထီၣ်တၤ ဒီးဆၣ်ဖိကိာ်ဖိအကလုာ်ကလုာ်တဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲတၢ်အိၣ်ယၢဒီးပပုၤကညီန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဘုၣ်တၢ်ဖိၣ်ဒ်အံၤတဖၣ်မၤစၢပုၤဖဲလၢတၢ်ယံးတၢ်စ့ၤအိၣ်ထီၣ်အခါသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.

မ့မှ၊ ဝံတဘိဉ်မူတဒိစံးဟ်တုာ်ဝဲလၢ “ပုကညီန့ၣ်ကမူလၢဒုၣ်ဘုပု ညၣ်လံာ်ပု” န့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဟ်ဝဲအံၤအဒိပညီဒ်လဲၣ်န့ၣ်ပတဲလီၤတၢ်အီၤတသ့ဘၣ်သန့က့ ဒုၣ်ဘုညၣ်လံာ်န့ၣ်အိၣ်ဒုၣ်လၢထံတစုၢ်ကီၢ်ကနၢ ဖဲန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢထူးဝဲတီၤဝဲအလီၢ်တဖၣ်, ဒီးထံနီၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အီၤအမံၤအပျီၤအိၣ်အါအလီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ, ပဝဲဒုၣ်ပုကညီဖိတဖၣ် ပကဘၣ်သ့ၣ်ညါလၢ တၢ်အကါဒိၣ်လၢ ပပုတတၢအဂီၢ်န့ၣ်, ဒုၣ်ဘုပုညၣ်လံာ်ပုကအိၣ်က့ၤဒီးပုထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ် ပကဘၣ်မၤသကိးက့ၤတၢ်လၢအဂ့ၤကတၢ် တၢ်လၢပသန့ၣ်ဒုၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဝံၤတၢ်ကၢ်အိၣ်ထီၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံ တၢ်အိၣ်မူဝံၤထီၣ်က့ၤသး

ပုၤလၢကျါတၢ်အိၣ်တၢ်အီၤ လၢပုၤသးပုၤသ့တုာ်ဖဲ တၢ်သၣ်ဝံၤလီၤဒိတုၤအိၣ်အီၤအခါ (Alter-native food) န့ၣ်, အါတက့ၢ်ပုၤသ့ၣ်က့ၤသးပုၤလၢပုၤတဖၣ် တုၤတၢ်အိၣ်တၢ်အီၤလၢအဝဲသ့ၣ်မၤအိၣ်မၤအီၤဝဲတလၢလၢအဂီၢ် ဒိဖျိတၢ်သၣ်ဝံၤလီၤဒိတၢ်ပံးတၢ်စ့ၤ, တုၤအိၣ်အီၤဒိဖျိလၢန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါမၤအသးဝံၤအလီၢ်ခံန့ၣ်, တၢ်လၢအယၢထီၣ်ဘၣ်က့ၤဝဲသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဒုၣ်ဒုၣ်ဘုပုညၣ်လံာ်ပု, အဒိပညီ, မ့ၢ်တၢ်လီၢ်လၢသ့ၣ်တီၣ်ပုၤတီၣ်, ဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးတၢ်မူအါကလုာ်အိၣ်ဒီးဝဲဒုၣ်အလီၢ်လီၤ. တၢ်ကဲထီၣ်အသးအံၤမ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်လံာ်န့ၣ်, တၢ်အိၣ်က့ၤဝဲပုၤပုၤအတၢ်အိၣ်တဖၣ်, ဒ်အမ့ၢ်ဝၣ်ဘိၣ်, ချံတၢ်, သ့ၣ်ဒီးဝၣ်လၢၣ်, လီၤဆီဒုၣ်တၢ်သ့ၣ်အကလုာ်တဖၣ်အသၣ်, တၢ်တံၢ်တဘိ, ဘီဘၣ်ခိၣ်တီ(ကီၣ်နီၤ.ဘ့ဆၢတံၢ်), ဒီးတံၢ်, သီယဲၣ်သၣ်(လီၤဆီဒုၣ်တၢ်ဖဲယုာ်ဟဲအခါ) ခုၣ်မံၤန့ၣ်မံၤအတံၢ်, ယၢမံၤတံၢ်, တၢ်ဒုၣ်တၢ်ပျီၤတၢ်ဒီးတၢ်လၢၣ်, ကနဲစီ, ဒီးကုၤအကလုာ်ကလုာ်ဒီးတၢ်မဲတၢ်မါအါကလုာ်လၢပုၤန့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်အိၣ်တၢ်ဒီးတၢ်လၢၣ်အမဲာ်ညါ တၢ်ခးအိၣ်ဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိတၢ်မံၤလၢၣ်, တၢ်ဖိၣ်အိၣ်ဒုၣ်ဖိၣ်အိၣ်ညၣ်လၢပုၤပုၤတဖၣ်, ဆၢၣ်ဖိဖျိဝဲပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ဝဲလၢတၢ်တတၢ်တနါတစ့ၤလံာ်ဘၣ်န့ၣ် ပုၤလၢအဒီးသမံထံအသးတဖၣ်အုၣ်အသးဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒုၣ်န့ၣ်လီၤ.

အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲလၢတၢ်အိၣ်တဖၣ်အံၤအကျါ, တနီၤန့ၣ်နကဘၣ်မၤအိၣ်ဘၣ်ကီၢ်ကီၢ်ခဲလီၤဆီဒုၣ်တၢ် ချံတၢ်, ယၢမံၤတံၢ်ဒီးသီယဲၣ်သၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒီးသန့လိာ်သးဒ်တၢ်အလုၢ်အလၢ်အသိး

ပဲပုၤကညီဖိတကလုာ်အံၤ ပဒီးသန့ထီၣ်ပသးအါတက့ၢ်လၢပထူပထံးဖဲတၢ်ကီ တၢ်ခဲတုၤအိၣ်ပုၤအခါန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကတိၤဒိလၢအစံးတ့ၢ်ပုၤ “ပုၤမ့ၢ်လီၤယံၤဝဲၣ်ဝဲၣ်ထီၣ်, ဝဲၣ်မ့ၢ် လီၤယံၤပုၤဝဲၣ်ထီၣ်” အခိပညီကဟဲအသးလၢပလုၢ်ပလၢ်ပထူသန့အဖီခိၣ် လၢပမ့ၢ်တ့ၢ်ပုၤတ ကလုာ်လၢအဒူးထူဒူးထံးဒီးဟံၣ်လိာ်သးဒ်ဒိပုၤဒိဝဲၣ်, တမ့ၢ်တခါအသိးန့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်လီၤယု ထံၣ်သ့ၣ်ညါက့ၢ်တၢ်အခါ အါတက့ၢ်ပုၤဒီးသမံသမိးအသးတဖၣ် တဒီးသန့အသးလၢကီၢ် အဂၤဘၣ်,တဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢတၢ်ကရၢကရိၣ်စ့ၢ်ကီးဘၣ်, ထဲဒၣ်ဘၣ်ဒူးထူဒူးထံးဒီးမၤ စၢလိာ်က့ၢ်အသးဒ်ပုၤဒိပုၤဒိဝဲၣ်အသိးလၢတၢ်နးတၢ်ကျဲၤအကတီၢ်အခါန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟံၣ်ပုၤဟံၣ်ဝဲၣ်လိာ်သးအံၤမ့ၢ်တၢ်ဒူးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ယုတၢ်ဖိးတခါန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ် အံၤ, မၤအသးအါလၢအပူၤကွံာ်ပုၤကညီဖိတဖၣ်အိၣ်ယဲၤအိၣ်ဘူးတဖၣ်အကျါန့ၣ်လီၤ. တၢ် စံးဝဲလၢပုၤအိၣ်ယဲၤအကျါ “ယဲၤအိၣ်”(ဘူးအိၣ်)န့ၣ်ပုၤအိၣ်ဝဲတုၤလၢပုၤလီၤစၢခွံတခါဒၣ်လဲၣ် န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ယဲၤအံၤအတၢ်လုၢ်တၢ်လၢ်န့ၣ်လီၤမၤလံဝဲ န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်မၤလုၢ်လၢဝဲအံၤ မုၤဒီးအခါန့ၣ်, ပုၤကညီကသ့သ့ၣ်ညါကိးဖျိၣ်က့ၢ်အဖီအလံၤတုၤခွံတခါန့ၣ်, အဝဲသ့ၣ်က ဘၣ်ဂ့ၢ်ကျဲးစးဒူးထူဒူးထံးသပျံကတၢ်န့ၣ်လီၤ.

တုၤပုၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤဟံၣ်ပုၤဟံၣ်ဝဲၣ်လိာ်သး, အိၣ်ယုာ်အိၣ်ယုာ်ယဲၤလၢတၢ်လီၤဖးယံၤ ဖးယိာ်အဖီခိၣ်န့ၣ်, တၢ်အဲၣ်တၢ်ကွံာ်အိၣ်ဒီးဒီးတၢ်မၤစၢလိာ်သးတဖၣ်န့ၣ်အိၣ်ထီၣ်ဘိန့ၣ်လီၤ. အယိ, ပုၤကညီအတၢ်မၤစၢလိာ်သးဒ်အံၤအဖီခိၣ်, မၤအသးဒ်သိးဒီးဟံၣ်ဖိဖိတဖၣ်အ တၢ်ကရၢကရိၣ်န့ၣ်လီၤ.အဂ့ၢ်ဒ်အံၤ, တၢ်အိၣ်သကိးယဲၤခွံတခါအံၤအဖီခိၣ်, ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် ဟံၣ်ပုၤဟံၣ်ဝဲၣ်လိာ်သးသတးဒီး နထီၣ်လိာ်သးဒီးအ့ၣ်လိာ်ဆိးက့ၢ်လိာ်သးတသ့တဂ့ၢ်ဘၣ်. အိၣ်ထဲဒၣ်ဘၣ်မၤစၢလိာ်သးကဒဲကဒဲဒီးအိၣ်ယုာ်အိၣ်ဖိးလိာ်သးဒီးန့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၤစၢလၢခွံ တခါအံၤပုၤမ့ၢ်အိၣ်ယုာ်ယဲၤတဘျီဘျီန့ၣ်ကျိၢ်လၢလၢအဆံတဖၣ်, မ့ၢ်လၢပုၤကညီအိၣ်တုၤ လၢအကလးအယိန့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ဂ့ၢ်တခါအံၤအဖီခိၣ်န့ၣ်, တၢ်လဲၤခီဖျိတၢ်တတၢ်တနါကသ့အဂီၢ် ဒိပုၤဒိဝဲၣ် တမ့ၢ်တခါဖံးဘူးညၣ်တၢ်တဖၣ်အမူဒါအိၣ်လၢပုၤလၢကကွၢ်အံၤထွဲကွၢ်ထွဲလိာ်သးယၢ်ခီယၢ် ခီ ဖဲတၢ်တတၢ်တနါမၤအသးတဘျီလၢလၢန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ, ဒ်ပစံးတ့ၢ်အသိး,

ဆာကတီလအပူကွံာ် ပုလအဒီးသမံသမိးအသးစွာ်ကီးဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ ဖဲအဘၣ်တၢ် ကီတၢ်ခဲအခါန့ၣ်ဘၣ်ဒီးသန့ထီၣ်သးလၢအပုၣ်အဝဲၣ်အဖံးဘူးညၣ်တၢ်တဖၣ်အအိၣ်ဃိ, ပ ကစံးလၢ “ဘးဒိၣ်” အတၢ်လီၤစၢအတၢ်လုၢ်တၢ်လၢန့ၣ်အိၣ်ဒီးဝဲတနီၤန့ၣ်လီၤ. ပုသးပုၢ်စံး ဝဲပတၢ်အိၣ်မူန့ၣ်ပဒုးအီၤအသံတသ့ဘၣ်, “ကွံာ်ကဲၤ, ဖျါကဲၤကွံာ်” သ့စွာ်ကီးန့ၣ်လီၤ. တၢ်က တၢ်အံၤအခီပညီၤမ့ၢ်ဝဲပုၤကဲဒိၣ်ကဲပုၤတဖၣ်ဖျါလီၤသ့ဝဲ ဒီးပုၤဖိၣ်ဖိစွာ်ကီးကဲဒိၣ်ထီၣ်သ့ဝဲန့ၣ် လီၤ. တၢ်အံၤ ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢပုၤတစါလဲၤတစါဟဲအဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟ်ဖျါဝဲအံၤအ ဖီခိၣ်ပထံၣ်ဘၣ်က့ၤလၢတၢ်ဒုးထူဒုးထံးန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်လၢကညီၤဖိအဂီၢ်စွာ်ကီးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်စံးပၢ်ဆိတၢ်

တၢ်ကွံာ်ဆိဒုးဆိန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါကမၤအသးန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်ကီတၢ်ခဲတခါလီၤ. ဘၣ်ဆၢၣ်မ့ၢ်တၢ်တခါလၢသ့ၣ်က့ၤသးပုၢ်လၢပုၤလၢသီတဖၣ်သ့တ့ၢ်ဝဲ, ဒီးဒီသအသးလၢတၢ် ထီၣ်တယးဆိန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တမံၤအံၤတအိၣ်ဒီးပုၤ ကီးဂၤဘၣ်, အိၣ်ဒီးပုၤထဲလၢအအဲၣ်ဒီးမၤလိန့ၣ်တၢ်လၢပုၤသ့ၣ်က့ၤသးပုၢ်တဖၣ်အအိၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ဃုသ့ၣ်ညါတဘျီညါအံၤအစၢအဖီခိၣ်, တၢ်သ့ၣ်ညါတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ထူလံၤလၢ အထီၣ်ဆိဒုးတယးဆိန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါအံၤအိၣ်တ့ၢ်က့ၤဒၣ်ထဲစ့ၤကီၢ်ဖိ ဒီးဘူးလၢတၢ် သ့ၣ်ညါတဖၣ်အံၤကလီၤမၤလံန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ထံၣ်ဘၣ်လၢ ပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိအတၢ်တုၢ်ဘၣ်အဖီခိၣ် ပုၤလၢအမၤလိန့ၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ် ညါထူလံၤအံၤ, တဲဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်လီၤလီၤလၢတၢ်ကဒုးဆိတၢ်မၤအသးတဖၣ်, အံၤဒီးသန့ထီၣ် အသးလၢတၢ်မူအါကလုာ်အယိန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢတၢ်ဘၣ်တ့ၢ်တဲတဲမါ ဒီးတၢ်သးသမူအိၣ် တဖၣ်သ့ၣ်ညါဆိတၢ်ကမၤအသး ဒီးဒုးနဲၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်အိၣ်သးအက့ၢ်အဂီၢ်လီၤဆိဒီးတၢ်ပ နီၣ်တဖၣ်အယိန့ၣ်လီၤ.

ပုၤထူလံၤဖိတဖၣ် ကွံာ်တီၢ်နီၣ် ဝဲဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိအလုၢ်အလၢ, အလွဲၢ်ဆိတလဲအ သး, ဒီးသ့ၣ်ဖိဝဲတဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စး, အလုၢ်အဖိတဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စး ဒီးတၢ်ဖိယာ်ဆး အအတဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးတဖၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်ပနီၣ်လၢမူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၢ်တၢ်ဆိတလဲအ သးအိၣ်သ့န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ကကွၢ်စ့ၣ်တၢ်ထံ ငွးတယၢ်ဆိန့ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါ ၁၃ ကလုာ်အကျါ၊ ပှၤထူလံၤဖိသ့ၣ်ညါဒီးငွးတယၢ်ဆိပာ်ဘဲဘၣ်ဒၣ် ၈ ကလုာ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်အသီ ၅ ကလုာ်ဒ်ပစံးတၢ်အသိး, ချိၣ်အိၣ်ဘု, ကျိၣ်ပနာ်သံ, န့ၣ်လီၤ, ဟီၣ်ခိၣ်လၢ်ဒီးတြိၣ်လီၤတဖၣ်, ပှၤထူလံၤဖိလၢအဒီးသံကွၢ်အသးတဖၣ်တသ့ၣ်ညါဆိဝဲလၢကစၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ န့ဆၢၣ်ခိၣ်ယၢအတၢ်ဒုးန့ၣ်အိၣ်ဖျါအသးနီၣ်တမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်ညါတဖၣ်အံၤကအိၣ်ဝဲဒၣ်လၢပျၢသ့ၣ်သ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ဆၢကတီၢ်ဖဲပလီၤသံကွၢ်ဃုသ့ၣ်ညါတၢ်အခါ, ပှၤဒီးသံကွၢ်အသးတဖၣ်တသ့ၣ်ညါလၢဝဲအယီၤ ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်လၢကလီၤမၤလံၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်သ့ၣ်ညါအကျိၤအကျဲလၢတၢ်ဖးဆိတၢ်လၢအကဟဲဘၣ်အီၤ မ့တမ့ၢ် န့ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါအတၢ်ပနီၣ်အိၣ်ဖျါအသးမ့ၢ်ဂ့ၤ ပှၤအါဂၤပာ်ဖျါဝဲန့ၣ် လီၤပလိာ်လိာ်အသးအိၣ်အသိး တနီၤလီၤဆိလိာ်အသးအိၣ်စ့ၢ်ကီးလီၤ.

တၢ်ငွးဆိတၢ်တယးဆိ န့ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါတၢ်အိၣ်သးလၢတၢ်ထံၣ်န့ၣ် အကျါ ယိးဘီမ့ၢ်ဒ်အဖိလၢ်အံၤအသိးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်စူအါထံၣ်ဒိၣ်ယိၣ်ယွၤဒီးကလံၤဆူၣ် တဖၣ်အတၢ်ပနီၣ်ဖျါထီၣ်လၢန့ဆၢၣ်န့ၣ်တၢ်တဲဖျါထီၣ်အီၤသ့ၣ်ဖျါတၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိတၢ်မဲတၢ်မါ, တၢ်ဖိယၢ်ဒီးဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိအတၢ်အိၣ်သးပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဖးဆိငွးဆိကလံၤဆူၣ်, ထံၣ်ဒိၣ်ကၢ်လၢ်

ဒ်ပှၤလီၢ်ကဝီၤဖိပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲအသိး, တၢ်စူအါတၢ်စူအါဖိခိၣ်န့ၣ် ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိအကွၢ်အဂီၤလီၤဆိ မ့တမ့ၢ် အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလီၤဆိအယီၤန့ၣ်လီၤ.

အဝဲသ့ၣ်စံးဝဲဒၣ်အါဘီအကျါတဘီန့ၣ် တၢ်သ့ၣ်လၢထံၣ်ကျိၣ်န့ၣ် ဆးအဖၢလၢသ့ၣ်ခံမ့ၢ်ထီၣ်န့ၣ်ထံကဒိၣ်ဝဲ, ဒီးဆးအဖၢမ့ဖျါန့ၣ်ထံတဒိၣ်ဘၣ်. ဘၣ်ဆၢၣ်မ့ၢ်ဆးအဖၢလၢသ့ၣ်ဒုးခိၣ်ထံးန့ၣ်ကလံၤကဆူၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပျတနီနီစံးစွာကီးဝဲလၢ ယိးဘုၣ်ဘီၣ်(ဝၣ်ဘုၣ်ဘီၣ်)လီၤအီၤထီၣ်ခိၣ်ဖဲခူးတုၢ်ထီၣ်မ့ၢ် အါန့ၣ်တၢ်ကယီၤယုဝဲ ဒီးလီၤကျါခိၣ်လီၤလၢမ့ၢ်အါန့ၣ်တၢ်စူကအါထံကဒိၣ်ယိၣ်ကယုၤ အတၢ်တတၢ်တနါအိၣ်ထီၣ်သ့န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်မ့ၢ် ယိးဘုၣ်ဘီၣ်လီၤမ့ၢ်တအါတစ့လိာ်အသး အါအါဘၣ်န့ၣ် တၢ်စူတၢ်ယီၤကဖိးမံဝဲန့ၣ်လီၤ.

တၢ်လီၤတနီၤ တဲဖျါထီၣ်ဝဲလၢ သ့ၣ်ညၣ်အုၣ်အဖီအစ့မ့ၢ်ထီၣ်န့ၣ်ထံဒိၣ် ဒီးအစ့မ့ၢ် ဖုၣ်န့ၣ်ထံတဒိၣ်ဖးဒိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ပျတနီၤနီၤစံးဝဲတၢ်ကိၢ်ခါ ခွဲၣ်တကလုာ်လၢတၢ်ကိးဝဲလၢ ခွဲၣ်ဒိၣ်န့ၣ် အလွဲၢ်မ့ၢ်ဂီၤလၢတၢ်ကိၢ်ခါန့ၣ် အခိပညီတၢ်ကစူဒီးထံကဒိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ် ဆၣ်ပျတနီၤနီၤစံးဝဲလၢ သ့ၣ်တအာနၢ်တကလုာ် မ့ၢ်သ့ၣ်အါလၢအစိးခံန့ၣ်တၢ်စူအါလၢန့ၣ် စိးခံ, မ့ၢ်သ့ၣ်အါလၢအခိၣ်ထံးန့ၣ် တၢ်စူအါလၢန့ၣ်ခိၣ်ထံးဒီးမ့ၢ်အါလၢအတီၤဖၢန့ၣ်တၢ်စူ အါဝဲဒၣ်ဖဲတၢ်စူခါတီၤဖၢန့ၣ်လီၤ. အတီၤဖၢအခိပညီမ့ၢ်ဝဲ တၢ်စူခါ တၢ်စူအါအလါမ့ၢ်ဝဲဖဲ လါယုဒီးလါအီၤက့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်စံးပာ်ဆိတၢ်ဖိဃာ်လီၤ ဒီးတၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိအတၢ်ဟးဂူၢ်ဟးဂီၤ

တၢ်ဒူးဆိတၢ်ယီၤယု

တၢ်ကိၢ် ယီၤယု န့ၣ်, အဝဲသ့ၣ်ဒူးတယးဝဲဒၣ် ကဲထီၣ်အသးခီဖျါလၢတၢ်ကိၢ်အ သဟီၣ်ဒီးမ့ၢ်အူဖၣ်ဆါအိၣ်လဲးအယိန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်စံးဝဲလၢနါတၢ်မ့ၢ်အါန့ၣ်ယဲထံကိၤ လီၤ. နါဝၣ်စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ဂီၢ်ဒိၣ်တုၤထံန့ၣ်လီၤသကးဒီးကိၢ်လိာ်ဝဲ ဒီးသ့ၣ်သံဝၣ်သံဝဲဒၣ် န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကိၢ်ခါပျဖျဲၣ်အူခူးအခါမ့ၢ်ဂ့ၤ မ့ၢ်အူလဲးတၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ ပျမပံာ်မသံအီၤမ့ၢ်ကီၤန့ၣ် အခိပညီတၢ်ကကိၢ်ယုဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ပျတနီၤစံးဝဲဒၣ်လၢ, တၢ်ကိၢ်ယုတစဲးတမ့းတ ဖၣ်မအသးလၢစ့န့ၣ်အတီၢ်ပျ ဒီးတၢ်ကိၢ်ယီၤယုဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်တဖၣ်မအသးအန့ၣ်ခံဆံသၢ ဆံတဘျီသ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ (တၢ်ဂီၤအဒိၣ်) ဟ်ဖျါထီၣ်လံဝဲန့ၣ်လီၤ.

တုၤမ့ၢ်န့ၣ်ဆၣ်တၢ်တတၢ်တနါအိၣ်ထီၣ်အသးလံန့ၣ်, တၢ်ပိာ်ထွဲထီၣ်အခံမ့ၢ်ဝဲ တၢ် ဖိလံးဖိဃာ်လၢအမၤဘၣ်ဒိဘုဟုတဖၣ်လီၤဒီးမၤဟးဂီၤဘုန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖိတၢ်ဃာ်ဆၣ်ဖိကိၢ်ဖိ တနီၤန့ၣ်, အိၣ်လၢတခီထံတခီကိၢ်ဒီး ခီဖျါလၢအတၢ်အိၣ်တၢ်အီၤတလၢတပျဲလၢအဝဲသ့ၣ်တ

ဖှ်အဂီၢ်လၢအလီၢ်ဒၣ်ဝဲမ့ၢ်ဂ့ၤ, မူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤတဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးဒီး ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ် ကီၤလၢအဝဲသ့ၣ်အလီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်သုးအသးဒီဖုဒီဂီၢ်, ဒီးကဲထီၣ်တၢ်ကီၤတၢ်ခဲ လၢလီၢ်ကဝီၤအဂၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒုးဆိသံမိၢ်ပီၤလီၤ

သံမိၢ်ပီၤလီၤတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤအံၤ, အိၣ်ထီၣ်အသးခိဖျိမူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤတၢ်စူၤတၢ်ယီၤတဘၣ် လီၢ်ဘၣ်စးအယီၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအဒီးတၢ်သမံထံတနီၤစံးဝဲဒၣ်, တချးလၢသံမိၢ်ပီၤ လီၤဒံးဘၣ်န့ၣ်မူခိၣ်ကအၢၣ်ဝဲထီၣ်ဘိထီၣ်ဘိတဘျးလၢ ဒီးတၢ်ကကီၢ်သဝံသဝါဝဲတၢ်ခဲသ့လီၤ ကဒုဝဲဘၣ်ဆၣ်မူခိၣ်ကြးစူၤတစူၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤအသးဒ်န့ၣ်တဖၣ်ဝံအလီၢ်ခံ တယံၣ် တမိၢ်ဘၣ်ဒီးသံမိၢ်ပီၤလီၤဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤတနီၤစံးစ့ၢ်ကီးဝဲလၢ ဖဲနလဲၤလၢပျၢ်ကျါအခါ နမ့ၢ် ထံၣ်သံမိၢ်ပီၤအိၣ်ယၢ်ပြးသ့ၣ်လၢ, ပိၣ်လၢ, တလးအီၤအလၢၣ်စၢ် ဒီးသ့ၣ်ဒီးဝၣ်လၢအါအါ ဂီၢ်ဂီၢ်န့ၣ် အလီၢ်ခံ ဖဲလၢၣ် လၢန့ၣ်သံမိၢ်ပီၤကလီၤဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒုးဆိဆိမံၤလီၤ

ဆိမံၤလီၤန့ၣ် ပုၤသ့ၣ်ညါဘၣ်ဒီးလဲၤခိဖျိဘၣ်ဒၣ်ထဲကီၢ်ရ့ၣ်စ့ၤဘ့ၣ်အပူၤအဖီခိၣ် တၢ် နဂ့ၢ်ဒ်အံၤ, ဆိမံၤလၢအလီၤတဖၣ်န့ၣ် အကနံတအိၣ်ဘၣ်အမဲၣ်ညါ, အခံပူၤအိၣ်ခံဆူသၢ ဆူ, ဒီးလီၤဝဲဒၣ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဆိမံၤတဖၣ်တချးလီၤဘၣ်န့ၣ်, တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢဝၣ်မံၤ တကလုာ်ကလီၤဝဲဒၣ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ် တနံၣ်ခံနံၣ်ဝံန့ၣ် ဆိမံၤတဖၣ်လီၤဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒုးဆိယုၢ်လီၤ

ယုၢ်လၢအလီၤတဖၣ်န့ၣ်တမ့ၢ်ယုၢ်မ့ၢ်ဆ့ၣ်မ့ၢ်ဂီၤဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်ဟဲဝဲဒၣ်လၢတၢ်လီၢ်ဖး ယံၤဒီးအိၣ်ဒီးအပူၤလၢကဟးဝဲအဂီၢ်ခံပူၤသၢပူၤ, အိၣ်ဝဲဒီးအဒိၣ်အဆံးတဖၣ် ဒီးအနီၣ်ဂံၢ် အိၣ်လၢအကကွဲၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်တတီၤတီၤန့ၣ်, မၤဟးဂီၤဝဲဒၣ်ဘုဟုခဲလၢၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢယုၢ်ကဟဲန့ၣ်, ဝၣ်ကလီၤဝဲဒၣ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဝၣ်ဘ့ၣ်ဝၣ်သိဒီးဝၣ်မ့, မ့ၢ်ကလီၤ အါအါဂီၢ်လံန့ၣ်ယုၢ်ကဟဲဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်, ဒ်ပစံးတ့ၢ်လၢထးအသိး, ယုၢ်ဟဲအက လုာ်ကလုာ်အံၤအတၢ်ပနီၣ်အိၣ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကီးလၢဝၣ်တကလုာ်ဒီးတကလုာ်အတၢ်လီၤဆိ

လိာ်အသးဒ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. ဝၣ်သီယဲၣ်မ့ၢ်ကလီၤန့ၣ်ယုာ်ကဟဲသီယဲၣ်, ဘၣ်ဆၣ်ယုာ်အဝဲန့ၣ် အနီၣ်ဆံးတဖဲး, ဒီးသီယဲၣ်တကလုာ်အံၤအသၣ်န့ၣ် ပှၤအိၣ်သ့စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲဒ် လၢဝၣ်ကလီၤအသၣ်န့ၣ်ဝံၣ်ဒ်မးဒီးယုာ်အိၣ်ယုာ်ဒ်ထီၣ်ဖိထီၣ်ဝဲချ့ မးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂီၤအိ (၇)^၃ ဝၣ်ကလီၤတဖၣ်အံၤအိၣ်ဝဲဒ်ဒီးအသၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖိတၢ်လံး ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိ တၢ်မံးလၢဒီး ပှၤကညိၣ်လဲၣ်အိၣ်ဝဲသ့န့ၣ်လီၤ.

³ NOVA: Rat Attack August 3, 2011 at 9 p.m. on KPBS TV

တၢ်ပနီၣ်ဒုးန့ၣ်ပလီၢ်ဆိအသး

ပှၤသ့ၣ်က့ၤသးပှၤတဖၣ်, မ့ၢ်ထံၣ်တၢ်မံၤလၢ်လၢအဟဲၣ်န့ၣ်လီၤဆူသဝီပှၤန့ၣ်, အဝဲသ့ၣ်တမၤပှၤမၤသံဘၣ်, မ့ၢ်တၢ်တီၢ်က့ၤဝဲဆူအလီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မံၤလၢ်လီၤဆိဒၣ်တၢ် တၢ်ဟီၣ်တၢ်ယီၤဒီးဂုၢ်ဖးဒိၣ်တဖၣ် မ့ၢ်န့ၣ်လီၤဆူသဝီပှၤန့ၣ်ပှၤတဘၣ်အိၣ်အီၤဘၣ်. ပှၤမ့ၢ်အိၣ်အီၤဘၣ်ဖုးသၢပှၤဒီးတၢ်တတၢ်တနီၤလၢအဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးဒူသဝီန့ၣ်အိၣ်ထီၣ်အသးသ့န့ၣ်လီၤ.

အဂၤတမံၤတပျီၤလီၤလၢအလီၤကၢ်ဒီးတၢ်ကွဲၤန့ၣ် ဂီၤခိမ့ၢ်ဂ့ၤဟါခိမ့ၢ်ဂ့ၤ မ့ၢ်လီၤတုၤလၢဟီၣ်ခိၣ်လီၤဘီၤဟ့ၣ်ဘီၤလါန့ၣ် တၢ်လီၢ်ဖဲန့ၣ်တၢ်တတၢ်တနီၤတခါခါဟဲၣ်ကဲထီၣ်အသးသ့လီၤ.

တၢ်မၤစၢၤလၢအကဲထီၣ်တၢ်ဘျူးတၢ်ဖျိၣ် လၢအဟဲၣ်လၢတၢ်မူဘျူးစဲလိာ်သးအအိၣ်

တၢ်ဘၣ်တုၤအတၢ်ပၤဃၢ်အနီၣ်ဂံၢ်အါထီၣ်အဂ့ၢ်

ပှၤသးပှၤဖုအဲၣ်မ့ၢ်စံးဝဲဒၣ် ဝဲသံမိာ်ပီၤလီၤလၢဖၣ်အၣ်ကီၢ်ရှၢ်အပူၤန့ၣ်ထီၣ်ကးရှ့ဖိ (ထီၣ်ပနီၣ်အ့ၣ်)တဖၣ်ဟဲၣ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်ဒီးအိၣ်ကွံာ်ဝဲသံမိာ်ပီၤခဲလၢာ်န့ၣ်လီၤ.

ယုၢ်လီၤအခါန့ၣ် ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိ ငံၤ ထိးဆံၣ်ထိးဆိ, ဒီးဂုၢ်ဖုပှၤ, သၣ်မံၤညီၤမံၤ, ဒီးတၢ်လၢအအိၣ်ယုၢ်အကလုာ်ကလုာ်တဖၣ်အိၣ်ထီၣ်ဒီး အိၣ်ကွံာ်ယုၢ်အယိယုၢ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်အိၣ်အါဘၣ်ဆၣ်တၢ်အိၣ်ကွံာ်အိၤအယိမၤဟးဂီၤကွံာ်ဝဲလၢအအါန့ၣ်လီၤ.

ပအူးတဖၣ်မ့ၢ်အိၣ်ဘုအါထဲလဲၣ်ဘၣ်ဆၣ်, ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအအိၣ်ပအူးငံၤမ့ၢ်ယိဟီၣ်, တခူး, ခွံာ်ပျဲၣ်ဒီးထီၣ်လၢ အိၣ်ပအူးတဖၣ် ဟဲၣ်ပၢ်ထီၣ်စ့ၢ်ကီးအိၣ်ကွံာ်ဝဲပအူးစ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ.

တနီၤ တဲစ့ၢ်ကီးဝဲလၢ ဝဲယုၢ်ဟဲၣ်အခါန့ၣ် ယုၢ်အတိ(အခိၣ်)အိၣ်ဝဲ ဒီးယုၢ်အတိမ့ၢ်အိၣ်တဖၣ်န့ၣ်တၢ်မ့ၢ်မၤသံဘၣ်ဖုးအိၤန့ၣ်, ယုၢ်ကလီၤတီၤ လီၤပြီၤလီၤပြီၤဒီး က့ၤဝဲတသ့လဲၤတသ့လၢအယိ, ကအိၣ်ဘုဒီးယုၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မူအကလုာ်အါကလုာ် လၢမၤဘျးမၤဖျိာ်က့ၤပုၤဖဲတၢ်တတၢ်တနါအခါမ့ၢ်ဂ့ၢ်တၢ် ကီတၢ်ခဲအခါမ့ၢ်ဂ့ၢ်အိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ပမိၢ်ပၢ်ဖံဖုတဖၣ်, န့ၣ်ဝဲဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ် အံၤ မ့ၢ်လၢအအိၣ်ဒီးအခီပညီဒၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. အယိပမ့ၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤက့ၤအိၣ်ဒီးမိၢ်ပၢ်ဖံဖုအ တၢ်ရဲၣ်တၢ်က့ၤအိၣ်အသိး, ပမ့ၢ်မၤထွဲက့ၤအိၣ်န့ၣ် မၤပုၤမၤဖျးပုၤသ့န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဘျးတၢ်ဖိာ်ထီၣ်ဒ့ၣ်, ဆီတဖၣ် ဒီးတၢ်မ့ၢ်ပျဲအိၣ်လၢဘုကျါ တချးဘုပျိာ်ဘုသၣ် ဂ့ၤအိၣ်ဒီးဘၣ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ဟးအိၣ်ကွံာ်ဝဲသံမိၢ်ပီၤ တၢ်ဖိတၢ်ယၢ်လၢအမၤဟးဂီၤဘုဟုတဖၣ် န့ၣ်လီၤ.

မ့ၢ်လၢစံၣ်ပျီပူၤတခီ, တၢ်ပၢ်ယၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအကလုာ်ဒ်အမ့ၢ်ညၣ်, န့ၣ်မ့ၢ်အိၣ် လၢခိးပူၤစံၣ်ပျီပူၤအါအါဂီၢ်ဂီၢ်န့ၣ် အိၣ်ကွံာ်စ့ၢ်ကီးဝဲသံမိၢ်ပီၤဒီးတၢ်ဖိတၢ်ယၢ်လၢအမၤဟးဂီၤဘု တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကတိၤတၢ်တၢ်ဖိာ်

တၢ်မၤတၢ်ယုသ့ၣ်ညါဘၣ်ယးမူခိၣ်ကလံၤသိၣ်ဂီၤတဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးအဂ့ၢ်အံၤ, ပမ့ၢ် မၤအိၣ်ထဲကီၢ်ရၣ်စ့ၤဘၣ်ဘၣ်ဆၣ်, တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဒီးတၢ်ကစီၣ်လၢပထံၣ်န့ၣ်တဖၣ်, အိၣ်ဝဲဒၣ်အါမးဒီး တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လုာ်ဒိၣ်ပူၤဒိၣ်ဒ်အံၤတဖၣ် ကြးဝဲဘၣ်ဝဲဒိၣ်မးလၢပကဘၣ် သူအိၣ် လၢမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ယုသ့ၣ်ညါအတၢ်ထံၣ်န့ၣ်တဖၣ် မၤအသးဒ်ပ ထံၣ်န့ၣ်သဟးထူဖးဒိၣ်လၢပျၢ်ယိာ်ပူၤအသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဝဲအံၤ အိၣ်ဒီးပုၤအ ယိပပူၤဖျးတ့ၢ်လၢတၢ်တတၢ်တနါဒီး တၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤလၢအအိၣ်လီၤဘၢတ့ၢ်တဖၣ်အံၤ ပ ထံၣ်န့ၣ်က့ၤဒီး ပပာ်ဖျါထီၣ်က့ၤသ့လံၤအယိ ပမ့ၢ်လၢလၢဆူညါဖိလံၤတဖၣ် ကမၤတၢ်ယုသ့ၣ် ညါအါထီၣ်က့ၤဝဲလၢအကစၢ်ဒၣ်ဝဲ ဒီးကမ့ၢ်ဒၣ်ဝဲတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့နီၢ်နီၢ်လၢအကဲဘျးလၢ ကညီဖိဒိကလုာ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဘဉ်ဆဉ်လၢတၢ်ယုသ့ၣ်ညါတဘျီအံၤအပူၤ တၢ်ထံၣ်ဘဉ်လၢတၢ်ကူၣ်ဘဉ်ကူၣ်သ့ထု လံၤတဖၣ်အံၤလီၤမၢ်တၢ်လံၤအါမးလံၤ ဒီးလီၤလၢပစါဲခဲအံၤ ပှၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်သ့တၢ်ဘဉ် နီၤအံၤတဖၣ် အိၣ်တၢ်က့ၤဒၣ်လၢအဘျၣ်အစၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်ယုသ့ၣ်ညါအပူၤ ပှၤဖိဖိသဉ် လၢကသးအိၣ်မၤလိက့ၤတၢ်ကူၣ်ဘဉ်ကူၣ်သ့ထုလံၤဒ်သိးအံၤတဖၣ် တအိၣ်လၢဘဉ်န့ၣ်လီၤ.

ပမၤတၢ်ယုသ့ၣ်ညါတဘျီအံၤန့ၣ် တၢ်ဂံၢ်စၢ်တခါလၢတၢ်လဲၤတၢ်က့ၤကီၢ်ဝဲ ဒီးတၢ်ဘဉ် တၢ်ဘၢတလၢပျဲ, တၢ်ဆဲးကျိးကီၢ်ခဲအယီၤ တၢ်ဂ့ၢ်လၢကြားဒီးန့ၣ်ဘဉ်ခဲလၢတဖၣ် တၢ်တဒီးန့ၣ် ဘဉ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်တတၢ်တနါလၢပထံၣ်န့ၣ်အီၤ ၁၃ ကလုာ်အကျါတနီၤန့ၣ် ပတသ့ၣ်ညါဆိ တၢ်ပနီၣ်ဘဉ်န့ၣ် မ့ၢ်လၢပယုထၢပှၤဒီးသမံထံအသးအခါ ပှၤလၢအန့ၢ်ပၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်အံၤတ ပၣ်ယုဘဉ် မ့တမ့ၢ် တၢ်သ့ၣ်ညါထုလံၤလၢတၢ်တတၢ်တနါအကလုာ်တဖၣ်န့ၣ် ပှၤလၢအ သ့ၣ်ညါတၢ်လံၤအဂ့ၢ်တဖၣ်န့ၣ်သံဝဲလၢလံၤအယီၤန့ၣ်လီၤ.

ဘဉ်ဆဉ် ပနၢ်လၢတၢ်ယုသ့ၣ်ညါတဘျီအံၤ အိၣ်ဒီးအလုာ်အပှၤ ဒီးကကဲဘျူးကဲ ဖျိၣ်ဝဲဒိၣ်မးလၢပှၤဖးတၢ်ဖိတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်အဂ့ၢ်ဒ်လဲၣ်, တၢ်လီၤယုသ့ၣ်ညါတဘျီအံၤ, မ့မ့ၢ်ဒၣ် လဲၣ်လၢတၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်ဖျၢ်ကိာ်အပှၤဘဉ်ဆဉ်, တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢပဒီးန့ၣ်တဖၣ် အံၤအိၣ်ဒီးအလုာ်အပှၤဒိၣ်မးလီၤ. ဒီးပသ့ၣ်ညါအါထီၣ်က့ၤတၢ်တတၢ်တနါလၢအမၤအသး လၢပှၤ, ဒီးပထီၣ်သတြီၤဒီးတယးက့ၤအီၤဆူညါလၢပတၢ်ဒီသဒါဆိသးဒ်လဲၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်မၤဂ့ၢ်ထီၣ်

တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်လၢသဝီဖိဟ့ၣ်ကူၣ်ဝဲတဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲတၢ်ကဘဉ်ယုသ့ၣ်ညါက့ၤတၢ် သ့ၣ်ညါထုလံၤလၢ ပှၤထုလံၤဖိတဖၣ် ကြားမၤဝဲဒၣ်လၢအကစၢ်ဒၣ်ဝဲ ဒီးသဝီတဖျၢ်မ့ၢ် ဂ့ၤ, ပှၤတဝါတဖျၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ ကြားအိၣ်က့ၤဒီးတၢ်ကရၢကရီၤ လၢတၢ်ကဒီသဒါသးလၢ န့ဆၢတၢ် တတၢ်တနါ ဒီးတၢ်ကတီၤဆိသးလၢတၢ်သုတမၤဟးဂီၤန့ဆၢခိၣ်ယၢအတၢ်အိၣ်ယၢဒိၣ်ဒိၣ် မ့ၢ်မ့ၢ်တဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပှၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဟ့ၣ်ကူၣ်ဝဲဒၣ်ပှၤပတၢ်ပြးတၢ်တဖၣ် လၢအကြား ဟ့ၣ်က့ၤအတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢလီၤဆိလၢပှၤထုလံၤဖိ ဒ်သိးအဝဲသ့ၣ်ကဒီသဒါတၢ်ကန့ၣ်လီၤမၤဟး ဂီၤသ့ၣ်ပှၤ ဒီးတၢ်အိၣ်ယၢလၢအလီၢ်ကဝီၤ ဝဲဒၣ်အသးသုတသ့တဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အလီၢ်

အိမ်စွဲကိစ္စလေး တာသုတေသနထုလုပ်တဖန်အံ့၊ တာကဘဉ်ကယျိုင်ပတ်ဖိုင်ကုအီး န်သိးဖိ လံလဲခံတစီကသုဉ်ညါကုအီးသုအီးကုအီး လာကကတီးသးဒီးဒီးသဖါလီအသးကသုအ ဂီန့ဉ်လီ။

တာမအသးအံ့၊ ပုသုလံဒိုင်လဲထီတဖန်တဟ်လုာ်ပာ်ပုကဲဆိးပုထုလံဖိအ တာသုတေသနအမဲဉ်ညါ၊ ကွာ်ကဟ်ကွံဉ်ဝဲဒုန့ဉ်လီ။ အဝဲသုဉ်တဖန် စးထီဉ်လာတာဟ် လီဖိလဲခံဉ်သန့ဒီးတုလီဆုတာဒုးသုဉ်ညါနာ်ပာ်၊ န်အမုာ်ပုတဖုလာအကတုာ်ဘဉ်တာနီဉ် လာတာဆီတလဲဝဲအံ့ဘဉ်ပးဒီး မုခိဉ်ကလံသီဉ်ဂီအတာတတက်တနါအံ့အဖိခိဉ် တအိဉ် ဒီးဝဲဘဉ်အယိန့ဉ်လီ။

လာအပုကွံဉ်စုန့ဉ်၊ တာသုဉ်ညါအါထီဉ်ကဒါကုပုထုလံဖိတဖန် တမုာ်ထဲလာ အကတုာ်တာဒီး ကွာ်ဒီးဝဲဒုန့ဉ်ဧါဘဉ်။ တာသုဉ်ညါအါထီဉ်စွဲကိစ္စလေး ပုတကလုာ်အံ့အိဉ် ဒီးအတာဂုာ်ကျဲးစးဆုဉ်ဆုဉ် လာတာကအိဉ်မုဒီးသးလာ မုခိဉ်ကလံသီဉ်ဂီအတာဆီတလဲတ ခါအံ့အဖိခိဉ်န့ဉ်လီ။ တာဒီးသးအတာသုတေသနတနီဉ် ကသုဝဲလာမုာ်ဆုဉ်မုာ်ဂီအတာဟူး တာဂဲအပုဒီးတနီဉ်န့ဉ် ကသုဝဲထဲလာတာလိဉ်နီဉ်နီဉ်အခါန့ဉ်လီ။ တဘျီတခိဉ်၊ တာတ တက်တနါမအသးဘဉ်ဆဉ်၊ ခိဖျိလာအဝဲသုဉ်တဖန်အိဉ်တွာ်လံဒီးတာပိးတာလီလာ ကဒိ သဖါအသးလံအယိမုာ်တာကဲဘျူးလာဆာကတီးဖုဉ်ကိာ်အဂီန့ဉ်လီ။

တာဂုာ်ကျဲးစးယုထံဉ်န့ဉ်၊ ထံဉ်န့ဉ်တွာ်လံဒီးဒုးအိဉ်ထီဉ်တွာ်လံဝဲပုဖဲအုဉ်ဖိ၊ ပုသု လံဉ်သုလဲအတာထံဉ်ဘဉ်ပးတာဆာကတီးဆီတလဲအသးအံ့၊ ဒီးလာတာကတီးဆိသးလာ တာအိဉ်သးဝဲအံ့တခါအဖိခိဉ်အိဉ်လံဝဲအါမးလံန့ဉ်လီ။

ဘဉ်ဆဉ်တာကြးပဉ်ယုဉ်ပဉ်ဂီ ဒီးဆိကမိဉ်စွဲကိစ္စပုထုလံဖိအတာထံဉ်တာသုဉ် ညါတဖန်အံ့လဲဖိလဲခံဉ်အပုန့ဉ် လိဉ်ဝဲသပုာ်ကတာန့ဉ်လီ။ အဝဲအံ့၊ မုာ်ဝဲတာအကါဒိဉ် တခါလာပကဘဉ်နာ်ပာ်ပုထုလံဖိအတာဟ်သး လာတာဆာကတီးတဘဉ်လီဘဉ်စးဒ်အံ့ အဖိခိဉ်၊ ဒီးအဝဲသုဉ်ကသုဝဲတာဒီးသဖါအကျိအကျဲလာ အယုထာဆိဝဲတဖန်န့ဉ်လီ။ ပမုာ် စးထီဉ်မလဲပုထုလံဖိအပတီးလံန့ဉ် တာပိာ်ထွဲထီဉ်အခံကကဲဘျူးယုဉ်ဒီးပုကီးဂုဒီးသု ဝဲန့ဉ်လီ။

လၢတၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲကွၢ်တၢ်ဘၣ်တ့ၢ်တဲာ်မၤ၊ တၢ်မူအါကလုာ်ဒီးန့ၣ်ဆၢတၢ်အိၣ်ယၤတဖၣ်န့ၣ် ကညီပှၤထူလံၤဖိတကလုာ်အံၤအသးစဲၣ်ဒၣ် ဒီးမ့ၢ်စ့ၢ်ကီးတၢ်လၢအဘၣ်ထွဲဒီးအဝဲသ့ၣ်အတၢ်အိၣ်မူ နီၤအမ့ၢ်တၢ်ကတဲာ်ကတီးကွၢ်ထံၣ်ကျိၣ်န့ၣ်၊ တၢ်မူအါကလုာ်အလီၤအကျဲ ဒီးဘျီထီၣ်ကွၢ်တၢ်လၢအလီၤပှီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

အါတက့ၢ်န့ၣ်, ပှၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ထံၣ်ဒဲၣ်မူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤအတၢ်ကသုၣ်ကသံး(မူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤအတၢ်လဲၤလိာ်)တၢ်ဆိတလဲ လၢအကစၢ်အကျဲဒၣ်ဒဲၣ် ဒီးသုတၢ်လံၣ်ပှၤထူလံၤဖိအတၢ်သ့ၣ်ညါ တကးဘၣ်, ယုထံၣ်စ့ၢ်ကီးပဲပှၤဖဲအုၣ်ဖိအတၢ်ပိးတၢ်လီၤလၢအပှၤဝဲန့ၢ် ဒီးသုဝဲသ့ၣ်လၢ တၢ်ကကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဒီးတၢ်အိၣ်သးဆိတလဲသးအံၤအဖိခိၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကီးလံၣ်ဝဲအယိန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်

- ပှၤတဝၢတဖုဘၣ်တဖု ကြးအိၣ်ဒီးတၢ်တတၢ်တနါကမံးတံာ် နီၤသိးတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤမ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်န့ၣ်တၢ်ဘျီလီၤကွၢ်ကညီ
- တၢ်ပိးတၢ်လီၤဒီးတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢတၢ်ကဒိသဒါကွၢ်ပှၤလီၤကဝီၤဖိလၢမူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤတၢ်တတၢ်တနါတဖၣ် ပှၤလီၤကဝီၤဖိကြးဒီးန့ၢ်ဘၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.
- ကဘၣ်သ့ၣ်ပာ်ပနီၣ်န့ၢ်ကွၢ်ပှၤထူလံၤဖိအဟီၣ်ခိၣ်, အတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထုအလီၤ, ဒီးပှၤတဝၢသ့ၣ်ပှၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- တၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်တၢ်သိၣ်လိဆူပှၤလီၤကဝီၤဖိတဖၣ် နီၤသိးအဝဲသ့ၣ်ကနၢ်ပၢ်အါထီၣ်ကွၢ်တၢ်တတၢ်တနါ ဒီးကသ့ကတီးကွၢ်န့ၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ယၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ပှၤတဝၢတဖၣ်အံၤဖဲတၢ်ကွဲးဖိလံၣ်စံၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ် တၢ်ကမၤတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်တၢ်မၤမ့ၢ်ဂ့ၢ် တၢ်ကြးပံးန့ၢ်စ့ၢ်ကီးအတၢ်ပာ်သးဒီးအတၢ်ဆၢတဲာ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- တၢ်ကဘၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ပှၤကညီအကံာ်အစီ တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်အါခါနီၤသိးကသ့မၤတၢ်အါန့ၢ်ခံကလုာ်သၢကလုာ်န့ၣ်လီၤ.
- တၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်တၢ်သိၣ်လိဘၣ်ယး တၢ်ဟဲစိာ်န့ၣ်လီၤ တၢ်မူအကလုာ်လၢကီၢ်အ

၈၊ တာ်ချံတာ်သုာ်လာ်ကီ်အဂးဒီး၊ ကသံာ်ကသီလာ်ကီ်အဂးတဖာ်အတာ်ဘာ်ဒိ
ဘာ်ထံးသုာ်တဖာ်န့ာ်လီၤ.

- လာ်တာ်ကဒီးသအက့ၤတာ်မူအါကလုာ်တာ်အိာ်ဘျးစဲအဂီ် ဒုးအိာ်ထီာ်က့ၤနကရါာ်၊
နစံာ်ပျီဒီးနခုးနသံာ်လာ်အပျဲဒီးတာ်မူအါကလုာ်လာ်အအိာ်ကွံာ်သံမိာ်ပီၤ၊ ပအူးဒီး
တာ်ဖိတာ်ယာ်အဂးတဖာ်လာ်အမဟးဂီၤနဘုတဖာ်တက့ၤ.

လာ်တာ်န့ာ် အယိ၊ တာ်တတာ်တနါတာ်ဂ့ၤကီ်အံၤ မ့ၤတာ်ဒိာ်တာ်မုာ်ဒီးပမ့ၤတပ
လီာ်ပသးဒီးဒီးသအဆိပသးဘာ်န့ာ် လာ်ခံကတာ်တာ်ဘာ်ဒိအတာ်ပိာ်ထွဲကအိာ်ထီာ်တုၤ လာ်
ဘာတုၤလာ်က့ၤ၊ တာ်ဟ့ာ်တာ်ဘျာ်၊ တာ်မသံ မ့ၤဝီအပတီာ် ဒီးတုၤဒုာ်လဲာ်ပုၤကညီဆါလီၤ
အိာ်အနီာ်ခိနီာ်ကစာ်အဖိအလံာ်တဖာ်အပတီာ် အိာ်ထီာ်သ့ဝဲဒုာ်န့ာ်လီၤ.

တာ်ကတိၤလာ်ခံကတာ်

တာ်ယုသုာ်ညါတဘျီအံၤ၊ မ့ၤတာ်အဆိကတာ်တဘျီလာ်အဘာ်တာ်မအီၤလာ်ကညီဖိ
ခိာ်ယာ်ဒီးပုၤဂ့ၤဝီတာ်မပုာ်ဘျးစဲအတာ်ကရါကရိအံၤန့ာ်လီၤ. တာ်မတာ်ယုသုာ်ညါတဘျီအံၤ
မ့ၤမ့ၤတာ်အခိာ်ထံးတဘျီဒီးတာ်မအီၤလာ်ကီ်ရျာ်စ့ၤဘုာ်ဘာ်ဆာ် တာ်ထံာ်န့ၤအီၤလာ်အမ့ၤတာ်
လုာ်ဒိာ်ပျဲဒိာ်န့ာ်လီၤ. လာ်တာ်ထံာ်န့ၤအကျါ တာ်တတာ်တနါ ၁၃ ကလုာ်လာ်အဘာ်ပုၤက
ညီကလုာ်အံၤ တာ်သုာ်ညါအါထီာ်က့ၤအဂ့ၤဒီး တာ်သုာ်ညါဘာ်က့ၤစ့ၤကီးလာ်တာ်ကဘာ်က
တိၤက့ၤပသးဆုညါဒ်လဲာ်န့ာ်လီၤ.

တာ်တတာ်တနါခဲလာ်အကျါတာ်ကီာ်ယီၤယု၊ ကာ်လာ်၊ ဟီာ်ခိာ်လာ်၊ ကလံာ်မုာ်
လီၤဒီးတာ်ဖိယာ်လီၤတဖာ် ပထံာ်ဘာ်လာ်အမအသးအါကတာ်န့ာ်လီၤ. လာ်တာ်န့ာ်အယိ
တာ်ထံာ်က့ၤစ့ၤကီး တာ်သုာ်ညါထူလံာ်လာ်ပုၤသးပုၤမလိာ်ပိာ်လီၤ လာ်တာ်အိာ်တာ်ဆိးအလီာ်
လာ်အတကြးတဘာ်ဒီးပကဘာ်ဟးဆဲးအီၤတဖာ်န့ာ်လီၤ.

ဒ်န့ာ်အသိး၊ တာ်တတာ်တနါတကလုာ်ဂ့ၤတကလုာ်ဂ့ၤ တချုးဒီးလာ်အမအသးဒီး

ဘဉ်န့ဉ် န့ဆာဉ်တၢ်အိဉ်ယၢၤအိဉ်အမ့ၢ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိ, တၢ်ဖိယၢ်, ဒီးဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိတဖဉ် ငးန့ဉ် ပျါဆိဝဲအယိမ့ၢ်ဝဲတၢ်သ့တၢ်ဘဉ်လၢအဘျူးအိဉ်ဒိဉ်ကတၢ်စ့ၢ်ကီးတခါ လၢပဘဉ်ကတီးဆိပ သးဖဲပထံဉ်တၢ်ပနီဉ်ဒ်အံၤအခါန့ဉ်လီၤ.

ဖဲဆၢကတီၢ်လၢတၢ်ယံးတၢ်စ့ၤ, တၢ်သဉ်ဝံၤလီၤဒိအိဉ်ထီဉ်ဒီး တၢ်အိဉ်လၢပသ့ဉ်အိဉ် ပျးအိဉ်တဖဉ်တအိဉ်လၢအခါဒဉ်လဲဉ် ပလဲၤယုအိဉ်လၢပျၢ်ပူၤသ့ဒီးငးမူပူၤလၢတၢ်ဆၢကတီၢ် ဖးယံၣ်အတီၢ်ပူၤသ့စ့ၢ်ကီးန့ဉ်လီၤ.

ဒ်ပထံဉ်ဘဉ်တၢ်အစၢလၢအဖိခိဉ်အသိး, တၢ်တတၢ်တနါတနီၤအိဉ်ဒီးအဝီဆၢက့ၤ အလီၢ်ဒဉ်ဝဲအယိ, ဟ့ဉ်ပုၤတၢ်ဆၢကတီၢ်လၢ ပကဘဉ်ကတီးပသးအဂီၢ်န့ဉ်လီၤ.

လၢတၢ်န့ဉ်အယိ, ကညီဖိအတၢ်သ့ဉ်ညါထူလံၤဒီး အတၢ်သ့တၢ်ဘဉ်အကျိၤအ ကျဲ, ပိးလီၤလၢတၢ်သ့တၢ်အီၤလၢတၢ်ဒိသအသးလၢန့ဆၢဉ်တၢ်တတၢ်တနါအါကလုာ်န့ဉ်, ကဲ ထီဉ်တၢ်ဟ့ဉ်တၢ်အဒိတခါ လၢတၢ်ဒူးတယးတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်အက့ၢ်အဂီၤ, လၢပကဘဉ်ဒိသအဆိပ သးဆူညါ, ဘဉ်ယးတၢ်ကတီးဆိသး လၢပပူၤကညီအနီဉ်ဂံၢ်ကအါထီဉ်အတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ် ဒီး တၢ်ကဆဲးဟူးဂဲၤဘဉ်ယးတၢ်ဟ့ဉ်တၢ်သ့ဉ်ညါဘဉ်ထွဲန့ဆၢဉ်တၢ်တတၢ်တနါအတၢ်ကစီဉ် ဆူပူၤလီၢ်ကဝီၤဖိအအိဉ်န့ဉ်တတူၤလီၤကိးဘျီဒဲးဘဉ်အယိန့ဉ်လီၤ.

တၢ်မၤအသးတဖဉ်အံၤ တူၤအိဉ်တၢ်လံၤပူၤအဘျီတဖဉ်အဘျီလံ, ဒီးကတူၤအိဉ် ကဒီးပုၤဆူညါန့ဉ်ပသမၤအလီၢ်တအိဉ်ဘဉ်. ဘဉ်ဆဉ်လၢတၢ်ကတီးဆိပသးကသ့အဂီၢ်တၢ် လၢပမၤသ့ဒီးမၤလံလၢပသနာဉ်ဒဉ်ဝဲအိဉ်မနုၤလဲဉ်န့ဉ် ကြးလၢပကဘဉ်သံကွၢ်လီၤက့ၤပသး န့ဉ်လီၤ. ပဝဲတနီၤနီၤ ကစံးလၢအတၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့တအိဉ်အယိ ကတီးအသးတသ့ဘဉ် သ့ဉ်သ့ဉ်လီၤ. ဘဉ်ဆဉ်သနာ်က့, လၢပသနာဉ်ဒဉ်ပဝဲ ပမ့ၢ်လူၤယုသ့ဉ်ညါက့ၤတၢ်ဂ့ၢ်လၢပူၤ လၢအိဉ်ဒီးတၢ်လဲၤဒီဖျိ, ပုၤသးပျၢ်တဖဉ်အအိဉ်ဒီး ပမၤသ့ကိးဂၤဒဲးန့ဉ်လီၤ. တၢ်မၤအသးအံၤ တမ့ၢ်ပုၤတဂၤမၤသ့ဒီးပုၤတဂၤအတၢ်မၤဘဉ်. မ့ၢ်ပုၤကိးဂၤအတၢ်မၤ ဒီးတဂၤလၢပသနာဉ်ဒဉ်ဝဲ ပမၤဝဲသ့န့ဉ်လီၤ. ပကဘဉ်သ့ဉ်ညါလၢ ပဝဲကိးဂၤဒဲးပမူၤဒါအိဉ်လၢ ကဘဉ်တိစၢမၤစၢက့ၤပ န့ဆၢဉ်အတၢ်ဟးဂုဉ်ဟးဂီၤတဖဉ် ဒီးသ့ဉ်ထီဉ်က့ၤပကီၢ်လၢလၢအပဲၤက့ၤဒီးန့ဆၢဉ်အတၢ်အိဉ် ယၢၤတဖဉ်န့ဉ်လီၤ. ပမ့ၢ်သ့ဉ်ညါလၢ တၢ်ကဲထီဉ်လိဉ်ထီဉ်အိဉ်လံၤန့ဉ် မ့ၢ်ဝဲပခိဉ်တယဉ်တခါ လၢပကကွၢ်ဆၢဉ်မဲဉ်န့ဆၢဉ်ခိဉ်ယၢၤအတၢ်တတၢ်တနါလၢကဟဲဘဉ်ပုၤတဖဉ်န့ဉ်လီၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်ကီၤလၢပတၢ်ယုသ့ၣ်ညါတဘျီညါအံၤအပူၤန့ၣ်, မ့ၢ်ဝဲပုၤသးပုၤတဖၣ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘီတၢ်လၢအဖိအလံၤအဂီၢ်, မ့ၢ်လၢ တပၢ်ဒိၣ်ဒီးတစုၢ်မၤလိလၢတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ထူလံၤတဖၣ်ဘၣ်အယိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးအဝဲသ့ၣ်စံးဘၣ်ဝဲဒၣ်ပုၤသမံထံတၢ်တဖၣ်လၢ(တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဒ်အံၤတဖၣ်ကအိၣ်ဒၣ်ဒီးပုၤ ဒီးပမ့ၢ်သံန့ၣ်အိၣ်ဒၣ်ပကဘၣ်က့ၤဝဲယုၣ်က့ၤအီၤန့ၣ်လီၤ). ပဖိပလံၤတဖၣ် တထံၣ်ဝဲလၢအကါဒိၣ်ဘၣ်အယိၣ်, အိၣ်ဒၣ်ဒီးပုၤဝဲပမူဒီးအခါဒီး ကက့ၤပိၣ်ပခံဝဲပသံအခါန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်စဲယဲၤလီၤ ဝဲပလဲၤမၤတၢ်ထံၣ်လိၣ်သံကွၢ်ဒီးဖုစီၤအဲၣ်မ့ၢ်အခါ ပမၤန့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်အါမံၤဝဲပက့ၤထဲစ့ၤန့ၣ်ဒီး အဝဲပၢ်တၢ်ကွံၢ်အဖဲဟီၣ်ခိၣ်ဒီးက့ၤဝဲယုၣ်ဒီးအတၢ်သ့ၣ်ညါတဖၣ်အါအါဂီၢ်လၢ လၢပဟံးန့ၢ်တချးဒီးတဖၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

အယိၣ်ဒီးပုၤဝဲသ့ၣ်သုဇာ, တၢ်ဆၢကတီၢ်ဘၣ်ဝဲလၢပကဘၣ်ဆၢထၢၣ်လၢပခိၣ်ဒၣ်ဝဲလံ, တလိၣ်ပကဘၣ်ခိးပုၤဂၤလၢကဟဲမၤန့ၢ်ပုၤဘၣ်. ပတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်အိၣ်, ပတၢ်ပိးတၢ်လီၤအိၣ်ဒီးပုၤ လၢအတလၢၣ်ဘျီလၢၣ်စ့ၤပုၤအါအါဘၣ်အယိၣ် ကြးပဂဲၤဆၢထၢၣ်ဂဲၤလိၣ်သကိး တဂၤလၢပသန့ၣ် လၢပကဘၣ်တြီဆၢသကိးမူခိၣ်ကလံၤသီၣ်စီၤဆီတလဲအတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤ လၢပကစၢ်အလီၢ်ကဝီၤဒၣ်ဝဲစ့ၣ်စ့ၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.

ကညီဖိခိန်ယားဒီးပှာဂုဝီတံာ်မပှာ်ဘျးစဲကရု အတံာ်ကွံာ်ဖိ

ကညီဖိခိန်ယားဒီးပှာဂုဝီတံာ်မပှာ်ဘျးစဲကရု (ခ့စဲါ) တမ့ါကရုလုအကွံာ်တံာ်လုအကစံာ်တံာ်ဘဉ်ဘျးအဂီၢ်ဘဉ်, မ့ါဝဲဂံၢ်ခိန်ထံးန့ဆါခိန်ယားတံာ်ကရုကရီလုအမသကိးတံာ်ဘျးဘျးတံာ်တံာ်ဒီးလီၢ်ကဝီဖိ, ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါဆိန်ထွဲလီၢ်ကဝီတံာ်လုအိန်သးသမူလုအကံာ်ကျုဒီးယုာ်ကု ဒီဖျိပုယာ်ပှာထူလံာ်ဖိအတံာ်သ့ၣ်ညါနံၢ်ပါ, မအါထီၣ်ကံာ်ဖိ, ဒီးဂုာ်ကျဲးစးဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါဒီးတဲန့ါခဲးတံာ်လုဖိလံာ်စံၣ်သန့တံာ်ဆိတလဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တံာ်လုခဲးစဲါမဝဲတဖၣ်

- ဆိန်ထွဲ မအါဂံၢ်ခိန်ထံးလီၢ်ကဝီဖိအတံာ်လုအိန်နီၢ်ခိသးသမူတံာ်ဟူးတံာ်ဂဲတဖၣ်
- ဆိန်တခုဒီးမဖျါထီၣ်ကုပှာထူလံာ်ဖိအတံာ်သ့ၣ်ညါထူလံာ်, ကံာ်စိတံာ်သ့တံာ်ဘဉ်, ဒီးမုာ်ခွါတံာ်ထဲသိးတုသိး ဒီးတကတီၢ်ပီမဂုမအါထီၣ်လီၢ်ကဝီတံာ်လုအိန်သးသမူဒီးန့ဆါတံာ်မုအါကလုာ်တဖၣ်
- ဟ့ၣ်တံာ်သ့ၣ်ညါနံၢ်ပါဘဉ်ပးခိန်ယားန့ဆါဒီးတံာ်ကသ့ၣ်ကသံးတံာ်ဆိတလဲအဂုါ
- တဲန့ါခဲးတံာ်လုဖိလံာ်စံၣ်တဖၣ်လုအုာ်ကီၤန့ၢ် ကမျါအတံာ်ပုာ် ယုာ်ပုာ်ဂီၢ်, တံာ်ဒီးန့ၢ်ပာဘဉ်ခွဲးယာ်, မုာ်ခွါတံာ်န့ၢ်ဘျးထဲသိးတုသိးဒီးခိန်ယားန့ဆါ အတံာ်အိန်စံာ်အိန်ကျုလုတံာ်ဂုထီၣ်ပသီထီၣ်တံာ်မလုအါဖဲအိန်ထီၣ်လုခိခိန်ဒုသဝီအလီၢ်ကဝီပုန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ထံၣ်န့ၢ်အစၢလံာ်တၢ်ဃု (၂)

Disasters types	Districts	1932	1940	1943	1953	1958	1962	1965	1976	1983	1984	1997	2011				
Flood	Pa-An	1	1	1	1												
	Mu-Traw								1		1	1	1				
	Dooplaya									1			1				
	Doo Tha Htoo							1		1			1				
	Kler lwe Htu					1	1						1				
		1951	1975	2010													
Drough	Pa-An	1	1	1													
	Mu-Traw		1	1													
	Dooplaya			1													
	Doo Tha Htoo			1													
	Kler lwe Htu		1	1													
		1947	1958	1968	1970	1975	1976	1977									
Rat out break	Pa-An	1															
	Mu-Traw			1	1												
	Dooplaya																
	Doo Tha Htoo																
	Kler lwe Htu		1		1	1	1	1									
		1943	1947	1963	1964	1965	1970	1974	1975	1982	1984	1989	1992	1994	1996	2006	2008
Caterpillar	Pa-An	1	1		1		1		1			1		1			
	Mu-Traw					1			1		1						
	Dooplaya																1
	Doo Tha Htoo			1									1		1	1	
	Kler lwe Htu							1		1							
		1960	1962	1965	1977	1978	2007										
Cyclone	Pa-An		1	1	1												
	Mu-Traw																
	Dooplaya																
	Doo Tha Htoo					1	1										
	Kler lwe Htu		1														
Quake	Pa-An	1															
	Mu-Traw																
	Dooplaya																
	Doo Tha Htoo		1														
	Kler lwe Htu																
Grasshoppers	Pa-An	1	1														
	Mu-Traw																
	Dooplaya																
	Doo Tha Htoo																
	Kler lwe Htu																
Jungle folw	Pa-An	1															
	Mu-Traw																
	Dooplaya																
	Doo Tha Htoo																
	Kler lwe Htu		1														
Red bud (lohita randis)	Pa-An	1															
	Mu-Traw																
	Dooplaya																
			1982														

	Doo Tha Htoo																		
	Kler lwe Htu	1																	
Ant and termite		2010																	
	Pa-An																		
	Mu-Traw																		
	Dooplaya	1																	
	Doo Tha Htoo																		
	Kler lwe Htu																		
Paddy leave turn white		2011																	
	Pa-An																		
	Mu-Traw																		
	Dooplaya	1																	
	Doo Tha Htoo																		
	Kler lwe Htu																		
Domestic animal dead		2009	2010	2011															
	Pa-An																		
	Mu-Traw																		
	Dooplaya	1	1	1															
	Doo Tha Htoo		1	1															
	Kler lwe Htu			1															
Apple snails		2008	2009	2010															
	Pa-An		1	1															
	Mu-Traw																		
	Dooplaya		1	1															
	Doo Tha Htoo	1	1	1															
	Kler lwe Htu																		

တၢ်သံကွၢ်စံးဆၢအလံာ်တၢ်ဃု

မံး _____

တၢ်မံးတၢ်မၤ _____

မ့ၢ်.ခါ _____

မ့ၢ်နံၤ.လါ.နံၣ် _____

လီၤလၢ _____

၁. မ့ၢ်နလဲၤခိဖျိဘၣ်န့ဆၢတၢ်တတၢ်တနါတဘျီဘျီစါ (လဲၤခိဖျိ. တလဲၤခိဖျိ) မ့ၢ်လဲၤခိဖျိတခိတတၢ်တနါမနုၤတကလုာ်လဲၣ်. (အဒိ- တၢ်ကီၢ်ဃု, ထံကၢ်ဟီၣ်လၢ, ဟီၣ်ခိၣ်ဟူး, ကလံာ်မုၢ်လီၤ, တၢ်ယၢ်လီၤ, ဆၣ်ဖိကိဖိလီၤမၤဟးဂီၢ်တၢ်ဒီးအဂုၤအဂၢၢ်တဖၣ်)

တၢ်တတၢ်တနါ အကလုာ်	တၢ်လီၤဖဲလဲၣ်	ယံာ်အသီအနံၣ် အလါဆံးယံာ်လဲၣ်	မၤအသးခးတယး အနံၣ်အလါဖဲလဲၣ်	ပျၢနီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒူး ဘၣ်ဒီးဆံးအါလဲၣ်	တၢ်မၤနီၣ်ကွဲၣ်ထီၣ်

တၢ်ဟ့ၣ်က့ၣ်-----

တဲအါထီၣ်က့ၢ်တၢ်မၤအသးအဂုၢ်-----

၂. တၢ်တတၢ်တနါဝဲအံၤ နကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်အိၤကသုဒ်နီၢ်တဂၤအဂီၢ်ဒီးနပျၢတတၢ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ် နကတီၤယၢ်သးဒ်လဲၣ်.

နကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်တၢ် ဂ့ၢ်ကီၢ်ဝဲအံၤဒ်လဲၣ်	နကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ကွဲၣ် လဲၣ်ဒီးကတီၤဟံ နသးဒ်လဲၣ်	နတၢ်ဂုၢ်ကျဲးစး အိၣ်မုၢ်န့ၣ်ဆျာနုၤ န့ၣ်ဆံးယံာ်လဲၣ်	မတၤမၤစၢၤနုၤလဲၣ်	နလိၣ်ဘၣ်တၢ်ပိး တၢ်လီၤမနုၤလဲၣ်	တၢ်မၤနီၣ်ကွဲၣ်ထီၣ်

တၢ်ဟ့ၣ်က့ၣ်-----

တဲအါထီၣ်က့ၢ်တၢ်မၤအသးအဂုၢ်-----

၃. လာနုတော်သုညါနာ်ဟံအဖိခိဉ်န့ဉ် နဟီဆိ (ခးတယးဆိ) န့ဆာ်တော်တတော်တနါသုဇါ (နဟီဆိမုာ်သုန့ဉ် နဟီဆိအိးဒဲလဲဉ်ဒီးက မုာ်ဝဲန့ဆာ်တော်တတော်တနါမနုးတဖဉ်လဲဉ်)

တၢ်ဒူးဆိတၢ်ကမၤ အသးတၢ်သုညါ ထုလံးမနုးလဲဉ်	တၢ်ပနီဉ်မနုးမၤအ သးလဲဉ်	တၢ်ပနီဉ်မၤအသး ဆံးယံာ်မးတၢ်ကဲ ထီဉ်အသးလဲဉ်	ဒ်သီးကဘဉ်ကတီး ဆိသးအဂီၢ်လိဉ် ဘဉ်တၢ်မနုးလဲဉ်	ကရုသဘျုဒ်လဲဉ် တကလုာ်ကဘဉ် ကြးမၤမနုးလဲဉ်	တၢ်မနီဉ်ကွဲးဂ့ၢ်ထီဉ်

တၢ်ဟ့ဉ်က့ဉ်-----

ဝဲအါထီဉ်က့တၢ်မၤအသးအဂ့ၢ်-----

၄. နတၢ်ထံဉ်တၢ်ဆိကမိဉ်လၢ ဆုဗဲဉ်ညါ ၅ နံဉ်န့ဉ်တၢ်တတော်တနါမနုးလၢအကဟဲကဲထီဉ်အသးလၢနဟီဉ်ကတီးပုးလဲဉ်

တၢ်တတော်တနါအ ကလုာ်	နကတီးဟံနသးဒ် လဲဉ်လၢနကကွၢ် ဆာ်ဗဲဉ်	တၢ်ကြးမၤဆိမနုး လဲဉ်	တၢ်အရုဒိဉ်ဆိက တၢ်တဖဉ်တၢ်မနုး လဲဉ်	နဟ့ဉ်တၢ်သုညါ နာ်ဟံကသုဒ်လဲဉ်	တၢ်မနီဉ်ကွဲးဂ့ၢ်ထီဉ်

တၢ်ဟ့ဉ်က့ဉ်-----

ဝဲအါထီဉ်က့တၢ်မၤအသးအဂ့ၢ်-----

၅. ဒ်သီးနကကွၢ်ဆာ်ဗဲဉ်ဒီးန့ဆာ်တၢ်တတော်တနါကသုအဂီၢ် နဆိကမိဉ်လၢ တၢ်မၤမနုးလၢဘဉ်တၢ်ဒီးသန့ထီဉ်သးသုဒိဉ်က တၢ်. လၢအယုာ်ကၢကတၢ် လိဉ်ဝဲဒဉ်လၢပပုးကညိဖိအဂီၢ်လဲဉ်.

တၢ်ဖံးအိဉ်မၤအိဉ်မ နုး	တၢ်မၤလၢအယံာ်	တၢ်မၤလၢအမီၢ်	မတၢ်တဖဉ်ကြးဟံ ယုာ်	မတၢ်သုညါတၢ်ဂ့ၢ် အံၤဂ့ၢ်ကတၢ်လၢန ပုးတၢ်ပုး	တၢ်မနီဉ်ကွဲးဂ့ၢ်ထီဉ်

နဆဲဉ်ဒီးဟ့ဉ်က့ဉ်အါထီဉ်တၢ်စ့ၢ်မနုးတဖဉ်လဲဉ်ကွဲးဖျါထီဉ်အိးဖျါဒီးရဲတက့ၢ်-----

www.kesan.asia